Kamu'da Sosyal Politika

Yıl:9 / Sayı:36 / Ekim-Kasım-Aralık 2016 ISBN:1306-8334

DİRENİŞTEN DİRİLİŞE

15 TEMMUZ

Kamu'da Sosyal Politika

Memur-Sen'in
Bilimsel, Akademik ve Sosyal Hayata
Katkısıdır.

Memur-Sen Adına
İmtiyaz Sahibi
Ali YALÇIN

Genel Yayın Yönetmeni
Mehmet Emin ESEN

Yayın Kurulu
Metin MEMİŞ
Günay KAYA
Mehmet BAYRAKTUTAR
Hacı Bayram TONBUL
Levent USLU

Danışma Kurulu
Prof. Dr. Mete GÜNDOĞAN
Doç. Dr. Erdinç YAZICI
Halit ORTAKÖY
Hüseyin Rahmi AKYÜZ
Emin ŞENVER
Osman TİMURTAŞ

Bilimsel Makaleler ile İlgili Tüm Soru ve Yazışmalar İçin;
Hasan Hüseyin ÖZ
hasanh15@gmail.com

Grafik Tasarım
Sercan TÜRKYILMAZ

Yayın İdare Merkezi
Memur-Sen
Oğuzlar Mah. 1371. sk.
No:1 Balgat-Çankaya
ANKARA
0.312 230 09 72-73
www.**memursen**.org.tr

Yayın Türü
Yaygın Süreli

Basım Tarihi
Ekim-Kasım-Aralık
Bu dergi Basın Ahlak İlkelerine uymayı taahüt eder

Baskı
Semih Ofset
Büyük Sanayi Çilingir Sk.
26/47 İskitler 06070
Ankara-Türkiye
0(312) 341 40 75

İçindekiler

7 TÜRKİYE'NİN DERİN SOSYOLOJİSİNİN ÜST AKLA MEYDAN OKUDUĞU MAHŞER: 15 TEMMUZ — Doç. Dr. Erdinç Yazıcı, **Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi**

15 15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİ VE FIRAT KALKANI HAREKATI — Can ACUN, **SETA Dış İlişkiler Direktörü**

19 DARBELER TARİHİNE DERKENAR; 15-16 TEMMUZ 2016 — D. Mehmet DOĞAN, **Yazar**

26 15 TEMMUZ DARBECİ TERÖRÜN YENİLGİSİ — İlhami IŞIK, **Yazar**

29 15 TEMMUZ DARBESİNE NASIL GELDİK? — Dr. Murat YILMAZ, **Yazar**

37 OSMANLIDAN GÜNÜMÜZE DEVLET - TARİKAT - CEMAAT İLİŞKİLERİ — Yrd.Doç.Dr. Zekeriya IŞIK, **Hitit Üniversitesi Öğretim Üyesi**

45 TÜRKİYE'NİN BÜROKRATİK ELİTİZMLE İMTİHANI (BÜROKRATİK ELİTİZMİN GERİ DÖNÜŞÜ) — Doç. Dr. Özgür ÖNDER, **Dumlupınar Üniversitesi Öğretim Üyesi**

51 TÜRKİYE KARDEŞLİĞİNE SAHİP ÇIKTI — Bülent ORAKOĞLU, **Eski Emniyet İstihbarat Daire Başkan Vekili**, *Söyleşi : Egemen DOĞAN*

57 15 TEMMUZ FETÖ DARBESİNDE SENDİKA VE MESLEK ÖRGÜTLERİNİN TUTUMLARI — Tarkan ZENGİN, **Çalışma Hayatı Uzmanı**

65 BATI MEDYASINDA 15 TEMMUZ DARBESİ ERDOĞAN VE TÜRKİYE KARŞITLIĞININ SÜREKLİLİĞİ — Turgay YERLİKAYA, **Yazar**

69 15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİNİN PÜSKÜRTÜLMESİNDE MEDYANIN ROLÜ — Yrd. Doç. Dr. Yusuf ÖZKIR, **İstanbul Medipol Üniversitesi Öğretim Üyesi**

73 15 TEMMUZ SONRASI: KAMU POLİTİKASINDA LİYAKATİN ÖNEMİ — Dr. H. Alpay KARASOY, **Necmettin Erbakan Üniversitesi Öğretim Üyesi**

Mehmet Emin ESEN
Memur-Sen Genel Başkan Yardımcısı

DİRENİŞTEN DİRİLİŞE 15 TEMMUZ

15 Temmuz, darbelerle birçok kere sınanmış demokrasi tarihimizin en önemli dönüm noktalarından biri. O gün, üst aklın geliştirdiği stratejiye karşı Türkiye'nin derin sosyolojisi harekete geçerek, muhteşem bir destanın öznesi oldu. Daha açık bir ifadeyle, aziz milletimiz, hesabını sonraya bırakmadan gördü.

Doç. Dr. Erdinç Yazıcı'nın Türkiye'nin derin sosyolojisine ilişkin yaptığı analizde Türkiye'nin darbeler tarihine ilişkin yaptığı tespit, 15 Temmuz'un önemini çok açık bir şekilde ortaya koyuyor. Yazıcı uluslararası konjonktüre bağladığı darbeyi şu şekilde tanımlıyor: Türkiye'de darbeleri, müdahaleleri, bunların gerçekleşme ya da gerçekleşmeme koşullarını anlamak, aslında son 150 yılda Türkiye'nin içinden geçtiği uluslararası konjonktürü ve küresel sistemle ilişkileri anlamakla mümkündür.

Gerçekten de, Türkiye'deki darbeler tarihi, uluslararası konjonktür öncelenmeden anlaşılamaz. Fakat burada içteki mühendislikleri de iyi okumamız gerekiyor. Yani, demokrasimizin yapısal sorunlarını gözardı edersek, darbeyi salt dışsal bir etki olarak okuruz ki, bu da bizi eksik bir bilgiyle yüzyüze bırakır.

Sistem açısından bakıldığında ise Murat Yılmaz'ın ifadesiyle "asıl mesele siyasidir ve siyasetin bıraktığı boşluk üzerinde gelişmektedir. Siyasetin bıraktığı boşluk, asker-sivil bürokrasi, istihbarat ve yargı tarafından işgal edilerek siyasetin denetimi dışında özerk alanların inşa edildiği ve anti-demokratik odaklanmaların gelişip serpildiği problemlere yol açmaktadır." Gerçekten de, FETÖ yapılanması, Türkiye'deki vesayet değişiminin bir neticesi oluşmuş bir sorunun adıdır. Paralel devlet yapılanması (PDY) olarak da kavramsallaştırılan örgütün, bir dönem siyaseti kullanıp güç devşirdikten sonra finalde siyaset kurumunu devre dışı bırakmak için silahlı müdahale de dahil bir çok yöntemi devreye sokması, "vesayet" kavramının bir kere daha incelenmesini zorunlu kılmaktadır.

FETÖ/PDY birçok kavramın içini boşaltmıştır bu noktada. Özellikle darbe/işgal girişiminden sonraki tartışmalara bakıldığında, dini ve tarihi değerlerimizin bir kesim tarafından bağlamsız tartışmalara tabi tutulduğunu gösteriyor. Oysa bu kriz dönemlerinde aklı koruyarak, olayı kolaycılığa kaçmadan bir bağlama oturtmak gerekmektedir. Yrd. Doç. Dr. Zekeriya Işık, "Osmanlıdan günümüze Devlet-Tarikat-Cemaat İlişkileri" başlıklı yazısıyla, derin bağlam kurarak, sorunun tarihi veçhesini ortaya koyuyor.

Diğer taraftan vesayet üzerinden "vurun abalıya" denilerek, bürokratik sistem üzerine, köksüz eleştiriler yapanların sayısı da az değil. Oysa 15 Temmuz süreci sonrasında devlet adına mücadele eden bürokratlar, tabiri caizse görmezden geliniyor. "Türk siyasal hayatının/düşüncesinin temel meselelerinden biridir bürokratik elitizm" tesbitini yapan Doç. Dr. Özgür Önder, bugünkü bürokrasi eleştirileri neo-liberal bağlamda ele alan bir grubun olduğunu, bunun da aslında küresel elitin hizmet anlamına geldiğini söyleyerek, yaklaşmakta olan tehlikeye karşı bizi uyarıyor.

Türkiye'nin 15 Temmuz'dan bugüne kalan muhasebe kaydını dergimizde mümkün olduğunca tarafsız bir gözle değerlendirdiğimizi göreceksiniz. O direnişin dirilişe döndüğü geceye dair, gerek kurumsal bağlamda dönüşümleri, gerekse sosyolojik direnç noktalarını analiz denen yazılarla bu sayımızı hazırlarken, MEMUR-SEN ailesi olarak, o gecenin öznesi olan milletimizle birlikte sokaklarda hainlere karşı mücadelemizin şekillendirdiği bir sorumluluk bilinciyle bu dergiyi hazırladık.

Ali YALÇIN
Memur-Sen Genel Başkanı

15 TEMMUZ:
DÜNYA SİSTEMİNE ATILAN DÜĞÜM

Soğuk savaşın bitişi hem çift kutuplu küresel düzenin sonunu hem de yeni bir faza geçişi işaretledi. Afrika'da 20. yüzyılda dekolonizasyon sürecinde bağımsızlığını alan devletler ile Balkanlar'da, Sovyetler'in ve devlet komünizminin boşalttığı sahalar potansiyel çatışma bölgelerine döndü. Doksanlarda gelişen trend, çoğalan çatışma sahalarına müdahalenin teorik altyapısını hazırlamak için 'egemenlik' konseptini tartışmaya açtı. 1945-1990 arasında kati suretle korunan ve esasında düzenin üzerine kurulu olduğu "egemenlerin eşitliği" ve "iç işlere müdahele etmeme" prensipleri, uluslararası barış ve güvenliğe tehdit unsuru olarak görülen vakaların sayısı arttığı gerekçesiyle esnetildi. "İnsani müdahale", "koruma sorumluluğu" gibi kavramlar, çatışma sahalarına uluslararası müdahele zemini hazırladı. Askeri güç kullanımını içeren uluslararası müdahele sonrası devlet aygıtının yeniden tesisi ise "devlet yapımı" (state-building) konsepti çerçevesinde tartışmaya açıldı. 45-90 arası vekâlet savaşları şeklinde cereyan eden sıcak çatışma yerini sivil savaşlara, iç karışıklıklara bıraktı. İç karışıklıklara ise üçüncü ve çoğunlukla hegemon bir güç yahut çok uluslu koalisyonlar tarafından müdahele edildi. Müdahele sürecini "devlet-yapımı" izledi.

Bu bağlamda, duvarın yıkılışından bu yana 12 büyük askeri sefer görülmekte: Körfez Savaşı, Bosna, Somali, Ruanda, Kosova, Doğu Timor, Afganistan, Irak, Libya, Sudan, Yemen ve Suriye.

Anlattığımız hikâye, bir sürecin hikâyesidir ve devam etmektedir. Peki... 15 Temmuz'da yaşanan girişimi bu çerçeveye oturtabilir miyiz? Bizler ilk günden itibaren o geceki meşum olayı, bir sürecin devamı olarak okuduk ve 15 Temmuz girişimini "işgal" kavramıyla adlandırdık. Fakat süreç bitmedi. İşgal için yeni silahlar devreye sokuldu. Son birkaç aydır operasyon zaviyesinden bakıldığında, senkronik bir şekilde sürdürülen ekonomik operasyonlar ve terör saldırıları 15 Temmuz'un devamı niteliğindedir.

Aslına bakılırsa, "Turuncu Devrimler" ile bu sürece adım atılmıştı. MİT krizi, Gezi Olayları ve 17-25 Aralık girişimleri, Türkiye'ye dönük sürecin aktif hale getirilmesinin görüntüleri olarak okunabilir. Fakat bir sorun vardır: "Turuncu Devrimlerin" uygulamaya sokulduğu devletler ile Türkiye'nin tarihsel ve toplumsal derinliği bakımından büyük farklar, operasyonun biraz daha zor olacağını göstermektedir. Bu yönüyle bakıldığında her üç mezkur olay ve daha sonra mevzi olarak eklenen 6-7 Ekim ve çukur terörü 15 Temmuz'a giden yolda birer yıpratma savaşı olarak konumlandırılabilir.

Bütün bu olaylar, "emperyalizmin devşirmeleri" eliyle gerçekleştirilmiştir. FETÖ, PKK, DHKP-C ve DAEŞ terör örgütlerinin dönüşümlü bir şekilde devreye girdikleri bu olaylar belki de istenilen sonucu vermediği içindir ki, 15 Temmuz gecesi o dehşetengiz hıyaneti yaşadık. Fakat o gece bir başka şey daha oldu: Sabrı ve direnmeyi kendine şiar edinmiş milletimiz, tarihin derinliklerinde yoğrulmuş inancıyla emperyalistlere ve onların devşirmelerine karşı muhteşem bir direniş sergiledi, hıyanetin ateşini söndürdü. Lakin yukarıda da belirttiğimiz gibi süreç o gece bitmedi, devam ediyor.

Konunun sarahaten anlaşılabilmesi için, teorik zeminin de yerine oturtulması gerekiyor. Burada birbirine bağlı olarak birkaç zemin çalışması yapmakta fayda olduğunu düşünüyorum. Bunlardan ilki, kapitalist krizler döngüsünün artık çok kısa vadeli olduğuna ilişkin teori. Bilindiği üzere kapitalist dünya sistemi kendini krizler üzerine inşa eder. Daha açık bir ifadeyle kriz ve kapitalizm birbirine içkin kavramlardır. Her kriz, modern dünya sistemi içinde kalmak kaydıyla

yeni bir "kapitalist ilerleme" kapısını aralar. Burada önemli olan krizin zaman aralığıdır. Konuyu uzatmamak adına, geçmişte uzun bir zaman aralığında kendini gösteren krizler, süreç içinde kısa döngülerle kendini göstermeye başlamıştır. Günümüzde ise kriz, hayatın bir parçası olmuş durumda. Son küresel finans krizi de göstermiştir ki, dünya sistemi artık krizi hayatın olağanı içine taşımıştır.

İkinci teorik zemin ise, her kriz, ister istemez coğrafya merkezli değişiklikleri zorunlu hale getirmiştir. Onun için Henry Kissenger, "Westphalia anlaşmasından bu yana dünya haritası her yüzyılda bir değişir" diyerek, bu "kriz felsefesinin" coğrafi yansımasını ifade etmiştir. Birinci Dünya Savaşının yani birinci paylaşım savaşının yüzüncü yılında bölgemizde yaşananlar bu noktadan bakılınca tesadüf olarak değerlendirilemez.

Bu konuyu "söylem" üzerinden biraz daha açmak gerekiyor. Bugün söylem üzerinden kutsallaştırılan bazı kavramların, büyük güçlerin başka ülkeleri işgal etmek için silaha dönüştürüldüğüne şahit oluyoruz. Özellikle özgürlük ve demokrasi, bu noktada öne çıkan kavramlar. Mesela ABD eski başkanı George W. Bush'un söylemleri. Bush Irak işgalinden hemen önce Kongre'de yaptığı konuşmada şöyle diyordu: "Biz özgürlüğü çok severken başkalarının sevmediği, özgürlüğe olan bağlılığımızın kültürümüzden geldiği, demokrasinin, insan haklarının, yasaların egemenliğinin Amerika'ya veya Batı'ya ait değerler olduğu şeklinde bir mit var. Sayın kongre üyeleri, bunlar Batı'nın değerleri değil, insan ruhunun evrensel değerleridir." Bush bir başka konuşmasında ise özgürlük üzerinden operasyon haberini verir: "... Ortadoğu'daki milyonlarca insanın, sessiz sedasız da olsa, özgür olmayı dilediklerine inanıyorum. Fırsat verilse, insanın şu ana dek tasarlamış olduğu en şerefli yönetim biçimine kucak açacaklarına inanıyorum."

Fırsat...Evet. Fırsatı beklemeye gerek yoktu. Amerika bütün Ortadoğu coğrafyasını toza dönüştürecek, insanları özgürleştirecek saldırıları düzenledi. Milyonlarca insanın hayatı karardı. İstatistikle sıradanlaştırılan ölümler diyarı Ortadoğu'da, ABD'nin özgürlük projesi olarak intihar bombaları kaos iktidarına ateş taşımaya devam ediyor. 2003'e kadar iki vaka haricinde böyle bir yöntem yoktu. 2003'ten bu yana ise Irak'ta 2152, Afganistan'da 1143, Pakistan'da 513, Suriye'de 259, Libya'da 44 canlı bomba saldırısı oldu. Yani Amerika'nın getirdiği demokrasi ve özgürlük, insan bedenini silaha dönüştürmüş durumda.

Üçüncü teorik zemini ülkemiz üzerinden oluşturalım. Küresel finans krizinden sonra iyiden iyiye tartışılan sistem sorununa bulunan çözümlerden biri olan "atomize edilmiş devletçikler" teorisinin teknik bir yansıması olarak iç savaş ve ardından askeri müdahale, söz konusu sürecin "sistem içindeki" Türkiye ayağını oluşturuyordu. 15 Temmuz bültenimizde belirttiğimiz gibi içinde bulunduğumuz sistem ve sistemin teorisyenleri, askeri müdahaleyi sistem açısından "hak" olarak görmektedir. "Sistem içindeki Türkiye" bu noktada, egemenler açısından müdahale edilmesi gereken ülkeler kategorisindedir. "Sistem içindeki Türkiye", Yalta Konferansı'yla birlikte, Soğuk Savaş zemininde Varşova Paktı'na karşı NATO'nun cephe ülkesi olarak konumlandırılmıştı. Bu dönemde kültürel zemin, kategorik anlamda siyah ve beyaz zemininde şekillenirken, ülke içinde de kamplar katı bir şekilde oluşturulmuştu. Fakat Türkiye, tarihsel derinliği bakımından hep sistem dışına çıkma riski taşıyordu. Bu sebepten dolayı, hep hizaya çekilmesi gereken ülke muamelesi gördü. Darbeler, muhtıralar hizaya çekmenin araçlarından biriydi. Mesela Menderes'in Rusya alternatifini öne sürmesinden sonra gerçekleştirilen 27 Mayıs darbesi bunlardan biriydi. Öte yandan, ülke içinde oluşturulmuş entegrist aydınlar ve akademisyenler de söz konusu sistemin Türkiye içine yerleşmesini sağlayarak, Türkiye'nin sistem içinde tutulmasını sağlıyorlardı. Özellikle bir kısım gazeteciler buna örnek verilebilir.

Soğuk savaş sonrası ise, Türkiye kendi ruh yolculuğuna başladığında, yeni yeni müdahale şekillerine şahit olduk. Örtülü darbeler, postmodern darbeler, internet muhtıraları vs. İşte tam da bu dönem, yukarıda bahsettiğimiz "krizlerin olağanlaştığı" döneme tekabül ediyordu. Aslına bakılırsa, bu darbe tarzları NATO konseptinin de değiştiğinin ifadesiydi.

Evet... Yöntem değişmiştir. Bizzat terörün konvansiyonel olarak devreye sokulması ve krizlerin süreğenliğiyle kaos oluşturma politikası tüm hızıyla devam etmektedir. Son bir buçuk yıl içinde 34 terör saldırısında 500'den fazla insanımızı kaybettik.

Bütün bu politikaların tam ortasında 15 Temmuz durmaktadır. 15 Temmuz, kaosu derinleştirerek ülkemizi müdahaleye açık hale getirmek adına atılmış en radikal, en hain adımdır. Çünkü devletin silahlarını millete karşı kullanan üniformalı teröristler, tabiri caizse sağdan yaklaşan şeytanın hizmetini görmüşlerdir. Fakat milletin basireti, bu korkakların oyununu bozmuştur.
Dergimizin bu sayısında o yapıyla ilgili bolca analiz var. Ben burada daha çok yukarıdaki teorik zemini göz önünde bulundurarak, gelecek perspetifi de ortaya koymak kaydıyla, birkaç maddelik bir sonuç hikayesi yazacağım.

•15 Temmuz, süreç içindeki düğümdür. Şöyle ki; bugün artık her açıdan bir proje olduğunu bildiğimiz FETÖ, söylem/ istismar düzeyinde bu ülkenin değerleri üzerinde yükselmiştir. Bu bağlamda, örgütün bir yıkım projesinin taşeronu olduğu net bir şekilde ortaya çıkmıştır. Aslına bakılırsa o gece, söylem ile değerlerin özü arasında büyük bir çatışma yaşanmış, nihayetinde özün temsilcileri bu saldırıyı püskürtmüşlerdir. Düğüm de tam burada ortaya çıkmıştır. Çünkü, daha sonraki süreçte örgütle mücadele edenlerin, direnenlerin değerleri, bizzat bir çevre tarafından, örgütün söylemi delil gösterilerek manipülasyona tabi tutulmuştur. Sürecin işletilmesi bu şekilde sağlanırken, bu ülkenin öz değerlerinin sahipleri de bu oyunu görerek, mücadele azmini bir kere daha ortaya koymuşlardır.

•Çünkü; "Şüphesiz onlar düzenlerini kurdular; oysa dağları yerinden oynatacak olsa bile, bu düzenleri hep Allah'ın elindeydi."(İbrahim: 46) ayetinde belirtildiği gibi oyun kurucuların en hayırlısı Allah'tır. Konunun özü, krizin olağanlaştığı bir dönemde, her ne kadar "kartlar dağıtılıyor" hesabı üzerinden bir dünya okuması gerçekleştirenler olsa da, tarih kendini farklı bir şekilde ortaya koymaya devam etmektedir. Bununla birlikte Türkiye, 15 Temmuz'un hemen akabinde uluslararası medyada pişirilen ve FETÖ'nün yaptığı MİT tırları haberleriyle uygulamaya sokulan "Türkiye DAİŞ'i destekliyor" argümanını yerle bir eden, hatta DAİŞ'in arkasındaki güçleri ifşa eden, Fırat Kalkanı Harekatıyla bölgedeki hesapları düğümleyerek, oyunu tersine çevirmiştir.

•Öte yandan; dünya sistemindeki daralma, daha açık ifadeyle "krizin aşılıp aşılamayacağı" tartışmaları anlaşılmadan, bölgemizdeki ve ülkemizdeki gelişmeler tam anlamıyla kavranamaz. Aslına bakılırsa, Batı'nın son yüzyıldır yaşadığı düşünce krizinin, bugün hayat krizine dönüştüğünü ve devlet planında da serbestiyetin yerine duvarların yükseltilmek zorunluluğunu açık şekilde görmekteyiz; pratikler de bu tezimizi destekler nitelikte. Trump etkisi buna bir örnek. Elbette bazı meseleler için erken denilebilir. Lakin dünya ekonomisindeki üretim/ sermaye denkleminin 1/100 şekline gelmesi, özellikle 2007 yılındaki büyük krizin geri çevrilememesi, hatta balon ekonomisinin toplumları yutması kesinleşmiş gibi. Dehşet senaryosu üzerinde kafa yoranların sayısı az değil. Öyle ki, dünya ölçeğinde 62 kişinin elindeki sermaye 3,62 milyar insanın gelirine tekabül ediyor. Bu sıkleti hiçbir sistem kaldıramaz. Şöyle söyleyelim: Yönetilebilir krizler üzerine yükselmiş bir sistem olan kapitalizm, bugün her ne kadar eşitlik söylemlerini devreye sokarak kurtuluş çareleri arasa da, yaşadığı kriz tamamen ontolojik bir krizdir ve bugünkü vasatta bu krizi aşabilecek gibi görünmüyor. Nihayetinde Avrupa'da yükselen ırkçılık, göç, en azından sistem içinde hegemonik sistemi zorlamaktadır. Yukarıda belirttiğimiz coğrafi dönüşümler, belki de bu açıdan zorunlu gibi görünse de, en azından son beşyüz yılın batı merkezci yaklaşımları bu konunun dışında kalacaktır. Onun için de sistemin kıyamet senaryoları çok tartışılmaktadır. Türkiye, bu noktada terör örgütleri marifetiyle bir savaş alanına dönüştürülmüş gibi görülebilir. Bütün saldırılar, tarihin içinde şekillenen irfanla yoğrulan tesanütü çözmeye dönüktür. Lakin dediğimiz gibi, sistem sıkleti kaldıracak güçte değildir, Türkiye, toplumsal tesanütünü koruyabilirse –ki koruyacağına inancımız tamdır- bugünkü sistemin içinden sıyrılıp çıkan üç beş ülkeden biri olacaktır.

Doç. Dr. Erdinç Yazıcı
Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi

TÜRKİYE'NİN DERİN SOSYOLOJİSİNİN ÜST AKLA MEYDAN OKUDUĞU MAHŞER: 15 TEMMUZ

Türkiye'de darbeleri, müdahaleleri, bunların gerçekleşme ya da gerçekleşememe koşullarını anlamak, aslında son 150 yılda Türkiye'nin içinden geçtiği uluslar arası konjonktürü ve küresel sistemle ilişkilerini anlamakla mümkündür. Yoksa darbe teşebbüslerini ve darbelerin sebeplerini, felsefesini, mantığını ve sonuçlarını anlamak mümkün olmaz. Bugün Türkiye'nin darbe sürecinde karşılaştığı tablo da yine bu bağlamda anlaşılabilir.

Modern tarihin en büyük demokrasi direnişi ile darbenin püskürtülmesi batıyı fena halde kızdırdı. Uzun yıllar boyunca Türkiye'ye silah satan, içeride ve dışarıda sürekli düşman üreten güçler bu defa kaybettiler. Darbe karşısında şanlı direniş, Türkiye'nin edilgen bir üçüncü dünya ülkesi olarak kalmasını isteyenleri öfkelendirdi. Söz konusu güçler, bundan böyle de Türkiye'yi darbelerle tanzim edip, Batı'ya bağımlı tutma gayreti içerisinde olacaklar ama yeni Türkiye'nin sosyolojisi açısından artık onlara geçmiş olsun. Türkiye'de darbe teşebbüsünün bastırılması ile bir dönem kapanırken yeni, büyük, bağımsız ve güçlü Türkiye'nin kapısı aralanıyor. Artık dünya sahnesinde prangalarını kıran bir Türkiye yeniden sahne alıyor!

Bugünün karşımıza diktiği sorunu anlayabilmek, ancak sorunu bugüne taşıyıp getiren tarihsel bağlamı anlayabilmekle mümkündür. Böyle bakıldığı zaman sorunu kavramak ve bir kriz yönetim mantığı içinde çözmeye yönelmek, diğer başvurulacak yöntemlerden çok daha akıllıca bir yöntem olacaktır.

DARBE TEŞEBBÜSÜNÜN BAĞLAMINI ANLAMAK İÇİN KISA BİR PERSPEKTİF

Kendi Modern tarihi içinde Türkiye, I. Dünya Savaşı ardından Osmanlı İmparatorluğu yıkıldıktan ve bir milli devlet kurulduktan sonra geç bir modernleşme çabasına girdi. Bu çabanın sebebi, batı karşısında sanayileşememenin yarattığı büyük ekonomik çöküntüleri, sanayi devrimini gerçekleştirememenin getirdiği sıkıntıları hızla aşabilme gereğiydi. Nüfusunun büyük kısmını savaş meydanlarında kaybetmiş, dul kadınlardan ve çocuklardan oluşan, Yüzde 90'ı köylü ve okumamış, eğitimsiz, mesleksiz bir nüfus, dünya sistemi ile ilişkiler açısından genç Türkiye'yi ister istemez bir miktar içine kapanarak kendini tamir etme, kendi demografisini, sosyolojisini yeniden inşa etme ihtiyacına yöneltti.

Türkiye bu koşullarda devam ederken tüm küresel dengeleri değiştirecek yeni bir durum olarak II. Dünya Savaşı ortaya çıktı. II. Dünya Savaşı, Türkiye'nin, Cumhuriyet'in kuruluşunda ve ilk yıllarında oluşturduğu dış politika dengelerini, bağımsızlıkçı çizgisini büyük ölçüde zorlayarak, ülkeyi yeni bir tercih noktasına sürükledi. Türkiye savaşa girmedi ama sonuçlarından ciddi düzeyde etkilenerek batı paktı içinde yer almak zorunda kaldı, NATO üyesi oldu. Batı'nın savunma sistemi içinde Sovyetler'e karşı ileri bir karakol olarak görev aldı. Bu yeni ilişki sistemi, Batı ve Türkiye arasında, Türkiye'nin Batı'ya tek taraflı bir şekilde bağımlılığını yapısal hale getirdi.

Yukarıda sözü edilen başlangıçla birlikte Türkiye, ordudan istihbarata, ekonomiden siyasete her alanda batılı politikalarla uyum içinde ilişkileri yürütmek bakımından batı ile yepyeni bir ilişki kulvarına girdi. Güçlü Batı, Türkiye'nin yeni oluşmakta olan kurumsal yapısına her anlamda sirayet ederek birçok alanda derin bir kendine bağımlılık altyapısı kurdu. Bu aslında Osmanlı'nın yarı sömürgeleşmesi döneminde de görülmüş, batıya bağımlılığın yeni bir biçimiydi.

Sözü edilen yeni ilişki biçimi, ileride siyasette ve devlet yönetiminde vesayet dediğimiz yeni bir ilişki biçimini yaratacaktı. Vesayet kurumu, odağında bir çelik çekirdek olarak -ki buna vesayet odağı da diyebiliriz- askeri ve sivil bürokrasinin bulunduğu, genellikle batılı kurumlarla iç içe geçmiş bir yapıydı. Böylece Türkiye'de ekonomiden siyasete, hangi dinamik nasıl gelişirse gelişsin, vesayet odağının, gerekli bulduğu zaman müdahale ederek yeniden ayar yaptığı bir ilişki düzeni kurulmuş olmaktaydı.

Vesayetçiler, beğenmedikleri siyasetçilerin iktidarın ucundan tuttuğu ya da desteklemedikleri bir partinin iktidara geldiği dönemlerde, bu partileri ele geçirmek, bölmek gibi müdahalelerle sürekli siyasi düzene, devlet düzenine ayar verdiler ve toplumun içinden gelen dinamikleri kendi güvenlikleri açısından elde tuttukları kamu otoritesini kullanarak yönlendirip baskı altına almaya

yöneldiler. Bunu yaparken de devleti topluma karşı korumak gibi bir amaç beyan ederek aslında vasileri adına devlette nöbet tutan bir yapı olduklarını ele vermiş oldular

1960'dan bu yana karşı karşıya kaldığımız darbe ve müdahalelerin hepsi aslında istisnasız bu odak ve eklentilerinin eylemleridir. Süreç içerisinde bu odak, bazı durumlarda başarılı olsa da, bazı durumlarda başarılı olamadı. 27 Mayıs bu odağın ilk başarısıdır. NATO'ya katılımın henüz daha 10 yılını bile henüz doldurmadığı bir dönemde başarılı olmuş bir darbedir 27 Mayıs ve aslında Cumhuriyet'in kuruluşunda hedeflenen yapının tasfiye edilerek, vesayet odaklı bir yapının oluşmasının başladığı tarihtir.

Türkiye'nin arkada bıraktığı 15 yıl içerisinde, yaşanan süreçte aslında soğuk savaş döneminde dünya sistemi ile kurulmuş ilişkisini değiştirme talebi söz konusuydu. Özellikle NATO üyeliği, Batı sistemi ile tek taraflı bağımlılık ilişkileri, Türkiye'yi kilitlemişti. Ama zaman içinde toplumsal dinamiklerin kendi ürettiği yeni bir Türkiye sosyolojisi ortaya çıktı. Bu sosyoloji çerçevesinde Türkiye'nin geçmişten getirdiği tek taraflı bağımlılık ilişkilerini oluşturduğu eski yapı ile yeni Türkiye arasındaki çelişki gittikçe derinleşti ve değişim talebi bu iklimde yeşerdi.

Daha sonraki yıllarda da Türkiye'de bu darbenin yüceltilerek bir demokrasi hikâyesi imiş gibi ballandıra ballandıra anlatılmasını, daha çok bu vesayet odağıyla eklentili işadamlarının, aydınların, gazetecilerin, siyasi akımların kurdukları, yönlendirdikleri yapıların bir tür propaganda kampanyası olarak görmek gerekir. Yoksa demokratik kültürün geliştiği bir toplumda herhangi bir darbe nasıl mazur görülebilir? Onaylanabilir? Desteklenebilir? Oysa hatırlayalım, 70'li ,80'li, 90'lı yıllarda 27 Mayıs bilhassa toplumun belli bir kesiminde üzerinde konuşulması dahi tabu olan bir konuydu. Söz konusu dönemde birisi 27 Mayıs'ı sorgulamaya kalktığı zaman hemen gerici, irticacı diye yaftalanır ve dışlanırdı. 27 Mayıs'tan sonraki müdahaleler de bu tür müdahalelerdir. Yani yine devletin içine yerleşmiş çelik çekirdekten gelen bir balans, ayar verme hadisesidir.

DARBE TEŞEBBÜSÜNÜN OTURDUĞU BAĞLAM

15 Temmuz darbe teşebbüsü de yine yukarıdaki müdahalelere büyük ölçüde benzer bir darbe teşebbüsüdür. Fakat 15 Temmuz teşebbüsünü diğerlerinden farklı kılan birkaç önemli konu vardır. Birinci farklılık; artık bu müdahaleyi yapan asıl güç, devletin içinde derin bir yerden kalkarak değil bizatihi vesayet odağının bulunduğu eksenden kalkarak müdahaleye girişmiştir. Yani bu örgütün lideri Pensilvanya'dan süreci bizzat yönetmiştir. İkincisi; bu yapının, işi aldığı dışarıdaki güç merkezlerinin talimatıyla bu teşebbüsü gerçekleştirdiğidir. Bir üçüncü nokta ise ilk defa bu vesayet odağının ideolojik rengi farklılaşmıştır. Şimdiye kadar gerekçe; çağdaşlaşmayı, aydınlanmayı, Cumhuriyet'i, Atatürk'ü, laikliği kurtarmak olurdu, fakat bu sefer dini bir form üzerinden örgütlenerek bu müdahaleyi yapmaya kalkıştılar.

Türkiye'de darbeleri, müdahaleleri, bunların gerçekleşme ya da gerçekleşememe koşullarını anlamak, aslında son 150 yılda Türkiye'nin içinden geçtiği uluslar arası konjonktürü ve küresel sistemle ilişkilerini anlamakla mümkündür. Yoksa darbe teşebbüslerini ve darbelerin sebeplerini, felsefesini, mantığını ve sonuçlarını anlamak mümkün olmaz. Bugün Türkiye'nin darbe sürecinde karşılaştığı tablo da yine bu bağlamda anlaşılabilir.

Karşılaşılan krize sığ bir bakış, bazen telafisi imkânsız sonuçlar yaratır. Türkiye'de Fetöcü bir örgütlenme oldu, bu örgütlenme 40 yıl ıskalandı, güçlendi, genişledikçe genişledi. Sonunda patladı ve bir darbe teşebbüsü gerçekleştirdi. Çok şükür başaramadı. Olguya sadece bu sığlıkta, bu yönlü bakıldığında pek çok faktör gözden kaçmış olur. FETÖ'nün küresel ve yerel alanda ne denli

ciddiye alınması gereken bir illegal yapı olduğunu, ciddiyetle mücadele edilmesi gereken bir mensubiyet ağı olduğunu ihmal etmeden; ama bu girişimi örgütün tek başına gerçekleştiremeyeceğini, dış mihrakların oyun kuruculuğu ve örgüte desteğini de dikkate alarak meseleyi kavramak, algılamak ve bilmek gerekir.

Türkiye'nin arkada bıraktığı 15 yıl içerisinde, yaşanan süreçte aslında soğuk savaş döneminde dünya sistemi ile kurulmuş ilişkisini değiştirme talebi söz konusuydu. Özellikle NATO üyeliği, Batı sistemi ile tek taraflı bağımlılık ilişkileri, Türkiye'yi kilitlemişti. Ama zaman içinde toplumsal dinamiklerin kendi ürettiği yeni bir Türkiye sosyolojisi ortaya çıktı. Bu sosyoloji çerçevesinde Türkiye'nin geçmişten getirdiği tek taraflı bağımlılık ilişkilerini oluşturduğu eski yapı ile yeni Türkiye arasındaki çelişki gittikçe derinleşti ve değişim talebi bu iklimde yeşerdi.

Doksanların Türkiye'sinde yukarıda ifade edilen değişim talebi kendisini yeni bir Türkiye olarak dışa vurdu. Son on beş yıllık süreçte ve bugün Yeni Türkiye'yi AK Parti ve Erdoğan temsil ede geldi. Yeni sosyolojinin dünya sistemine yeni talebi, bu çerçeve üzerinden daha bağımsız ve özerk bir yeni pozisyon olarak öne çıktı. Türkiye'nin dünya sistemi ile dengeli ve kabul edilebilir bir yeni ilişki kurma talebi krizin başlangıcı olarak görülebilir.

YENİ TÜRKİYE KABUL EDİLMEK İSTENMİYOR

Bugün Türkiye'nin zincirlerini kırarak batı ile yeni ve eşitlikçi bir ilişki talep etmesi ciddi bir krizi ortaya çıkarmış durumdadır. Yeni talep batıda büyük bir öfke sebebi oldu. Çünkü eski Türkiye, NATO'nun en büyük ordularından birisiydi ve her yıl dünyada en hızlı silahlanan ülkelerin içinde yer alıyordu. Türkiye'ye sürekli silah satan, içeride ve dışarıda sürekli düşman üreten batı, Türkiye'nin edilgen bir 3. Dünya ülkesi olarak kalmasını istiyordu. Bunun için de bir sürü araçlar kullanıldı. Bunların darbelerini ve müdahalelerini bu çerçeve içinde değerlendirmek gerekiyor. Vesayet odağı ve kullandığı araçlar Türkiye'yi darbelerle tanzim edip Batı'ya sürekli bağımlılığı üretmekten başka bir rol üslenmedi.

Oysa iki binli yıllarda Türkiye'nin yeni sosyolojisi açısından dışa bağımlılık artık imkânsız hale geldi. Üstelik dönüşümün lideri Erdoğan da bu süreçte Türkiye'nin var olan demokrasisini, sosyolojisini cesur ve iyi bir şekilde temsil ederek sürece önemli bir liderlik yaptı. Üstelik Cumhurbaşkanı Erdoğan bununla sınırlı kalmayarak 'dünya 5'ten büyüktür' diyerek hâkim dünya düzenini eleştirdi. Dünyanın mazlum, ezilen, sömürülen, itilen kakılan milletlerinin de adaletli bir dünyada yaşamaya hakları olduğunu dile getirdi. Bu da şiddetli bir tepki çekti ve işin tuzu biberi oldu.

FETÖ paralel devlet yapılanması, yılların ihmali ile devlet içerisinde çok ciddi yapılanabilmiş bir örgüt olarak oldukça kapasiteli bir darbe teşebbüsünde bulunabilmiştir. Bu boyutta düşünüldüğünde Türkiye, darbenin püskürtülmüş olmasının ve ardından oluşan topyekûn milli bütünleşmenin ve Yenikapı Ruhunun kıymetini bilmelidir. Bu süreçte yeniden bir kere daha anlaşıldı ki aynı milletin çocukları siyasette birbirinin düşmanı değil, rakibidir.

Söz konusu tepkinin bir sonucu olarak üst akıl 'Türkiye'yi yeniden eski pozisyonuna nasıl itebiliriz' derdine düştü. Bunu birkaç yolla başarabilirlerdi. Bunlardan ilki terör ve Alevi-Sünni, Kürt-Türk gibi iç çatışmalardı. Bu yolla Türkiye'yi çökertmek ve bunun içinden, krizler içindeki Türkiye'yi yeniden toparlamak istediler. Bu, geçmişte sık başvurdukları bir yoldu. Fakat Türkiye siyaseti bu fırsatı karşı tarafa vermedi. O zaman, ikinci olarak askeri sivil bürokrasi içerisindeki bağımlı yapılanmaları kullanarak Türkiye'ye yeni bir dizayn yapmayı denemek durumundaydılar ki 15 Temmuz'da bunu da denediler ama nihayetinde ağır bir yenilgiyi

tatmak zorunda kaldılar.

Aslında 15 Temmuz'da karşımıza çıkan FETÖ örgütüyle, Batı'yla bağımlılık ilişkileri içinde Türkiye'yi yıllarca yönetip belli güç sistemlerinin kontrolü altında tutanlar aynı merkeze bağlı adamlardı. Aslında 15 Temmuz akşamı Türkiye üzerinde kafa yoranların bunu daha şeffaf bir şekilde görmelerine fırsat verdi.

Türkiye'ye dönük üst aklın yeni harekât stratejisi bakımından MİT tırları meselesinde her şey netleşmişti zaten. Türkiye'nin çıkarlarına, ihtiyaçlarına halel getirecek bir müdahale, Türkiye'de kamu görevlisi kılığına girmiş askerler, savcılar ve polisler tarafından açıkça gerçekleştirildi. 15 Temmuz'a giden süreci o günden anlayabilmek, okuyabilmek mümkün aslında. Türkiye'ye karşı açık bir savaş başlatılmıştı.

Modern Türkiye'nin politik tarihinde 15 Temmuz, gerçekten büyük bir milattır. Toplumsal tarihimizde büyük bir dönüm noktasıdır.15 Temmuz akşamının oturduğu sosyolojik bağlamı, dış politikadan iç politikaya, ekonomiden siyasete, şehirleşmeden kültürel değişime kuşatıcı bir biçimde bakarak çok daha iyi anlayabiliriz. Nihayet ileriki yıllarda söz konusu yeni olgu, çeşitli araştırmaların konusu olarak çok daha detaylı bir biçimde yeni çalışmaların konusu olacaktır. Darbeleri birçok kez tecrübe eden Türkiye'de halk, daha önceki darbelerde tepki vermezken, ne değişti de bu sefer canı pahasına sokaklara döküldü? Bu soruya cevap verirken yukarıda sözü edilen derin sosyolojinin yanı sıra, AK Parti'nin son 15 yılda devletle toplum arasındaki mesafeyi tamamen kapatan, devleti ve toplumu Erdoğan'ın karizmatik kişiliğinde bütünleştiren muazzam başarısını da görmek gerekiyor. Dünyada çok az lider, verdiği bir demeçle milleti sokağa davet ederek böyle bir başarının önünü açabilir, büyük bir milli ve demokrat direnişin ateşini yakabilir. Bu noktada yeniden Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın karizmatik kimliği ve toplum üzerindeki büyük etkisinin bu büyük direnişte çok büyük bir katkı sağladığının altı çizilmesi gerekiyor.

TÜRKİYE'Yİ YENİDEN DİZAYNDA FETÖ SADECE BİR PİYON

17-25 Aralık'tan itibaren yürüyen süreçte FETÖ'nün nasıl sıkıştığı bilinmektedir. Zaman içerisinde son olarak yüksek Askeri Şûra'da ciddi oranda FETÖ unsurlarının Ordudan temizleneceği bilgisinin ortaya çıkması, öyle anlaşılmaktadır ki darbe teşebbüsünün öne çekilmesini kendileri açısından zorunlu kılmıştır. Ancak şu bilinmelidir ki bunlar, bu örgütün tek başına yapabileceği işler değildir. Bunu 15 Temmuz akşamı özellikle Avrupa ve Amerika'dan gelen ilk tepkilerden rahatlıkla anlamak, bu darbe teşebbüsünün arkasındaki asıl iradeyi fark edebilmek mümkündür. Darbenin başarılı olamamasından derin bir üzüntü ve hayal kırıklığı yaşayan batılı çevreler bu defa fena halde açığa düşmüşlerdir.

Aslında genel olarak düşünüldüğünde, dış destek dışında FETÖ paralel devlet yapılanması, yılların ihmali ile devlet içerisinde çok ciddi yapılanabilmiş bir örgüt olarak oldukça kapasiteli bir darbe teşebbüsünde bulunabilmiştir. Bu boyutta düşünüldüğünde Türkiye, darbenin püskürtülmüş olmasının ve ardından oluşan topyekûn milli bütünleşmenin ve Yenikapı Ruhunun kıymetini bilmelidir. Bu süreçte yeniden bir kere daha anlaşıldı ki aynı milletin çocukları siyasette birbirinin düşmanı değil, rakibidir.

FETÖ'nün uzun bir örgütlenme hikayesi olduğu yukarıda ifade edilmişti. Fakat Türkiye'nin özellikle son 10-15 yılda temel politikalarındaki millileşmeye karşı bu örgütün açıkça küresel sistemin yanında duruşu ve Türkiye ile mücadeleye girişmesi, zaman içinde fark edildi. Böyle olunca da, Türkiye kendi bürokrasisi içerisinde bu örgüte karşı tedbirler almakta bir miktar geç kaldı. 17-25 Aralık operasyonu, bu örgütle etkili mücadele sürecinin başlama tarihi olarak kabul edilebilir. Nihayet, 2016 Ağustos'ta gerçekleşecek olan Yüksek Askeri Şura'da, örgütle bağlantılı olan askerlerin tasfiye edileceğine dair duyumlar ve kamu kurumları içerisinde Fetöcülerin iyice sıkışması, 40 yılı ardında bırakan örgütlenmenin kendileri

açısından tasfiyeden önce böyle bir kalkışmaya başvurmaktan başka bir çarelerinin de pek kalmadığı görülmektedir. Aslında kendileri açısından denenen tam bir intihar girişimidir.

Darbe Teşebbüsünü başarısız kılan sebeplerden birisi de örgütün durumu kavramadaki eksiği ve algı hatasıdır. Bu tür örgütlenmelerin en büyük zaafı, kendi içinde yaratılan örgüt psikolojisinin her şeye hâkim olduğu yanılgısına kapılmalarıdır. Bunlar da kendi üzerlerindeki baskının toplumda zaten geniş bir rahatsızlık yarattığı, AK Parti'ye ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a karşı muhalefetteki itirazın, bazen de öfkenin rahatlıkla kendileriyle bir ittifaka dönüşebileceği, dolayısıyla bütün bu şartlarda kalkışacakları bir darbe girişiminin rahatlıkla desteklenebileceği yönünde bir kanaat geliştirdiler. Bunun asla böyle olmadığı daha darbe teşebbüsünün gecesinde anlaşıldı.

DARBE TEŞEBBÜSÜ NİÇİN BAŞARISIZ OLMAYA MAHKÛMDU?

Siyaset sosyolojisinin kendi bağlamında, siyasal aktörlerin tek başına siyasi, tarihsel bir rol oynayamayacağını, o rolü oynatan bir sosyolojinin, toplumsal ve politik koşulların var olması gerektiğini hatırlamak gerekir. Bu açıdan bakıldığında, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın siyasi liderliği, aslında kendi cesaret ve özelliklerinden öte temsil ettiği sosyolojinin enerjisiyle örtüşen bir özellik taşıması bakımından özel ve önemlidir. Aslında bu süreçte FETÖ'nün en çok ıskaladığı nokta buydu.

2016 yılında Türkiye, 80 milyona merdiven dayamış nüfusunun, büyük çoğunluğu şehirlerde, yüzde kırkının metropollerde yaşadığı, büyük çapta okullaşma oranını gerçekleştirmiş, 200'e yakın üniversitesi, 4 milyondan daha fazla üniversite öğrencisi olan ve yaklaşık 750 milyar dolar gayrı safi milli hasılayla dünyanın en büyük 17. ekonomisi olabilmiş bir büyük güçtü. Türkiye derken Rusya dışında, Orta Avrupa'dan Asya'ya kadar bölgenin en büyük ekonomisine, nüfus yapısına, endüstrisine ve etki alanına sahip devasa bir ülkeden bahsediliyordu.

Aslında 2016 da Sayın Erdoğan'ın temsil ettiği şey esas itibarı ile bir kısmı yukarıda ifade edilen bir sosyolojinin liderliğidir. Çeşitli defalar BM Genel Kurulunda Sayın Cumhurbaşkanı'nın "Dünya beşten büyüktür." İfadesini tekrarlamasının anlamını da bu bağlamda iyi kavramamız gerekiyor. Eğer bu sözü BM Genel Kurulu'nda nüfusu 4 milyon, GSMH'sı 2 milyar dolarlık bir küçük ülkenin lideri etseydi, bu ancak bir karikatür olarak algılanabilirdi. Eğer sizin temelde temsil ettiğiniz 80 milyonluk devasa bir sosyoloji varsa, bunlarla eklentili geniş bir Türk ve Müslüman dünya ve onların hassasiyetleri varsa; dolayısıyla bütün bu hassasiyetlerin bir temsilcisi olarak bir şey söylediğiniz de onun bir karşılığının bulunması kaçınılmazdır. Türkiye ve Erdoğan açısından bu karşılığın tabii bir de sert yüzü var. Bu karşılık Türkiye ve Erdoğan'a aynı zamanda bir düşmanlık, öfke ve saldırı sebebi olarak da ortaya çıkmaktadır.

Darbe Teşebbüsünü başarısız kılan sebeplerden birisi de örgütün durumu kavramadaki eksiği ve algı hatasıdır. Bu tür örgütlenmelerin en büyük zaafı, kendi içinde yaratılan örgüt psikolojisinin her şeye hâkim olduğu yanılgısına kapılmalarıdır. Bunlar da kendi üzerlerindeki baskının toplumda zaten geniş bir rahatsızlık yarattığı, AK Parti'ye ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a karşı muhalefetteki itirazın, bazen de öfkenin rahatlıkla kendileriyle bir ittifaka dönüşebileceği, dolayısıyla bütün bu şartlarda kalkışacakları bir darbe girişiminin rahatlıkla desteklenebileceği yönünde bir kanaat geliştirdiler.

DARBE İLE DURDURULMAK İSTENEN NEDİR?

Bugünkü Türkiye'de bir darbenin yanında kim yer alır? Bir darbe ile zor bir kapıdan

belirsiz bir geleceğe kim yürümek ister? Birkaç meczup belki çıkar ama görüyor ve biliyoruz ki ve gördük ki bu sorunun cevabı kesinlikle "kimse istemez" şeklinde oldu? Bu teşebbüse karşı herhangi bir etnik, dini, siyasi grup olumlu tepki vermedi, darbe teşebbüsünün yanında yer almadı. Kimse Türkiye'nin bir oligarşiye ihtiyacı var demedi. O zaman hiç kimsenin bir ihtiyaç olarak dillendirmediği, destek vermediği bir darbe girişimi niçin yapıldı? Cevap basit: çünkü küresel patronların Türkiye'den beklentileriyle, Türkiye'nin bu küresel merkezlere verdiği cevap arasındaki büyük fark, Türkiye'yi yönetenlerin avami bir dille elden geçirilmesi gerektiği, eski bağımlılık ilişkilerine yeniden dönülmesi ihtiyacı ile alakalıdır. Bu aynı zamanda 40 yıldır örgütlenmiş ve gerektiğinde kullanılmak üzere hazırda tutulan FETÖ'nün de sıkışmışlığıyla bir araya gelince teşebbüsün fiili zemini ortaya çıktı.. Bu teşebbüste önde FETÖ'yü görüyoruz ama bunların aslında bu işte kullanılan bir maşa olduğunu da biliyoruz.

15 TEMMUZ'DA KARANLIĞI YIRTAN GÜÇ: YENİ ORTA SINIF

FETÖ'nün toplumsal tabandan yoksunluğu ve yeni Türkiye'yi okumadaki yetersizliği ,darbe teşebbüsünün başarısızlığını getirdi. Türkiye sosyolojisini yeteri kadar okuyamayan darbeciler; toplumun kentlileştiğini, güçlü bir orta sınıfın oluştuğunu ve orta sınıf değerleri olarak da; temel özgürlükler, demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü, yurttaşlık hukuku, toplum devlet bütünleşmesi, istikrar, işbirliği, dayanışma gibi kavramların öne çıktığını ıskaladılar. Söz konusu orta sınıfın gelişim sürecinde, toplumda gittikçe ortak bir millet olma bilincinin derinlik kazandığı unutuldu. Zamanla toplumla devletin yakınlaşmasının, kaynaşarak bütünleşmenin, toplumsal barışın sağlanmasını öngören bir bakış açısının yerleşmesinin söz konusu olduğu Türkiye, darbecilerin ihmal ettiği en değerli gerçekti.

Eğitimli, şehirli, temel özgürlükleri tatmış ve talep eden, yukarıda vurgu yapılan bu yeni sınıfın aslında birbirinden farklı dünya görüşleri vardı. Kimi muhafazakâr, kimi milliyetçi, kimi liberal, kimi Kemalist. Bu insanların, bu ideolojik tercihlerinin dışında siyasal olarak öteki ile birlikte yaşama ve demokrasiyi temel bir politik form olarak kabul etme ve savunma ahlaki tercihi darbecileri hezimete uğratan asıl faktör oldu. Yani darbeciler sandılar ki; sekülerler, Kemalistler, solcular dışlandılar, itildiler; o zaman bunlar Recep Tayyip Erdoğan'a düşmanlık üzerinden darbeye destek verirler. Oysa onlar Recep Tayyip Erdoğan'ı politik açıdan eleştiriyorlardı ancak gelişmiş bir demokrasi bilincine artık sahiptiler.

Darbe girişiminin püskürtülmesinin ardından, sorumlular elbette cezalarını çekmelidirler. Halk da bunu bekliyor. Bu süreç, hukukun üstünlüğüne dayanan, adalet prensibini asla ihmal etmeyen, suçun şahsiliği ilkesini gözeten bir hukuk mantığı içerisinde götürülmelidir. Yürüyen süreçte niyetin de böyle olduğu anlaşılmaktadır. Ancak burada gösterilecek her zaaf FETÖ'ye verilecek prim olur. Onun için bu süreçte gösterilecek dirayet ve ciddiyet son derece önemlidir. Bu çerçevede sürecin genel olarak iyi yönetildiği söylenebilir. Darbeciler büyük ölçüde içeri alınmış, adalete teslim edilmiştir. Bağlantılar tüm detaylarıyla araştırılmaktadır.

Yukarıdaki bağlam üzerinden bakıldığında, halk 15 Temmuz gecesi hep birlikte sokağa çıktı ve Cumhuriyet'e, Cumhurbaşkanı'na, demokrasiye, temel özgürlüklere, Türkiye'ye ve vatandaş olmanın onuruna sahip çıktı. Yani yapılan müdahale millet iradesine, devlete ve Cumhuriyete karşıydı ve 15 Temmuz gecesi Millet, büyük bir direnişle kendi onurunu korudu. Modern siyasal tarihimizde 15 Temmuz Direnişi bir ilktir. Böylesine güçlü bir şekilde toplumun siyasal bir özne olarak sisteme müdahale ettiği bir başka vaka yaşanmamıştır. Millet tam 29 gün Türkiye'nin meydanlarında demokrasi nöbetini kararlı bir biçimde sürdürmüştür. Bırakın Türkiye tarihini, dünya siyasal tari-

hinde böyle bir direnişe, böyle bir siyasi sorumluluk fotoğrafına nadiren rastlanabilir. Her görüşten, her yaştan, her sosyo-kültürel seviyeden vatandaş, 15 Temmuz akşamı hayati derecede büyük bir milli dirilişle, kendi demokrasisinin, özellikle yerlileşme, millileşme hamlesinin yanında yer alarak, Türkiye'nin dıştan müdahale ile yönetilemeyeceğini ve ne denli büyük, güçlü bir ülke olduğunu bütün dünyaya haykırmış oldu.

Diğer taraftan Türkiye'deki kurumların da bu darbe girişiminden başarılı bir sınav vererek çıkmış olması, demokrasi ve millet iradesini ne pahasına olursa olursun savunması çok önemlidir. Türkiye'de 15 Temmuz akşamına kadar parçalanmış, kamplaşmış, didişen bir medya fotoğrafı vardı ama 15 Temmuz gecesinde demokrasiden, ortak hayattan, insan haklarından, milli egemenlikten, zaman ve tarih karşısında birlikte var olmaktan yana ortak tavır alan medya çok önemli bir sorumluluğu yerine getirdi. Aslına bakarsanız sırf TRT'de olup bitenler bile Türkiye'nin yeni yapısını apaçık ortaya koyuyordu. Daha önce darbe girişimlerinde, darbeciler TRT'ye girer, son derece süt liman bir hava içerisinde duruma el konur, bildiri okunur ve herkes rutinine devam ederdi. Oysa 15 Temmuz gecesinde bildiriyi okumak zorunda bırakılan spiker dâhil herkes çok büyük bir sınav verdi.

NE YAPMAK LAZIM?

Darbe girişiminin püskürtülmesinin ardından, sorumlular elbette cezalarını çekmelidirler. Halk da bunu bekliyor. Bu süreç, hukukun üstünlüğüne dayanan, adalet prensibini asla ihmal etmeyen, suçun şahsiliği ilkesini gözeten bir hukuk mantığı içerisinde götürülmelidir. Yürüyen süreçte niyetin de böyle olduğu anlaşılmaktadır. Ancak burada gösterilecek her zaaf FETÖ'ye verilecek prim olur. Onun için bu süreçte gösterilecek dirayet ve ciddiyet son derece önemlidir. Bu çerçevede sürecin genel olarak iyi yönetildiği söylenebilir. Darbeciler büyük ölçüde içeri alınmış, adalete teslim edilmiştir. Bağlantılar tüm detaylarıyla araştırılmaktadır.

Bu darbe girişimi toplumu ve siyaseti yepyeni bir bilince taşımıştır. 15 Temmuz'a kadar Türkiye'nin biraz gergin ve biraz da kamplaşmış bir toplumsal ortamı vardı ama darbe teşebbüsünü toplumun her ferdinin, birlik olarak reddetmesi, püskürtmesiyle birlikte, yeni bir kardeşlik ikliminin ortaya çıkışına şahit olunmuştur. Bu yeni iklimin en iyi fotoğrafı Yenikapı'da düzenlenen mitingde görülmüştür. "Yenikapı ruhu" olarak da adlandırılan bu birlik ruhu, kuvvetlendirilerek sürdürülmelidir. Burada iktidarıyla, muhalefetiyle bu sürecin diyalog içinde yürütülmesi, bu toplumsal birlikteliği kuvvetlendirecek noktalardan en önemlisidir.

Tabii yukarıda altı çizilen bu yeni süreçten rahatsızlık duyanlar, FETÖ'cüler, darbeciler ve tetikçileri olacaktır. Türkiye bu güçlü birliktelik ruhu içine girdikçe, yerli ve milli sanayisini kurmakta ısrar ettikçe, politik gücünü içerde ve dışarıda sürdürdükçe ve başat role soyundukça, Türkiye'yi içine kapanmaya, başarısız kılmaya, eski kabullenmiş haline döndürmek için çalışmaya bazı güç merkezleri devam edeceklerdir. Bu yolda kararlı, yılmadan, büyük bir akıl ve sorumluluk duygusu ile ilerlemek Türkiye'nin tek yoludur.

Bu noktada Türkiye, siyasi ve toplumsal bütünleşme sürecinde işbirliği ve dayanışma halinden bir adım dahi geri atmamalıdır. Siyasette iktidar ve muhalefet unsurlarının işbirliğini ve milli konularda dayanışmayı sürdürmeleri, diyalog yolunu hep açık tutmaları zorunlu bir ihtiyaçtır. Toplumsal planda ise vatandaşların etnik köken, inanç ve politik düşünceleri ne olursa olsun, tek bir vatanın, ortak bir toprağın üzerinde yaşayan bir milletin parçaları, kardeşler olduklarını asla unutmamaları gerekmektedir. Yine 1000 yıllık bir geçmişten gelen bir toplumu oluşturduklarının bilinciyle ve bu sorumlulukla yaşamanın gereklerini unutmamaları gerekir. Farklılıkların zenginleştirdiği ama asıl gücünün birlik olduğuna inanan bir milli şuur, bu süreçte en büyük ihtiyaçtır. Millete, zamana ve tarihe karşı sorumluluk; herkesin sorumluluğudur.

Can ACUN
SETA Dış İlişkiler Direktörü

15 TEMMUZ

DARBE GİRİŞİMİ VE FIRAT KALKANI HAREKATI

Fırat Kalkanı Harekâtına kadar özellikle Kuzey Halep bölgesinde yaşanan gelişmeler ve oluşan denklem PKK/PYD lehine seyrediyordu. ABD öncülüğündeki koalisyonun desteğini alan PKK'nın Suriye'deki askeri kolu YPG hem DAİŞ'e hem de muhalefete karşı hızlı bir şekilde ilerleyiş kat ediyordu. Ancak bu operasyonla beraber artık Türkiye ve Türkiye'nin hava güçleri sahadaki denklemler üzerinde etkili olmaya başladı.

Türkiye 15 Temmuz'da başını FETÖ'nün çektiği korkunç bir darbe girişimine maruz kaldı. Türk Silahlı Kuvvetleri içerisinde cuntalaşmış FETÖ mensupları Atlantik ötesinden aldıkları işaretle harekete geçerek iktidarı devirmek ve Türkiye'yi teslim almak istedi ancak milletin gösterdiği direnç darbeyi başarısız kıldı. 15 Temmuz'da yaşanan darbe girişimi esnasında başta ABD olmak üzere Batı dünyasının takındığı tavır büyük soru işaretleri oluştururken, sonrasında yaşanan gelişmeler bize açık bir şekilde yerel işbirlikçilerle birlikte bazı uluslararası aktörlerin Türkiye'yi Mısırlaştırmak istediğini gösteriyordu. Türk siyasal liderliğinin Suriye politikası ise darbeyi tetikleyen unsurlardan birisi olarak ön plana çıkmaktaydı.

3 TEMMUZ'DAN 15 TEMMUZ'A

3 Temmuz'da 2013'te Mısır'da kanlı bir darbe yaşanmasına rağmen, başta ABD olmak üzere batı dünyası bu gerçeği bilinçli bir şekilde inkâr eden bir tavır içerisine girdi. Mısır tarihinde ilk kez demokratik seçimlerle iş başına gelen Muhamemd Mursi askerler tarafından devrilirken üç maymunu oynamaktan çekinmediler. Ülkede, siyasi partilerin büyük bir kısmı kapatılmış, medya karartılmış, binlerce kişi tutuklanmaya başlanmış ve darbe karşıtı göstericiler Ordu ve polis güçleri tarafından şiddet kullanılarak bastırılmaya çalışılırken, ABD "Mısır'da yaşananların adını koymakta güçlük çekiyoruz, tanımlama sorunu yaşıyoruz" şeklinde açıklamalar yapmakla yetindi. Ardından ise General Sisi yönetimiyle askeri, siyasi ve iktisadi angajman kurmakta gecikmedi. AB de hem kurumsal olarak hem de ülkeler bazında benzer bir ilişkiyi tesis etti.

Mısır'da darbeye giden süreçte belirleyici olan uluslararası aktörler için temel sebep İhvan'ın dış politika öncelikleriydi. Mursi iktidarında Türkiye-Mısır ekseni oluşturuluyor, Mısır her geçen gün daha fazla Gazze'yi destekliyor ve Suriye devriminin yanında yer alıyordu. İsrail Camp David düzeninin yıkılmasından endişe içerisine girmişti. Böyle bir konjonktürde kanlı bir darbe ile Mursi alaşağı edildi. General Sisi yönetiminde yeni Mısır ise diyet ödemekte geç kalmayarak, Gazze'ye uygulanan İsrail ablukasına katıldı, Esed rejimiyle görüşmeler yaptı ve Türkiye-Mısır eksenini dağıttı. Böylelikle Sünni dünyada önemli bir güç vakumu yaşanırken, İran ise yayılmacı politikalarına devam ederek Obama'nın bölgede istediği mezhep odaklı kuvvetleri dengesinin oluşuma hizmet etti.

Mısır'daki darbenin üzerinden 3 yıl geçtikten sonra 15 Temmuz'da Türkiye de FETÖ'nün dizayn ettiği kanlı bir darbe girişimine sahne oldu. Darbenin dış desteğinin arkasında ise Mısır'dakine benzer şekilde AK Parti iktidarının dış politika tercihleri belirleyici unsur olarak ön plana çıkmaktaydı. Dünya 5'ten büyük söylemiyle uluslararası sisteme meydan okuyan Türk siyasal iktidarı uluslararası yerleşik düzenin aktörleri tarafından uzun bir süredir hedef alınmaktaydı. Ancak özellikle Irak ve Suriye merkezli bölgesel gelişmeler harekete geçmelerini tetikleyen bir katalizör olarak belirleyici oldu. Türkiye'ye özellikle Irak ve Suriye'de dış politika dayatmaya çalışan güçler bunda başarılı olamayınca yerli işbirlikçi unsurlarla sonuç alabilmek için doğrudan darbe girişiminde bulundu.

ORTADOĞU'DA KARTLAR YENİDEN KARILIYOR

Ortadoğu, 1. Dünya Savaşı sonrasında yaşananlara benzer bir şekilde tarihin çok hızlı aktığı bir dönemde; Tunus'ta başlayan ve domino etkisiyle Ortadoğu coğrafyasında yayılan halk isyanları, beş yıl gibi kısa bir süre içerisinde bölgenin 100 yıllık statükosunda önemli kırılmalara neden oldu. ABD işgalinin de yarattığı zeminde Irak ve Suriye

birbirlerini doğrudan etkileyerek bu süreçten en fazla etkilenen ülkeleri oldu. Bu iki ülke devlet otoritelerinin aşındığı, devlet dışı aktörlerin yükseldiği melez bir dönem içerisine girdi. Yerel, bölgesel ve uluslararası aktörler de doğal, bölgesel çıkarlarını maksimize edebilecek şekilde, Irak-Suriye hattında yeni döneme kendi renklerini verebilmek büyük bir mücadele içerisinde. Böyle bir dönem içerisinde batı ittifakı içerinde yarı-edilgen bir aktör olarak görülmeye alışılmış olan Türkiye'nin bağımsız bir oyun kurucu olma çabası başta ABD olmak üzere batılı muhatapları tarafından sert karşılık görürken, 15 Temmuz'a giden süreci de tetikleyen bir etki yarattı.

Mısır'daki darbenin üzerinden 3 yıl geçtikten sonra 15 Temmuz'da Türkiye de FETÖ'nün dizayn ettiği kanlı bir darbe girişimine sahne oldu. Darbenin dış desteğinin arkasında ise Mısır'dakine benzer şekilde AK Parti iktidarının dış politika tercihleri belirleyici unsur olarak ön plana çıkmaktaydı. Dünya 5'ten büyük söylemiyle uluslararası sisteme meydan okuyan Türk siyasal iktidarı uluslararası yerleşik düzenin aktörleri tarafından uzun bir süredir hedef alınmaktaydı. Ancak özellikle Irak ve Suriye merkezli bölgesel gelişmeler harekete geçmelerini tetikleyen bir katalizör olarak belirleyici oldu. Türkiye'ye özellikle Irak ve Suriye'de dış politika dayatmaya çalışan güçler bunda başarılı olamayınca yerli işbirlikçi unsurlarla sonuç alabilmek için doğrudan darbe girişiminde bulundu.

Irak'ta yaşanan gelişmeleri parantez içine aldığımızda son yıllarda Türkiye ile ABD arasında yaşanan çıkar çatışmalarının merkezinde Suriye krizi olduğunu görüyoruz. Suriye devriminin ilk yıllarında Türkiye ile ABD ve batı ülkelerinin vizyonları genel olarak örtüşse de, Suriye muhalefetinin ABD'nin güdümüne girmemiş olması, askeri unsurların İslami karakteri ve DAİŞ'in ortaya çıkışı gibi faktörler üzerinden özellikle ABD'nin pozisyon değiştirmesi, Türkiye'nin farklı bir eksende kalmasını beraberinde getirdi. Özellikle Suriye'de ayrışan çıkarlar, ABD'nin terör örgütü PKK'nın Suriye örgütlenmesi olan PYD-YPG ile kurduğu askeri angajman ile var edilmeye çalışılan terör-kuşağı ipleri iyice gererken, nihayetinde ABD tarafından 15 Temmuz darbe girişimi ile Türk siyasal karar alıcıları tamamen denklem dışına itilmeye çalışıldı.

Ancak darbe girişiminin başarısız olması hedeflenenin aksine bir tesir yaparak Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın siyasal liderliğini güçlendirip Türkiye'nin Suriye politikasındaki kararlılığını da perçinledi. Türk Silahlı Kuvvetleri üzerindeki FETÖ vesayetinin temizlenmesi ve milli unsurlarla yeninden dizaynı Türkiye'nin elini daha da güçlendirdi. Türkiye ilan ettiği yeni güvenlik doktrini çerçevesinde Fırat Kalkanı Harekâtını hayata geçirerek bölgenin kaderinin kendi hilafına şekillendirilemeyeceğini tüm muhataplarına gösterdi.

FIRAT KALKANI HAREKÂTI

İlk merhalesinde Suriye'nin Halep eyaletine bağlı Cerablus kentini DAİŞ unsurlarından arındırmak için başlatılan Fırat Kalkanı Harekâtı Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) komutasında yürütülen, Suriyeli muhalif grupların da dâhil olduğu askeri bir harekât olarak dizayn edildi. TSK'ya bağlı kara ve hava kuvvetlerinin yanı sıra, Özel Kuvvetler ile Milli İstihbarat Teşkilatının çeşitli unsurlarından oluşan Müşterek Özel Görev Kuvveti oluşturularak 24 Ağustos'ta doğrudan Suriye'ye girildi. Harekât zemini olarak Türkiye'nin uluslararası hukuktan kaynaklanan hakları ve BM sözleşmesinin 51'inci maddesinde yer alan Meşru Müdafaa Hakkı ile BM'nin DAİŞ'le mücadeleye yönelik almış olduğu kararlar temel alındı.

Türkiye Fırat Kalkanı Harekâtı için Sultan Murad Tugayı, Şamlılar Cephesi, Feylak eş-Şam, Ceyş el-Nasr, Ceyş el-Tahrir, Hamza Fırkası, Liva el-Mutasım, Nureddin Zengi Tugayı, 13. Tümen ve Liva Sukur el-Cebel'den oluşan muhalif unsurları uzun bir eğit-donat sürecinden geçirmiş, ardından mobilize etti. Daha önce el-Rai'yi (Çobanbey) DAİŞ'ten temizlemek için oluşturulan Havar-Kilis Operasyon Odasında bulunan gruplarda harekâtın akabinde dâhil olmaya başladılar.

Terör örgütü PKK'nın Suriye örgütlenmesi olan PYD'nin Ayn el Arap üzerinden Afrin'e doğru kantonları birleştirmesinin önüne geçebilecek, DAİŞ'i bölgeden tamamen arındırarak terör saldırıları yapmasını engelleyecek ve aynı zamanda güvenli bölgeyi iskan ederek Suriyeli mültecilerin bir kısmını bu bölgelere yerleştirebilecek. Türkiye, uzun zamandır Azez-Cerablus arasındaki 90 kilometrelik hatta DAİŞ unsurlarını elimine edip, sınır hattını güvence altına alabilmek için çaba sarf etmekteyken, Fırat Kalkanı Harekâtı kapsamında Cerablus ve el-Rai (Çobanbey) arasındaki sınır hattının güvenliği de DAİŞ unsurlarının bertaraf edilmesiyle oluşturuldu.

Fırat Kalkanı Harekâtı ile temel olarak bölgenin terör örgütleri PKK ve DAİŞ'ten temizlenmesi ve hudut güvenliğinin sağlanması aynı zamanda Suriye'nin toprak bütünlüğüne yönelik tehditlerin bertaraf edilmesi hedeflendi. Türkiye, içerisinde çeşitli merhaleler barından harekât kapsamında Azez, Cerablus, Bab ve Menbic kentlerinin kontrolünü sağlayarak bu bölgede yaklaşık 4.500 km karelik bir alanda güvenli bir bölge oluşturmak istemekte. Böylelikle terör örgütü PKK'nın Suriye örgütlenmesi olan PYD'nin Ayn el Arap üzerinden Afrin'e doğru kantonları birleştirmesinin önüne geçebilecek, DAİŞ'i bölgeden tamamen arındırarak terör saldırıları yapmasını engelleyecek ve aynı zamanda güvenli bölgeyi iskan ederek Suriyeli mültecilerin bir kısmını bu bölgelere yerleştirebilecek. Türkiye, uzun zamandır Azez-Cerablus arasındaki 90 kilometrelik hatta DAİŞ unsurlarını elimine edip, sınır hattını güvence altına alabilmek için çaba sarf etmekteyken, Fırat Kalkanı Harekâtı kapsamında Cerablus ve el-Rai (Çobanbey) arasındaki sınır hattının güvenliği de DAİŞ unsurlarının bertaraf edilmesiyle oluşturuldu.

Fırat Kalkanı Harekâtına kadar özellikle Kuzey Halep bölgesinde yaşanan gelişmeler ve oluşan denklem PKK/PYD lehine seyrediyordu. ABD öncülüğündeki koalisyonun desteğini alan PKK'nın Suriye'deki askeri kolu YPG hem DAİŞ'e hem de muhalefete karşı hızlı bir şekilde ilerleyiş kat ediyordu. Ancak bu operasyonla beraber artık Türkiye ve Türkiye'nin hava güçleri sahadaki denklemler üzerinde etkili olmaya başladı. Rus uçağının düşürülmesinden sonra Suriye hava sahasına ilk defa giren Türk uçakları, ABD öncülüğündeki koalisyonun hava sahasındaki tekelini de kırdı.

Nihayetinde DAİŞ muhaliflerin elinden alsın, sonra ABD DAİŞ'i bombalasın ve ardından da PKK DAİŞ'ten geri alsın denklemi Fırat Kalkanı Harekâtı ile bozulmuş oldu. Türkiye 15 Temmuz darbe girişiminin ardından TSK içerindeki milli unsurları da ön plana çıkartarak oyun kurucu bir aktör olarak Kuzey Suriye'de neşet etmeyi başardı. Erdoğan'ın "Artık hiç kimse Suriye meselesini Türkiye'nin içişlerinden bağımsız olarak düşünemez" sözleri Türkiye'nin bundan sonra Kuzey Suriye'de ne derece etkin bir aktör olacağını gösterirken, yeni güvenlik doktrinin ilanı ile de Türkiye'nin kararlılığı bir kez daha tüm muhataplarına gösterilmiş oldu.

D. Mehmet DOĞAN
Yazar

DARBELER TARİHİNE DERKENAR;

15-16 TEMMUZ 2016

Türkiye'de siyaset üzerinde fikir yoranlar bundan sonra 15 temmuz darbe teşebbüsüne karşı halkın gösterdiği cesareti görmezden gelemeyecekler. Millet fertleri şehirlerin meydanlarını doldurarak darbe teşebbüsünü lânetlemekle kalmadı, bu uğurda şehadeti göze aldı, canını ortaya koydu. Yaklaşık 250 sivil, asker, polis vatandaşımızın şehid olması, Türkiye'nin geleceğinde millet iradesinin önemini kavrayamayanlara açık bir ders mahiyetindedir!

Bizim nesil demokrasi döneminde doğdu, darbeler döneminde yaşadı! 27 Mayıs darbesinde orta birde idik, 12 Mart müdahalesinde üniversite öğrencisi, 12 Eylül'de kamu görevlisi... 28 Şubat "postmodern" darbesine RTÜK üyesi olarak yakalandık, bir hayli tacize maruz kaldık, ağır davalara muhatap olduk. Türkiye'de Darbeler Müdahaleler ve Siyasî Sistem isimli bir kitabımız var. İlk baskısı 1990, 5. baskısı 2005'te yapıldı. Son iki baskıya 28 Şubat'la ilgili ekler koymuştuk. Konuyla ilgili ikinci kitabımız Son Darbe Ergenekon! Ali Osman Eğilmez müstearıyla Brifingdeki İrtica-Türkiye'de Militarizm Yönetim İlişkileri ve İslâm isimli bir kitabımız daha var, 28 Şubat müdahalesi ile ilgili...Tam darbeler dönemi kapandı derken 15-16 Temmuz merdut darbesi zuhur etti!

Darbelerin Türkiye'nin tabiî gelişim yönünü değiştirmek amaçlı olduğu bilinmez değil. Çok partili hayata geçişten sonra halk iradesinin ortaya çıkardığı yönetimler darbelerle iktidardan uzaklaştırıldı. Demokratik sistem içindeki tabiî gelişimimiz böylece inkıtaa uğratıldı. Sırf iç dinamiklerle darbe yapılabilir mi? Bugüne kadar görülen o dur ki, dış dinamikler hesaba katılmadan Türkiye'deki darbeleri tam mânasıyla açıklamak mümkün değil.

1980 darbesinden 2016'ya kadar açık bir darbeye maruz kalmadık. En barizi 28 Şubat olmak üzere bazı müdahaleler yapıldı. 28 Şubat sonrası iktidar yapılanması ciddi darbe tehditleri ile karşı karşıya kaldı. Ergenekon süreci bu teşebbüslerin yargılanması yanında bazı düzmece davaların gündeme getirilmesine yol açtı.

AMERİKA VAR MI, YOK MU?

"Dış desteksiz darbe olmaz", dedik. 16 Temmuz merdut* darbesinin arkasında ABD var mı yok mu?
Bu sorunun kestirme cevabı: Başarılsaydı vardı, başarılamadı yok!

Bu kanaat, asla mesnetsiz değil...Türkiye gibi ülkelerde hiç bir akıllı-akılsız darbe müteşebbisi ABD faktörünü dikkate almadan böyle bir kalkışma yapamaz! Türkiye'de ABD karşıtı bir darbe yapılması mümkün müdür? Eğer bir darbe ABD'den habersiz yapılıyorsa ABD karşıtı demektir. Sizce 16 Temmuzcular ABD karşıtı olabilir mi?

ABD Türkiye'yi en çok "dinleyen" ülke. Birçok hadisenin olacağını bu yüzden önceden biliyor. Bir kanlı terör hadisesi cereyan etmiş. "CIA kaç gün önce uyarmıştı" deniliyor.

Türkiye'de olacakları bu kadar yakinen bilen ABD, gerçekten böyle kapsamlı bir darbe kalkışmasından haberdar olmadı mı dersiniz?

Olmaması mümkün değil. Şu inançtayım: ABD'nin ilgili birimleri ile bu darbe enine boyuna konuşuldu, mutabakatlar sağlandı. Mutabakat maddeleri arasında "başarılı olamazsanız, bizden medet ummayın, biz bu işten haberdar değiliz!" cümlesi de yer alıyor olmalıdır.

Türkiye ABD dostluğu bir mecburiyet! Türkiye ABD'ye dost olmayan mecbur, ABD ise Türkiye'ye dost görünmeye mecbur. Bu mecburiyet ilişkisi kolaylıkla çözülemez. Çözüldüğü an dünya yeni bir şekil almış demektir.

ABD'nin Türkiye'yi kendi ittifak zeminine mecbur etmek için darbeleri araç olarak kullandığı iddiası yaygın. 15 Temmuz darbe teşebbüsünün Cumhurbaşkanımızın Rusya Federasyonu başkanı ile görüşmesi öncesine denk gelmesi ilgi çekici. Rusya ile uçak krizinden sonra bozulan ilişkilerin tekrar yoluna konulması yönünde kuvvetli bir adım atılacak. ABD'nin görüşme öncesi sözü 15 Temmuz darbesi idi. Darbe başarıya ulaşsa, görüşme de olmayacaktı! Tıpkı Menderes'in Rusya ziyaretinin 1960 darbesiyle imkânsızlaştırılması gibi... ABD 27 Mayıs'taki gibi hiyerarşik olmayan darbeye yeşil ışık yaktı. Büyük tasfiye için de böyle olması gereki-

yordu. Sonu iç savaştı. ABD yatıştırmak için silahlı güçleri ile girecekti...Komplo teorisi mi? Başarılsa idi bu soru sorulmazdı! Darbe başarısız oldu. Erdoğan-Putin mülakatı engelenemedi...

ABD her şeye rağmen dünya hükümranı. Dünyanın birçok ülkesinde üssü var, birçok ülkesinde silahlı güçleri var, birçok ülkesinde fiilen işin içinde.

İslâm dünyasında ABD'nin gücünü göstermediği neresi var? Afganistan'ın bugünkü durumu ABD'nin işi. Irak ABD'nin "demokrasiye geçirdiği" bir ülke! O yüzden başkent Bağdat sürekli "demokratik terör"le yüz yüze kalıyor! Allah bir ülkeyi ABD'nin demokratikleştirmesinden muhafaza etsin!

27 Mayıs 1960 darbesinde çocuktuk. Sabah evden babam işe, ben mektebe gitmek için yola çıktık. Cebeci'de yolların askerler tarafından kesildiğini gördük: Darbe olmuştu. Radyosu olanlar, sabah kalktıklarında bunu öğrenmişti. 12 Eylül 1980 darbesi Türkiye'nin çatışmalı ortamında askerî hiyerarşi içinde yapıldı, cuma sabahı uyandığımızda darbe lideri Genel Kurmay Başkanı Kenan Evren'in televizyon konuşmasını seyrettik...

ABD son alarak Mısır'ı demokratlaştırdı! Seçimle gelmiş hükümeti devirdi ve bir askerî diktatörü başa geçirdi. ABD'nin demokratikleştirici etkisi Suriye'de de kendini gösteriyor. Suriye meselesi müzmin hâle gelinceye kadar IŞİD/DAEŞ denilen örgüt dünyanın meçhulü idi. Şimdi ABD sayesinde dünyanın meşhuru!. ABD kendi düşmanını üretmekte mahir. Sonra onu istediği anda yok edebiliyor!

Ruslar neden Suriye'de savaşıyor? İran neden fiilen Suriye savaşının içinde? ABD'nin cevazı olmasa bu iki güç Suriye'de muharip (savaşan) askerler bulundurabilir miydi? Türkiye neden Suriye'de fiilen savaşan asker bulunduramıyordu? Çünkü ABD buna müsaade/müsamaha etmiyor!

Irak ve Suriye meselesi Türkiye'nin etkin katılım olmadan asla ve kat'a çözümlenemez! Türkiye 100 yıl önce engellenen konumunu bu coğrafyada er veya geç kazanacak. Göründüğü kadarıyla bu ABD'nin asla istemediği bir sonuç. Çünkü Türkiye'nin güçlenmesi İsrail için çanların çalması demek! Bu yüzden Türkiye durdurulmalı, en azından dengelenmeli. ABD'nin Türkiye varken Suriye'de PYD'yi desteklemesi müttefiklik sözkonusu ise, tam mânasıyla saçmalık. 15 Temmuz Amerika'nın çılgın projelerinden biri olabilir. Başarıya ulaşsa idi, Türkiye lideri etkisizleştirilmiş ve yola getirilmiş bir ülke olacaktı. ABD bütün bu denklemlerde yoksa, darbe teşebbüsünde de yoktur. Bu ise "zaten ABD diye bir güç yoktur" anlamına gelir!

15-16 TEMMUZ VE DARBELER TARİHİ

Bazı menfî işlerin müsbet sonuçlar doğurur. 15 Temmuz darbe girişimi de böyle bir sonuç doğurdu: Halk ilk defa darbeye karşı "yeter! bana rağmen olmaz!" dedi...

Bu demokrasi tarihimiz açısından bir milat! 16 Temmuz, 14 Mayıstan sonra demokrasi tarihinin en fazla hatırlanan günü olacak. 16 Temmuz bize yeni bir şafağın müjdesini vermektedir: Bu topraklarda hür irademizle varolmaya devam edeceğiz!

Bizim nesil iki darbe, iki yarı darbe gördü. Bu yaşadığımız "darbe teşebbüsü" Türkiye'de nasıl bir değişim yaşandığının da göstergesi. Daha önce albay Talat Aydemir'in 22 şubat ve 20 mayıs 1962'de iki darbe teşebbüsü önlenmişti, ama halk işin içinde yoktu.

27 Mayıs 1960 darbesinde çocuktuk. Sabah evden babam işe, ben mektebe gitmek için yola çıktık. Cebeci'de yolların askerler tara-

fından kesildiğini gördük: Darbe olmuştu. Radyosu olanlar, sabah kalktıklarında bunu öğrenmişti.

12 Eylül 1980 darbesi Türkiye'nin çatışmalı ortamında askerî hiyerarşi içinde yapıldı, cuma sabahı uyandığımızda darbe lideri Genel Kurmay Başkanı Kenan Evren'in televizyon konuşmasını seyrettik...

Cuma namazı kılamadığımız nadir günlerdendi...
Halk ikinci darbeyi sanki bekliyordu. Hergün sağdan soldan gençlerin öldürüldüğü çatışma ortamının rahatsızlığı darbenin olumsuz imajını belli ölçüde gözlerden sakladı.

Darbelere eklenen 12 Mart ve 28 Şubat müdahaleleri de halkın zihninde darbe karşıtlığını güçlendirdi. Siyaseti tek parti ideolojisine göre belirlemek isteyen darbeciler buna güçlerinin yetmediğini gördüler. Bugünkü iktidar yapısı aslında bu süreçlerin bir sonucu. 28 Şubat müdahalesinin meydana getirdiği kırılmalar yeni bir merkez siyasetinin yolunu açtı. Bu Ak-Parti'nin ve elbette Tayyip Erdoğan'ın çizdiği siyasettir.

Halkın demokrasi tarihimizde iktidarda tutarak en uzun süreli desteklediği siyasî akım budur. 14 yıllık seçim karnesi halkın desteğinin istikrarlı bir tavır olduğunu gösteriyor. Siyaset alanının neredeyse tekelini elinde tutan siyasî akım, siyaset üretemeyen, lider çıkaramayan muhalefeti çok rahatsız ediyor. Bilhassa Cumhurbaşkanı'na yönelik husumet tavrı, bazı merkezler açısından son yıllarda siyasetin temel belirleyicisi hâline geldi.

Bu süre içinde Türkiye'de askerî vesayeti ortadan kaldırma yönünde ciddî adımlar atıldı. Zihnindeki menfur darbe alışkanlığının bu şekilde devre dışı bırakılmasından halk memnundu. Askerin darbe ideolojisi 1930'ların slogancı kemalizmidir. Son darbe teşebbüsünün kemalist zihnin ürünü olmadığı görülebiliyor, fakat "Yurtta Sulh Konseyi"nin TRT televizyonunda zorla okuttuğu darbe bildirisinde bu ideolojiye atıfların bir hayli belirgin olduğu görülüyor. Acaba kemalist darbeci gelenekle paralel devlet zihniyeti koalisyon halinde mi idi, yoksa parelel yapının darbeci unsurları, rüşvet-i kelam kabilinden böyle bir söylem mi ürettiler?

Türkiye'de siyaset üzerinde fikir yoranlar bundan sonra 15 temmuz darbe teşebbüsüne karşı halkın gösterdiği cesareti görmezden gelemeyecekler. Millet fertleri şehirlerin meydanlarını doldurarak darbe teşebbüsünü lânetlemekle kalmadı, bu uğurda şehadeti göze aldı, canını ortaya koydu. Yaklaşık 250 sivil, asker, polis vatandaşımızın şehid olması, Türkiye'nin geleceğinde millet iradesinin önemini kavrayamayanlara açık bir ders mahiyetindedir!

YURTTA DARBE KONSEYİ!

27 Mayıs Darbesini yapan cunta kendini "Millî Birlik Komitesi" olarak adlandırmıştı. 12 Eylül 1980 darbesini yapanlar "Millî Güvenlik Konseyi" adlandırmasını uygun bulmuşlardı. Güvenlik ihtiyacının en yüksek seviyede olduğu bir dönemdi. Her Allahın günü sağdan-soldan gençler öldürülüyor, halk bu anlamsız savaşın nasıl bitirileceğini kestiremiyordu.

Bu ortamın birçok darbeci unsuru iştahlandırdığı tahmin edilebilir. Sağdan-soldan darbeci askerler olduğunda şüphe yoktu. Böyle bir zamanda askerî hiyerarşi bozulmadan yapılan darbe, hiç bir mukavemetle karşılaşmadı.

Askerin sıkıyönetimini kanlı çatışmaların sona erdirilmesi için meşrû gören halk, bir gün sandığın önüne geleceğini bilerek sabır ve tahammül gösterdi. Hatta halk oylamasında darbecilerin Anayasasına % 90'ın üzerinde "evet" dedi. Böylece darbe liderinin devlet başkanı olmasını da kabul etti. Son olarak darbeye kalkışanlar kendilerini

"Yurtta Sulh Konseyi" olarak adlandırmışlar, TRT'den okuttukları bildiriden öğrendik bunu... Mevcut iktidar yüzünden yurtta sulh olmadığı propagandasını kullanmak fırsatçılığının sonucu bu. Cihanda sulh ise hiç mümkün görünmüyor! Yani Kemal Paşa'nın nas addedilen vecizesinin hiç olmazsa birinci bölümüne atıf yaparak yola çıkmak fena fikir değil. Eğer bu mel'unlar başarıya ulaşsalardı; Allah göstermesin, neler yazılıp çizilecekti? Darbe teşebbüsü başarısız kılındıktan sonra bütün köşe yazarları darbenin önlenmesinden duydukları memnuniyeti dile getirdiler. "Ne yani kardeşim, diktatörlük var, yargıya baskı had safhada, gericilik almış başını gidiyor, keşke darbe sonuca ulaşsaydı" diyen çıkmadı. Bu durum bütün basın kalemşörlerinin gerçek memnuniyet ifadesi olabilir mi? "İhanet medyası" diyebileceğimiz bir grup yayın var. Onlar ilk günden darbe şakşakçılığı yapamayacakları için farklı bir üslup kullandılar. Mesela Cumhuriyet gazetesi, çok açık olmasa da darbenin başarıya ulaşmamasından memnun olmadığını birinci sayfasına yansıttı. Bölücü terör örgütünden hizalanan gazeteler "tamam darbe kötü de tahakküm de kötü", "ne askerî darbe ne saray darbesi" demekten geri kalmadılar. En açık konuşan onlardı...

Bugüne kadar darbeler ve darbecilerin yanında saf tutan meşhur simaların bir kısmı, darbe karşıtı olduklarını açıkça beyan ettiler. Bazıları ise kerhen yazdılar. Bu tür yazarların Sözcü'de kümelendiği tahmin edilebilir. Darbecilerin yılmaz meddahı, değişmez muhbiri, Emin Çölaşan yazısına "Biz güce taparız" başlığını koyarak zamirini ortaya döktü. Yani, hem kendi paralelinde olanlara "eğer darbe başarıya ulaşsaydı, böyle yazmayacaktınız" demek istedi, hem de kendi konumunu açık etti. Doğru söylüyordu aslında. Aynı mecrada Bekir Coşkun darbeyi "müsamere" olarak niteleyerek memnuniyetsizliğini açıkça dışa vurdu.

Tabiî gayri memnunlar içinde aynı fasileden Yılmaz Özdil de var. Mesela şunu anlayamamış: "Oldu olacak, basit bi soru daha sorayım. TSK bile darbeye karşı kendisini savunmak için organize olamazken... Türkiye'nin ücra köylerine kadar tüm camileri, nasıl oldu da, bu kadar çabuk organize olup selâ okudu? Nasıl oldu da, tüm imamlar, tüm müezzinler bu kadar çabuk organize olup, memleketin tüm minarelerinden aynı anda, aynı cümlelerle 'sokağa dökülün' çağrısı yapabildi?"

Bunun cevabı çok basit: Modern haberleşme teknolojisi bunu mümkün kılıyor!
Bu takımın Yurta Sulh Konseyi'nin başarıya ulaşması halinde neler yazabileği hususunda havsalamız yetersiz kalabilir! Neyse ki, bu konseyin gerçek adı "Yurtta Darbe Konseyi" ve herkes bunu çok iyi biliyor!

LAİKLER DARBE SEVMEZ Mİ?

Bizim bildiğimiz, 27 Mayıs darbesinin laikleri saadete gark ettiği, 12 Eylül'ün ise biraz üzdüğü. Buna rağmen, Kenan Paşa'nın anayasasına yüzde doksanın üzerinde "evet" çıktı. O zaman "laikler" nüfusun yüzde kaçıydı acaba?

"Laikler" 12 Eylül'ün rövanşını 28 Şubat'ta aldılar. Darbe hem oldu, hem olmadı! Meydanlar bindirilmiş kıt'alarla doldurulup tantanalı mitingler yapıldı. "Sözde değil özde laiklik" şiarı icad edildi, "Kahrolsun şeriat" sloganları atıldı. Şeriat bu sloganda "İslâm" karşılığı olarak kullanılıyordu.

Gelelim 15-16 Temmuz'a...

Mevcut hükümete, bilhassa da Cumhurbaşkanı'na karşı son yıllarda laik çevrelerde oluşturulan zehirli muhteva, laiklerin bir darbeden korkunç hoşnut olacağını ortaya koyuyordu. Hatta, zaman zaman askerin darbe yapacağı, işlerin böyle düzeleceği haberleri, o cenahtan yayılıyordu. Kısacası: Laiklerin darbe severliği sürüyordu, çünkü

demokratik olarak istedikleri sonucu elde edemiyorlardı. CHP'ye yüklendiler, sonuç alamadılar. Etnikçi partiyi bile düşmanımın düşmanı kontenjanından geçen sene haziran seçimlerinde bunun için desteklediler, amaçlarına en fazla ulaştıkları an bu idi! Neyse ki kasım seçimlerinde yanlıştan dönüldü. Cuntanın takma adı olan "Yurtta Sulh Konseyi" bildirisi, laikleri gözetir şekilde tanzim edilmişti. Fakat, darbenin FETÖ markasını taşıması, onları sukutu hayale uğrattı.

En çok sorulan sorular belli: Yıllarca ordunun içinde bulunan, yüksek rütbelere erişen bu gafiller nasıl kendi silah arkadaşlarına saldırır? Genelkurmay Başkanı'nın en yakınında bulunan, mahremiyet dairesine giren ve bu anlamda evladı mesabesinde olan özel kalemi, yaverleri nasıl ona ihanet eder? Düne kadar Cumhurbaşkanı'nın yanında resim veren ve elbette görevi sadece resim vermek olmayan yaverleri ihanet şebekesinin emirlerini neden dinler? Sorular daha genelleştirilebilir: Asker güvenlik konusunda işbirliği içinde olması gerekirken polis teşkilatına neden operasyon yapar ve çok sayıda emniyet mensubunu öldürür?

Türkiye'de darbe şakşakcılığının bir numarası Emin Çölaşan, 15 Temmuz'un hayal kırıklığını ilk yazısında dışa vurdu. Şimdi gazetesi Sözcü öyle bir muhteva değişikliği geçirdi ki, zavallı Çölaşan izin kullanmak zorunda kaldı! Deniz bitti, yazacak bir şey kalmadı. Bunun zorunlu izin olduğunu tahmin edebiliriz.

Türkiye'nin laikleri darbe karşıtlığında dik durabilir mi? Hayır, asla! Meydanlara çıkıp haykırabilir mi? Asla ve kata! Nitekim, 15 Temmuz gecesi meydanları dolduran, tankların karşısında duran, darbecilerin ele geçirdiği kurumları kurtarmaya gidenler kendini "laik" olarak tanımlayanlar değildi. Onlar bu ülkenin hassas çoğunluğu idi.

Büyük bir hastanenin şahsen de tanıdığımız, mesleğinde çok başarılı uzman doktoru, darbe haberini duyunca harekete geçiyor. Küçük oğlu: "Baba seni vururlar" diyor. O da "eğer ben harekete geçmezsem hepimizi vururlar" cevabını veriyor! Evden çıkmadan namaz kılıyor. Tam bir isyan ahlâkı örneği vererek olayların cereyan ettiği bölgeye geliyor ve ciddi şekilde yaralanıyor...

Darbeye karşı duranların bunu demokrasi için yaptıklarını söylemek de halkın tepkisini yanlış anlamak olur: Halk devletin bekâsı için meydanlara indi. Bu bir Türk refleksidir! Önce devlet, sonra rejim. Elbette devletin demokratik olması, âdil olması, kerim olması esastır. Devlet giderse, bunları tartışmanın zemini kalmaz.

Halk "Ya Allah bismillah Allahuekber" diyerek sokağa indi. Bunu elbette sırf dinî bir saikle yapmadı. Ucunda ölüm olan bir meydana ayak atıyorsunuz. Bu adım elbette Bismillahla başlayacak, Allah'ı anmakla sürecek ve onun büyüklüğünü ikrarla devam edecek! Bu bir şehadet yürüyüşü. "Türkiye laiktir laik kalacak"la olmaz! Türkiye'de silahlı kuvvetlerin laiklik konusunda en hasas döneminde dahi, askerin savaş şiarı "Allah Allah" olmaya devam etti!

"Laikler"in bu süreçteki psikolojisini Murat Belge açık ediyor: "Bir ara sokağa çıkmayı düşündüm ama, bu slogandan ötürü caydım!" Laikler kendi doğrultularında bir darbe bekliyorlardı, öyle olmadığını gördüler ve daha kötüsünün olabileceğini de gördüler. O zaman Cumhurbaşkanı'nın, İktidar partisinin darbeye karşı tavrının ne anlama geldiğini kavradılar. Türkiye'nin kendini "laik" olarak tanımlayanları varlıklarının garantisinin dindarlar olduğunu ilk defa bu kadar yakından hissettiler. İşte Yenikapı ruhunu bu hissiyat ortaya çıkardı. Tabii Murat Belge gibi, bunu hissedemeyenler de var. Hazret, darbelerin sola karşı yapıldığı iddiasını ortaya atıyor!

Biz 27 Mayıs'ı da, 12 Eylül'ü de yaşadık. 27

Mayıs solun kendini en fazla içinde bulduğu darbedir. 12 Eylül'de solun tamamına değil, bir kesimine karşı tavır alındı. Sağa, bilhassa ülkücülere karşı gösterilen tavrı nereye koyacağız?

Türkiye'de artık sırf laiklik üzerinden siyaset yapmanın zemini kalmadı. Laiksin veya değilsin, Türkiye'de kapsayıcı bir din gerçeği var. Bunu kabul edeceksin ve siyasetini bu kabul üzerine kuracaksın. Bu, laiklerle dinsizlerin ayrışmasına yol açacak. Dinsizlerin laikliği kullanması ihtimali de ortadan kalkacak.

MANKURT DARBESİ!

Cengiz Aytmatov, Türk dünyasının zihin kodlarına işleyen bir hususu Gün Olur Asra Bedel romanında kavramlaştırdı: Mankurtlaşma! Bu kavramlaştırma onu alelade bir romancının ötesinde, bilge bir edip olarak hafızamıza yerleştirdi.

Köleleştirilerek kendi halkına karşı kullanılmak istenen kişinin kazınmış başına ıslak deve derisi sarılır ve böylece elleri kolları bağlı olarak kızgın güneşe bırakılır...

Deve derisi kurudukça kafatasını sıkar ve beyni küçültür. Böyle bir kişi sadece emirleri yerine getiren bir köle hâline gelir...

Gün Olur Asra Bedel'de yazar geçmişle romanın yazıldığı zaman arasında sürekli gider gelir. Dün aslında bugündür! Nayman Ana, mankurtlaştırılan oğlunu kurtarmak için umutsuz bir mücadele içindedir. Mankurtlaşan oğlu artık onu tanıyacak ve sözünü dinleyecek durumda değildir, bir ok darbesiyle kendisini kurtarmak isteyen annesini öldürür...

Mankurtlaştırılmak için ille de kafasına ıslak deve derisi sarılmak gerekmez. Fizikî mankurtlaştırma bir efsane olabilir, manevisi ise her an yaşanabilecek bir gerçekliktir. Son darbe tam mânasıyla bir mankurt darbesidir!

En çok sorulan sorular belli: Yıllarca ordunun içinde bulunan, yüksek rütbelere erişen bu gafiller nasıl kendi silah arkadaşlarına saldırır? Genelkurmay Başkanı'nın en yakınında bulunan, mahremiyet dairesine giren ve bu anlamda evladı mesabesinde olan özel kalemi, yaverleri nasıl ona ihanet eder? Düne kadar Cumhurbaşkanı'nın yanında resim veren ve elbette görevi sadece resim vermek olmayan yaverleri ihanet şebekesinin emirlerini neden dinler?

Sorular daha genelleştirilebilir: Asker güvenlik konusunda işbirliği içinde olması gerekirken polis teşkilatına neden operasyon yapar ve çok sayıda emniyet mensubunu öldürür?

Daha öteye gidelim: Silahsız halka ateş edip masum vatandaşları neden öldürür?

Mankurt, sadece sahibinin emirlerini yerine getiren bir köledir. Ne ana, ne baba, ne kardeş ve de vatan, millet tanır. Sadece ve sadece verilen emirleri dinler, buyruklara itaat eder. Muhakeme yapamaz, iyiyi doğruyu tefrik edemez.

Cengiz Aytmatov, mankurt efsanesini gününe getirir: Nayman Ana'nın gömüldüğü mezarlık Ruslar tarafından uzay üssü yapılmıştır. Kazgangap buraya gömülmesini vasiyet etmiştir, oğlu Sabitcan ise babasının cenazesine zorla gelmiş; bir an önce törenin bitmesini istemektedir. Üsse yaklaşan cenaze alayını durduran nöbetçiler, buranın askerî bölge olduğunu söylerler. Nöbetçi subay Kırgız kökenli bir delikanlıdır. İlk sözü: "Yoldaş, Rusça konuş" olur...

Darbeyi savuşturduk, elhamdülillah! Esas olan mankurtlaşmanın zeminlerini kurutmaktır. İrademizin sahibi olacağız, hür düşüneceğiz, fiilimizin yönünü kendimiz tayin edeceğiz. Gerektiğinden isyan hakkımızı kullanacağız.

İlhami IŞIK
Yazar

15 TEMMUZ;
DARBECİ TERÖRÜN YENİLGİSİ

15 Temmuz sadece darbe girişiminin önlendiği tarih değildir. 15 Temmuz, Türkiye toplumunun demokratik olgunluğunun kendini dışavurup artık siyaset yapmanın bir parçası haline geldiği gündür. Temsili demokrasinin vatandaş eliyle "doğrudan demokrasiye"dönüştüğü görkemli siyasal bir duruştur.

Günümüz Türkiye'sinin, geçmişin eski Türkiye'sinden ayrışan en önemli niteliksel farkı, orta sınıfların değişen maddi koşullarıdır. 2001 büyük ekonomik krizinden bugüne kadar izlenen istikrarlı ekonomik politika, doğal bir toplumsal sonuç olarak daha stabilize bir orta sınıf yarattı. Bugünün yeni orta sınıfı her biri kendi kişisel çıkarı peşinde koşan "özgür" görünüşte özerk bireylerden meydana geldiğinden bu atomize olmuş özneler üzerinde, rızaya dayalı olmayan, darbeci bir merkezi siyasal denetim kurmak, elbette hiç kolay olmaz.

Nitekim olmadı da. Darbecilerin uzlaşmaz karakteri ile orta sınıfların her türlü uzlaşmaya açık doğası, ortak bir kimyasal terkip yaratamazdı. Darbe yoluyla kurulmak istenen hegemonya toplumda birisinin "diğerlerinin rızasına baş vurmadan" rıza ve ikna yollarını kapatarak, kendi görüşlerini bir bütün olarak toplumun bünyesine baştan sona yayarak ve böylece kendi çıkarı ile toplumun çıkarını zora dayalı bir ilişki ile eşitleme çabasıdır. Tahakküm etme adı verilen bu yöntem, devletin disipline etme ve cezalandırma gücü üstüne bina edilir ki, bu durum toplumda baskılamanın etkisini artırmaktan başka da sonuç vermez.

Türkiye toplumu bu olguyu yakın tarihinin karanlık labirentlerinde defalarca tecrübe ettiği için, bunun ne anlama geldiğini herkesten daha çok biliyor. 27 Mayıs 1960 askeri darbesi, 12 Mart 1971 askeri muhtırası, 12 Eylül 1980 askeri darbesi, 28 Şubat 1998 postmodern darbe ve nihayet 27 Nisan 2007 muhtırasının derin hatıraları, toplumun 15 Temmuz'da darbe girişimine büyük reaksiyon göstermesine imkan tanıdı. Bir kez daha tarihin şaşmaz kuralı sahne aldı. Toplumu harekete geçiren ana itki, torunlarının gelecekte yaşayacakları mutlu hayatların hayalleri değil; Atalarının acılardan oluşmuş canlı hatıralarıdır.

İnsanoğlunun ortak tarihinde sıkça rastladığımız ve "türsel bir ortak varoluş biçiminin" kaçınılmaz sonucu olarak ortaya çıkan

ölümcül ihtilaf ve anlaşmazlıklar ayn zamanda görkemli dayanışmaların da zeminini hazırlar. 15 Temmuz'da uç veren ölümcül ihtilaf, beraberinde yer kürenin tanık olmadığı ihtişamda bir dayanışmayı da getirdi.

Türkiye toplumu ilk kez rızası alınmadan yapılmak istenilen iktidar gaspçılığına, canı pahasına hayır dedi. Seçimle, sandıkla şekillenen mili iradeyi, korsan eylemcilere peşkeş çekmedi ve sadece 15 Temmuz gecesini meydanlarda geçirmedi, ikinci dalga darbe olasılığına karşı haftalarca meydan ve sokakları terk etmedi.

Belki de kişisel tarihinde ilk kez Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları her şeyden önce aktif, tarih yapıcı bireyler olduklarını anımsayıp, siyasete doğrudan el koyma yeteneğini sergiledi. Kendi özgür rızasına dayalı bir toplumdan, baskıcı darbeci monopol bir yönetim anlayışına geçişe izin vermedi. Darbelerin ve darbecilerin ne kadar onur kırıcı olduğunu iliklerinde hissetti. O nedenle darbecilerin "üstün silah gücüne" karşı kendi canını bir kalkan gibi kullandı.

Bireyleşme, ya da başka bir deyimle kendi kişisel varlığını idrak etme bir verili durum

değildir. "Bir pratiktir." Ortak hayat içinde, ortak paylaşım alanlarında kendimiz için eşsiz bir kimlik edinme gayret ve çabalarımızdır. Sosyolojik olarak, ulusu ilgilendiren genel çıkarlar, kimliğimiz üstünde zamanla büyük etkiler yapar ve bizi ihtiyaç duyulduğu anlarda tarihin sahnesine çıkarır. 15 Temmuz'da Türkiye toplumunun her ferdi bu duygu ile kendi özgün demokrasisine sahip çıktı. Öldü, yaralandı, sokaklarda yattı ama darbecilere geçit vermedi.

15 Temmuz, iki olgu ve iki değerin daha çok görünür hale geldiği bir süreçtir. Türkiye gibi gelişmekte olan toplumlarda, bir sivil toplum kuruluşunun nasıl olur da bir darbeci terör örgütüne dönüştüğünü bütün kanıtlarıyla gösterdi. "Allah rızası için" örgütlenen bir cemaat, medyası, insan kaynağı ve parasal gücüyle, kendi evrimini tamamlayıp hayırlı işlerin altına imza atmak yerine, illegal bir örgüte dönüşüp devleti elegeçirebileceğini nasıl düşündü, bu tahayyüle nasıl ulaştı? Aslında 93 yıllık Cumhuriyet tarihine eleştirel gözle baktığımızda bu oluşumu, askeri vesayet zihniyetinin son kalıntısı olarak değerlendirilebilir.

Siyasal hayatı uzun bir süre ipotek altına alan askeri vesayet, iktidar değişikliklerini hep darbeler yoluyla yaptı. Bu konuda muazzam bir deneyim ve bilgi biriktirdi. Askeri vesayetin gevşek devlet aygıtı her türden zihniyetin kolayca yuvalanabileceği bir "verimli tarla" oluşturdu. Sızmalar, hiyerarşi içinde engelsiz yükselmeler çocuk oyuncağına dönüştü. Siyasetin askerler tarafından dizayn edilmesinin olası bütün arızaları zamanla bünyede olağan hale geldi.

Bir cemaat olarak kamusal alanda boy gösteren bir oluşum, pekala bu gerçeği görebilir ve bütün imkanlarıyla devlet aparatına sızabilir. Onlar da öyle yaptılar. Ama hesaplayamadıkları, vatandaşın değişen ve dönüşen demokrasi algısıydı. Ne de olsa Cumhuriyet tarihi boyunca vatandaş darbeleri büyük bir sessizlik içinde karşılamış, darbecilerle asla barikat savaşlarına girişmemişti. Türkiye'de vatandaşların en büyük siyasal eylemi bilmem kaç yıl sonra askeri diktatörlükleri sandıkta cezalandırmaktı. Ama bu kez öyle olmadı; vatandaş herhangi bir çağrı beklemeden, doğrudan demokrasinin çağrısına kulak kabartarak sahneye çıktı ve darbe girişimini önledi.

15 Temmuz sadece darbe girişiminin önlendiği tarih değildir. 15 Temmuz, Türkiye toplumunun demokratik olgunluğunun kendini dışavurup artık siyaset yapmanın bir parçası haline geldiği gündür. Temsili demokrasinin vatandaş eliyle "doğrudan demokrasiye"dönüştüğü görkemli siyasal bir duruştur.

Elbette bir sivil toplum kuruluşu, uluslararası destek ve teşfik görmeden darbe yapma çılgınlığına girişmez. Uluslararası kamuoyunda meşruiyetler yaratmadan darbe yapmaya kalkmak, intihardan farksızdır. O nedenle uzun zaman seçilmiş bir iktidarın öncüleri, uluslararası kamuoyuna birer diktatör olarak sunuldu. Ne de olsa bir diktatörü alaşağı edecek her türlü yol ve yöntem meşrudur. Mısır tecrübesi hazır bir senaryo gibi orta yerde duruyordu. Ama Türkiye bir Mısır değildi ve Türkiye halkı bu alçak girişime evet diyemezdi.

15 Temmuz, Türkiye darbeler tarihine kesin son noktayı koydu. Artık Türkiye bir darbe ülkesi değildir. Artık Türkiye dünyaya sunacak bir demokrasi hikayesine sahiptir. 15 Temmuz'un yarattığı büyük demokratik değerlerin, gerçek değerleri zamanla daha iyi anlaşılacaktır.

Dr. Murat YILMAZ
Yazar

15 TEMMUZ
DARBESİNE NASIL GELDİK?

17-25 Aralık'ta siyasete müdahale amaçlı yolsuzluk soruşturmaları, en son Hatay'da yaşanan TIR operasyonuyla beraber taktik değil, stratejik bir müdahalenin konseptini ele veriyor. Bu konsept, bir tür gayrinizami harple "çifte egemenlik ve paralel hükümet oluşumu" marifetiyle içeride ve dışarıda "yönetemeyen AK Parti" imajı vermektir. AK Parti hükümetini içeride diktatör ve yolsuzluğa bulaşmış, dışarıda terörist ve haydut gösterme amacına matuf bu strateji, bir ekonomik krizi de tetikleyerek büyümeyi düşürmek ve AK Parti etrafındaki %50'lilik seçmen bloğunu çözerek başka siyasi kombinasyonların önünü açmak çabasıdır.

15 Temmuz 2016'da kanlı ve başarısız darbe teşebbüsü, FETÖ/PDY'nın siyasete yönelik müdahalelerinin ulaştığı kriminal boyutun zirvesiydi. Bu zirveye nasışl gelindiğini birkaç kilometre taşıyla hatırlamak faydalı olacaktır.

1- 7 ŞUBAT 2012 MİT KRİZİ

MİT Müsteşarı Hakan Fidan, eski MİT Müsteşarı Emre Taner, eski MİT Müsteşar Yardımcısı Afet Güneş ve kimliği bilinmeyen iki MİT mensubunun KCK soruşturmasını yürüten İstanbul Özel Yetkili savcısı tarafından ifade vermeye çağrılması kamuoyundaki tartışmaların çok ötesinde, kırılmalara ve sonuçlara yol açabilecek bir eşiğe gelindiğini gösteriyor. Bu eşik, taraflarca ancak hali hazırdaki hararet ve toz duman kalktığında fark edilebilecek. Fark ettikleri anda taraflar galibi olmayan bir mücadeleye girdiklerini ve kaybettiklerini görecekler. Bu şekilde Eski Türkiye'nin bürokratik vesayeti tasfiye edilirken 'yeni Türkiye'nin kurulma aşamasında siyasetin bıraktığı boşluğu doldurmak üzere bürokratik kurum ve hiziplerin yeni bürokratik özerklik ihdas edilmesi gayretleri başarısızlıkla sonuçlanacak.

İRADE VE BERRAKLIK

Ancak AK Parti'nin siyasi aklı berraklaşmadığı ve güvenlik alanının demokratik denetimi reformu tamamlanmadığı sürece benzeri yeni çatışmaların ve kazaların yaşanması kuvvetle muhtemeldir. Gelinen yer, 10 yıl önce MİT'e gelen bir ihbarla başlayan Ergenekon soruşturmasının geldiği son noktayı ifade etmektedir. Türkiye'de demokratikleşme ve sivilleşme istikametindeki reform süreci ivmesini ve bütünlüğünü kaybetmiş bir şekilde zamana yayılarak devam ediyor. Bu sürecin güvenlik ve istihbarat ayağının uzun bir zaman alması ve fikri takip gerektirdiği başka örneklerden de biliniyor.

Mesela İspanya'da Savunma Bakanlığı yapan ve güvenlik alanındaki reformları yürüten Serra, 15-20 yıllık bir süreden bahsediyor. Türkiye'deki problem sadece sürenin uzunluğundan değil, reformun istikamet ve uzun da olsa bir takviminin olmamasından kaynaklanıyor. Bu belirsizlik, reform dönemlerinde artan umutları ve depreşen korkuları tahrik ediyor. Buna bir de reformu yönetmesi gereken iktidarın görüşünün berrak olmadığı endişesi eklenince, hükümet dışındaki aktörlerin yeni dönemde rol ve güç kapma yarışı kontrolden çıkabiliyor.

YARGI VE DEMOKRASİ

Türkiye'deki muhalefet ise, reformu zorlamak yerine veya demokratik modeller üretmek yerine anti-AK Partici politika yürütmeyi tercih ediyor. Bu şekilde 'eski' tasfiye edilirken 'yeni', demokratik bir model ekseninde inşa edilemiyor. Yasama ve yürütmenin bıraktığı boşluk, yargı ve bürokrasi tarafından doldurulmaya çalışılıyor.

Mesele, esasen siyasidir ve siyasetin bıraktığı boşluk üzerinde gelişmektedir. Siyasetin bıraktığı boşluk, asker-sivil bürokrasi, istihbarat ve yargı tarafından işgal edilerek siyasetin denetimi dışında özerk alanların inşa edildiği ve anti-demokratik odaklanmaların gelişip serpildiği problemlere yol açmaktadır.

Yargı ve bürokrasi ise ideolojisi her ne olursa olsun kendi alanını yasama ve yürütme aleyhine genişletmek istidadı taşımaktadır. Bu alanda eskiden ordunun kurduğu hiyerarşi yıkıldığından ve halen hiyerarşik bir ilişki kurulamadığından çatışma kaçınılmaz oluyor. Çatışma, bu hiyerarşiyi kurmak isteyenlerin mücadelesini de ifade ediyor. Eğer mesele, bu zaviyeden değil bir kişinin tasfiyesi veya PKK ile mücadele konusundaki farklı stratejilerden kaynaklanan hiziplerin çatışmasından ibaret görülürse, doğru teşhis edilemez ve çözüm üretilemez. Mesele,

esasen siyasidir ve siyasetin bıraktığı boşluk üzerinde gelişmektedir. Siyasetin bıraktığı boşluk, asker-sivil bürokrasi, istihbarat ve yargı tarafından işgal edilerek siyasetin denetimi dışında özerk alanların inşa edildiği ve anti-demokratik odaklanmaların gelişip serpildiği problemlere yol açmaktadır.

REFORMUN STRATEJİSİ

Demokrasi tarihi, bürokrasinin denetlenmesinin ve özerk alanların ortadan kaldırılmasının hayati olduğunu birçok örnekle ortaya koymuştur. Türkiye içinde bulunduğu reform sürecinde bir yandan bürokratik vesayet kurumlarının karıştığı suçlarla hesaplaşıyor, diğer yandan darbe ve vesayet döneminin uygulamalarına son veriyor. EMASYA'dan milli güvenlik dersine, Genelkurmay Başkanlığı SAREM Komutanlığı'ndan TBMM Muhafız Taburu'na kadar...

Ancak bunların kaldırılma tarzları, bir strateji, kavram ve halkla ilişkiler çerçevesinden, daha da önemlisi bir meşruiyet tartışmasından uzak bir şekilde gerçekleşiyor. Yeni Anayasa yapım süreci bu bakımdan bir yandan avantaj diğer yandan dezavantaj yaratıyor. Yeni Anayasa sürecinin avantajı, bu tartışmaların yapılabileceği bir çerçeve sunmasıdır. Yeni Anayasa sürecinin dezavantajı ise bu tartışmaların zaten yapılacağı düşüncesiyle reformları ve tartışmaları erteleme eğilimidir. Halbuki Yeni Anayasa'dan bağımsız olarak güvenlik ve istihbaratın demokratik denetimi tartışmaları yürütülebilir. Son MİT krizi, bu tartışmanın kaçınılmazlığını gösteriyor.

AK Parti, üç dönemdir iktidarda olmanın, bürokratik vesayetin asker ve yargı ayaklarının bertaraf edilmesi ve güvenilir bürokratları bu kurumların başına atamanın başarısının getirdiği bir yanılsama içine girmiş durumda. Her şeyden evvel birkaç iyi adam, bu kurumların oyunlarını bozmaya yeter ama bu kurumları rehabilite etmeye yetmez. Hatta birkaç kişiyi aşan yeni personelle dahi bu problem aşılmaz. Çünkü bu sektör ve kurumların tabiatından kaynaklanan problemler birkaç iyi adamla değil, yeni normlara dayanan sistematik reformlarla çözülebilir.

BÜROKRATİK VESAYET

Bürokratik vesayetin asker ve yargı gibi temel ayaklarından biri de istihbarat kuruluşlarıdır. MİT, uzun yıllar askerin denetimi altında faaliyette bulunmuştur. Hatta sicil amiri Genelkurmay olan muvazzaf bir korgeneralin MİT Müsteşarı olması teamül haline gelmişti. Bu teamül, ancak 1990'larda sivil MİT Müsteşarı atanabilmesiyle ortadan kalkmıştır. Sivilleşme çalışmalarıyla askerin kurumsal denetiminin dışına çıkarılan MİT'in, hükümete bağlı bir kuruma dönüşmesi süreci devam ediyor. Bu süreçte son MİT Müsteşarı Hakan Fidan'ın rolü fevkalade ehemmiyetlidir. Fidan, Başbakan Erdoğan'ın güvendiği bir bürokrat olarak temayüz etmektedir. MİT'teki değişimin Müsteşar Fidan'ın inisiyatifine bırakıldığı anlaşılıyor. Fidan, kamuoyuna da yansıdığı şekilde MİT'te bir yeniden yapılanma ve zihniyet dönüşümünü gerçekleştirmeye çalışıyor. Üstelik Genelkurmay'ın elindeki dinleme ve takip teknolojisinin personeliyle beraber MİT'e devredilmesi, MİT'in güvenlik sektöründeki ağırlığını arttırmıştır. Bürokratik vesayet ve darbe dönemlerinde MİT'in üstlendiği rol dikkate alınırsa, söz konusu değişimin önemi anlaşılacaktır.

Hükümet, bu hesaplaşmayı tesadüflere, bürokrasiye veya yargıya bırakmak yerine bir strateji dahilinde kendi gerçekleştirmezse bu tür krizlerin yaşanması kaçınılmazdır. MİT personeli hakkındaki soruşturma, 10 yıl önce MİT Müsteşarlığı'na gelen Ergenekon istihbaratıyla başlayan sürecin yeni aşamasını ifade ediyor. Meselenin şahsileştirilmesi bütün boyutlarıyla görülmesini engellemektedir. Problem arızi değil, sistematiktir.

Sistematik bir reformla güvenlik ve istihbarat sektörü demokratik ve sivil bir denetim altına alınmadıkça da sular durulmayacaktır. Bu bağlamda AK Parti Hükümeti'nin yeni reform paketleriyle meseleye siyasi çözümler üretmesi gerekmektedir.

2- 17/ 25 ARALIK YARGI DARBESİ TEŞEBBÜSÜ: PARALEL DEVLETİN ÖZERKLİK İLANI

Türkiye siyaseti iyi çalışılmış ve planlanmış bir gayrinizami harple karşı karşıyadır. Gayrinizami harbin esası, küçük güçle büyük güce yanlış yaptırmak, büyük ve meşru gücü gerçek gücünü kullanamayacağı bir alana hapsetmek ve düşünmesini engellemektir

17-25 Aralık'ta siyasete müdahale amaçlı yolsuzluk soruşturmaları, en son Hatay'da yaşanan TIR operasyonuyla beraber taktik değil, stratejik bir müdahalenin konseptini ele veriyor. Bu konsept, bir tür gayrinizami harple "çifte egemenlik ve paralel hükümet oluşumu" marifetiyle içeride ve dışarıda "yönetemeyen AK Parti" imajı vermektir.

AK Parti hükümetini içeride diktatör ve yolsuzluğa bulaşmış, dışarıda terörist ve haydut gösterme amacına matuf bu strateji, bir ekonomik krizi de tetikleyerek büyümeyi düşürmek ve AK Parti etrafındaki %50'lilik seçmen bloğunu çözerek başka siyasi kombinasyonların önünü açmak çabasıdır.

Bu stratejik konseptin ilk örnekleri, bilhassa yabancı medya ve yabancı dilde yayın yapan medyada, Başbakan Erdoğan'ın otoriter ve giderek diktatörleşen bir kişilik olarak takdim edildiği psikolojik harp yayınlarıyla ortaya çıkmıştı. Bu durum daha sonra Türkiye'deki artan siyasi kutuplaşmanın sebebi olarak takdim edilmeye başlandı. Gezi olaylarının il üç gününden sonra ortaya konan siyasi dizayn amaçlı gayrinizami harbin hedefi de Başbakan Erdoğan'a yöneldi. Gezi olayları sırasında ve sonrasında ısrarla adeta 'Başbakan Erdoğan olmasa bu tür eylemler olmazdı, bütün problemler Erdoğan'ın üslubundan çıkmaktadır' şeklinde bir kanaat oluşturulmaya çalışıldı. Hatta bu dalga öyle bir noktaya geldi ki, 'Türkiye'nin önündeki siyasi sorun olarak Tayyip Erdoğan' diye güya siyasi analizler yazılabildi.

Gezi olaylarını takiben bunun devamının sonbaharda geleceği ve sıcak bir sonbaharın Türkiye'yi beklediği kehanetiyle herkes yeni Gezi olayları beklemeye başladı. Üniversitelerin açılması ve ODTÜ yolu tartışmalarında istenilen katılım olmayınca 'beklenen' olmayacak denilerek tam rahatlanmıştı ki, 17-25 Aralık yolsuzluk soruşturmaları başladı.

2009 mahalli idareler seçimlerinde Kılıçdaroğlu aracılığı ile denenen yolsuzluk iddiasına dayanan seçim stratejisi bu sefer yargı ve emniyet eliyle uygulanmaya çalışıldı. Bu aslında öteden beri varlığı bilinen ve yığınak yapılan "paralel devlet"in meydan okuyucu bir şekilde ortaya çıkışıydı. Bu bakımdan bu operasyonu dershanelerle veya kızgınlıkla izah etmek doğru değildir. Her gayrinizami harp bir "özerk bölge" ilan ederek otoriteyi meşruluk krizine sokmak ve artık ülkenin tamamını yönetemediğini göstermek ister. PKK'nın ve benzeri örgütlerin devrimci halk savaşıyla yapmak istedikleri budur. Ancak bu hedef şiddet kullanan örgütlerle sınırlı değildir.

Böylece gayrinizami harbin temel kurallarından biri olan beklenmeyen yerden saldırı kuralı uygulandı. Yeni gayrinizami harp hamlesi, bu sefer Gezicilerden farklı bir toplumsal kesimden Gülen Cemaatinden ve onların yargı ve emniyet içindeki uzantılarından geldi. Bu hamle 30 Mart 2014 tarihinde mahalli idareler seçimlerine, üç ay sonra da Cumhurbaşkanlığı seçimlerine gi-

decek Türkiye'nin kayıtsız kalmayacağı düşünülen yolsuzluk iddialarına dayanıyordu.

GAYRİNİZAMİ HARP

2009 mahalli idareler seçimlerinde Kılıçdaroğlu aracılığı ile denenen yolsuzluk iddiasına dayanan seçim stratejisi bu sefer yargı ve emniyet eliyle uygulanmaya çalışıldı. Bu aslında öteden beri varlığı bilinen ve yığınak yapılan "paralel devlet"in meydan okuyucu bir şekilde ortaya çıkışıydı. Bu bakımdan bu operasyonu dershanelerle veya kızgınlıkla izah etmek doğru değildir. Her gayrinizami harp bir "özerk bölge" ilan ederek otoriteyi meşruluk krizine sokmak ve artık ülkenin tamamını yönetemediğini göstermek ister. PKK'nın ve benzeri örgütlerin devrimci halk savaşıyla yapmak istedikleri budur. Ancak bu hedef şiddet kullanan örgütlerle sınırlı değildir.

Şimdi yapılan topografik bir bölgede değil, erkler arasında yargıda ve yürütme içinde de emniyette bir tür "özerklik" ilan edilmesidir.

Gene Sharp'ın otoriter rejimlerle şiddet içermeyen mücadelelerin konseptini oluşturduğu Diktatörlükten Demokrasiye çalışması sadece Gezi'de siyaset mühendisliğinin değil, 17-15 Aralık müdahalesinin de referans noktasıdır. "Duran adam" eylemi gibi "çifte egemenlik ve paralel hükümet oluşumu" da politik direniş eylemi olarak 198. son eylem olarak sınıflandırılmıştır. Bu bakımdan yolsuzluk soruşturması ve en son Hatay'daki tır operasyonu bir tür özerklik ilanıdır. Özerklik ilanı otoriteyi sarsmak ve dış müdahaleyi mümkün kılmak için yapılır. Burada dış müdahaleden kastedilen Türkiye'nin Batı ülkelerinden tecrit edilmesi hatta kendi ifadeleriyle söylersek "İran uluslararası sisteme entegre olurken, Türkiye'nin sistem dışına çıkması" propagandasıdır. Bu propagandanın amaçlarından biri de beklenen ekonomik krizi tetiklemesidir.

Son tahlilde Türkiye siyaseti iyi çalışılmış ve planlanmış bir gayrinizami harple karşı karşıyadır. Gayrinizami harbin esası, küçük güçle büyük güce yanlış yaptırmak, büyük ve meşru gücü gerçek gücünü kullanamayacağı bir alana hapsetmek ve düşünmesini engellemektir. Bütün gayrinizami harplerin siyasi gerekçeleri, hedefleri ve müttefikleri vardır. Bu bakımdan gayrinizami harbe sadece polisiye, idari ve hukuki tedbirle karşılık vermek en büyük ve meşru güç olan siyasetten vazgeçmek anlamına gelecektir. Bu gayrinizami harbin temel varsayımı, Türkiye'nin demokratik olmadığı ve otoriterleştiğidir.

Siyaseten verilecek cevap bunun böyle olmadığını göstermektir, Gezi'den sonra "Demokratikleşme Paketi"yle gösterildiği gibi.

3- 30 MART SEÇİMLERİ: KAYITDIŞI PDY SİYASETİNİN SEÇİMDE İFLASI

Siyaset, toplumdaki ihtilaf ve çatışma dinamikleri üzerine bina olur. Bazen bu dinamiklerin akacağı mecra siyasi rejimi, bazen de siyasi rejim bu mecrayı belirler. Türkiye'deki siyasi rejim, yaklaşık 200 yıllık bir siyasi birikim ve tecrübeyle siyasetin demokratik, meşru ve sivil bir mecrada akmasını başarmış görünüyor. Zaman zaman bu mecranın dışına çıkılmasına yönelik kuvvetli müdahaleler olmuşsa da, 3 Kasım 2002 sonrasında yapılan bu müdahaleler, siyasetin kendi sınırlarını koruması sayesinde bertaraf edilmiştir.

Türkiye ve dünya kamuoyu, 27 Nisan 2007 e-muhtırasına karşı AK Parti hükümetinin 28 Nisan'daki demokratik manifestosu ve uzun mücadelelerle 12 Eylül 2010 referandumuyla kabul edilen anayasa değişikliğiyle bürokratik vesayetin müdahalelerinin sona erdiği tespitinde birleşiyordu. Haziran 2013'teki Gezi-Taksim olayları ve 17-25 Aralık 2013'te yargı ve emniyet içindeki paralel

yapının darbe teşebbüsüyle bu tespitin yeniden gözden geçirileceği bir süreç başladı. Toplumun egemenlik, siyasetin yönetme hakkını elinden almaya yönelik 27 Mayısçı paradigma ve koalisyonun kayıt dışı siyaset ve kayıt dışı hukuku kullanarak yapmaya çalıştığı darbe, yaratmaya çalıştığı kamuoyu algısını 30 Mart seçimlerinde seçmenin muhasebe siteminde onaylatarak meşrulaştırmayı amaçlıyordu. Seçmenin istedikleri istikamette davranacak "maymunlar" olduğunu varsayan bu kibirli 27 Mayısçı koalisyon, 30 Mart seçim sonuçlarıyla, Türkiye'nin siyaset birikimini, devlet geleneğini, seçmeninin ferasetini, siyasi kültürünü ve Başbakan Erdoğan'ın direnme kabiliyetini küçümsediğini gördü. Şimdi 27 Mayısçı koalisyon gördüğü bu gerçek karşısında, seçim sonuçlarına sonu gelmez itirazlarla ve spekülasyonlarla başlayan gerçeği inkârdan gerçeği kabul ve intibak süreci arasında gidip geliyor.

30 Mart'ta seçmen kayıt dışı siyaset ve kayıt dışı hukuk temelindeki darbe sürecini ibra etmemiştir. Bu, Türkiye'nin 200 yıldır gayret ettiği anayasal demokrasinin inşası bakımından ciddi bir eşiğin atlanmasıdır. Seçmenin meşruiyetçi tavırla kendi egemenliğine ve siyasetin yönetme hakkına sahip çıkması Türkiye etrafında oluşturulmaya çalışılan siyasi ve iktisadi kaos beklentilerini boşa çıkarmıştır. Seçim sonuçlarının az çok belli olduğu seçim öncesindeki son haftadan itibaren Türkiye'nin iktisadi ve siyasi itibarı yükselişe geçmiştir.

30 Mart seçim sonuçları, 17-25 Aralık kayıt dışı siyaset ve kayıt dışı hukuk darbesinin idari, hukuki ve siyasi hesabının sorulacağı bir iradeyi ortaya koymuştur. Bu hesaplaşmanın Türkiye'nin önemli gündemlerinden birini teşkil edeceği anlaşılmaktadır. 27 Mayısçı koalisyonun birçok birleşeni seçim sonuçlarının belli olmasıyla paralel yapıdan uzaklaşma işaretlerini vermektedirler. 17-25 Aralık darbesinin ardındaki yapının, Başbakan Erdoğan ve hükümeti hedef almak maksadıyla hiçbir ölçü gözetmemesi ve Türkiye'nin temel kurum ve menfaatlerini dahi hiçe sayması, onları tamamen marjinalize ve kriminalize etmiştir. Düşman oldukları AK Parti dâhil hiç kimsenin yapamayacağı ölçüde kendi meşruiyetlerini yok eden büyük hatalar yapan bu yapının, asimetrik mücadele anlayışı içinde yeni hamleler ve daha büyük hatalar yapması kuvvetle muhtemeldir.

Seçmenin istedikleri istikamette davranacak "maymunlar" olduğunu varsayan bu kibirli 27 Mayısçı koalisyon, 30 Mart seçim sonuçlarıyla, Türkiye'nin siyaset birikimini, devlet geleneğini, seçmeninin ferasetini, siyasi kültürünü ve Başbakan Erdoğan'ın direnme kabiliyetini küçümsediğini gördü. Şimdi 27 Mayısçı koalisyon gördüğü bu gerçek karşısında, seçim sonuçlarına sonu gelmez itirazlarla ve spekülasyonlarla başlayan gerçeği inkârdan gerçeği kabul ve intibak süreci arasında gidip geliyor.

Ancak bundan sonra eski gücüne kavuşması imkan dahilinde değildir. 30 Mart yerel seçimlerinin sonuçlarından biri de 10 Ağustos 2014'te ilk turu yapılacak Cumhurbaşkanlığı seçimleridir. Gezi-Taksim olayları ve 17-25 Aralık darbe süreciyle Başbakan Erdoğan'ın engellenmek istenen Cumhurbaşkanlığı adaylığı için,

30 Mart seçim sonuçlarıyla bir engel kalmamıştır. Üstelik bu hatalı kayıt dışı siyasetle yapılmak istenen darbe teşebbüsleri, Erdoğan'ın Cumhurbaşkanı olması halinde arasına mesafe girmesi ihtimali olan AK Parti ile özdeşleşme sonucunu doğurmuştur. Yaşanan bu hadiselerden sonra, AK Partiye oy verenlerle Tayyip Erdoğan'ın arasına uzun

bir süre girebilecek siyasi bir figür kalmamıştır.

Abraham Lincoln'un "Seçim kurşundan etkilidir" tespiti hükmünü icra ediyor. 30 Mart seçim sonuçlarıyla ekonomik büyümenin devam etmesinin de desteğiyle Türkiye'nin ekonomik verilerinde ciddi iyileşmeler gözleniyor. Kırım ve Ukrayna krizinin de katkısıyla Türkiye'nin dış politikada ve ABD ve AB ile arasındaki mesafe kısmen kapanıyor. Türkiye, çözüm sürecinde Erdoğan ve AK Parti'nin kalıcılığının anlaşılmasıyla istikrarlı bir zemine oturuyor. AK Parti 30 Mart seçim sonuçlarını ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerini Türkiye'nin istikrarı yanında reform sürecinin devam ettiği bir sürece dönüştürebilirse, 17 Aralık darbe teşebbüsü kayıt dışı siyasetin son hamlesi olarak tarihteki yerini alacaktır.

30 Mart'ta seçmen kayıt dışı siyaset ve kayıt dışı hukuk temelindeki darbe sürecini ibra etmemiştir.

Bu, Türkiye'nin 200 yıldır gayret ettiği anayasal demokrasinin inşası bakımından ciddi bir eşiğin atlanmasıdır.

4- EGEMENLİK MÜCADELESİNİN SONU MU?

Bürokratik mücadele ve yargının denetimi, özünde siyasi olan bu konuyu çözmeye ve demokratik bir norma bağlamaya yetmeyecektir. "Selam- Tevhid örgütü" soruşturması adı altında birbirine benzemez kesimlerin aynı torbaya doldurularak 4 yıl boyunca usulsüzce dinlendiğinin mülkiye müfettişlerince tespit edilmesi üzerine, İstanbul Emniyeti'ne yönelik başlayan 22 Temmuz soruşturması gündemde. Teftişin 3000 sayfalık raporu; planlı ve organize bir şekilde mahkemeleri yanıltmayı amaçlayan ve hiyerarşi dışı bir organizasyondan bahsediyor. Bu soruşturma, 17 -25 Aralık 2013 yargı müdahalesi sonrası emniyet ve adliyedeki "paralel yapı" iddialarının soruşturulmasının somut bir ayağını teşkil ettiği için ehemmiyetli.

Kamuoyu, soruşturmanın ehemmiyetini, mahiyetinden ziyade esas olarak soruşturmaya yönelik reaksiyonlardan anladı. İstanbul Emniyeti'ne yönelik soruşturma, "resmi hiyerarşi- dışı illegal hiyerarşik yapı" iddialarını güçlendirecek şekilde, belli bir grubun Çağlayan adliyesindeki direnişiyle kamuoyuna mal oldu. Bu direniş, siyaseten paralel yapıyı teyit eden büyük hatalardan biri olarak tarihe geçecektir.

22 Temmuz soruşturmasının yarattığı endişenin kaynağında, "resmi hiyerarşi dışı illegal hiyerarşik yapı"nın yargıdaki kontrol hiyerarşisini kaybetmesi ve kontrolü dışında yeni bir alanın oluşmasıdır. Bu endişe, paralel yapının "çelik çekirdeğini" haklı olarak harekete geçirmiş olmalı. Çağlayan adliyesindeki ve paralel medyadaki irrasyonel reaksiyonun ardında yatan bu endişedir.

Ergenekon Davası sırasında, davanın üzerinde baskı oluşturmak amacıyla oluşturulan bir "lobi"den bahsediliyordu. Çağlayan adliyesindeki direniş ve direnişi tertipleyen kesimin kompozisyonu, Ergenekon'daki lobi yapılanmasını hatıra getirdi. Medya, siyasetçi ve hatta kimi savcıların dahil olduğu soruşturulan emniyetçilere destek cephesi, "resmi hiyerarşi dışı illegal hiyerarşik yapı"nın varlığına şüpheli yaklaşan kesimlerin şüphelerini ortadan kaldıran bir milat oldu.

Soruşturulan emniyetçilere gözü kapalı destek veren ve Selam- Tevhid soruşturmasında terörle veya İrancılıkla hiçbir ilgisi olmayan İslamcı kesimlerin yıllarca usulsüzce takip edilmesine hiçbir muhalefet şerhi

düşmeyen "organize güçler"in artık genel kamuoyunu ikna etmekten vazgeçtiği, sadece kendi kendilerini ikna etmeye çalıştığı anlaşılıyor.

Selam- Tevhid Örgütü soruşturmasıyla AK Parti ile ilgisi olsun olmasın İslamcı bütün hareketlere yönelik bir takip ve tertibin olduğu iddia ediliyor. Bu İslamcı çevrelerin terör ve İrancılıkla itham edilmesi, soruşturmanın siyasi hedefi olduğu iddialarının tartışılmasına yol açıyor. İddialar şöyle özetlenebilir: 4 yıllık istihbaratla İslamcı hareketin bazı unsurlarını teslim almak, yönlendirmek, bunu yapamadıklarını da terör ve İrancılık yaftasıyla bertaraf etmek; "Tevhid- Selam örgütü" tertibiyle AK Parti'yi dışarıda "haydut devlet", içeride gayrimeşru ve gayrimilli göstermeye çalışmak.

22 Temmuz soruşturmasının yarattığı endişenin kaynağında, "resmi hiyerarşi dışı illegal hiyerarşik yapı"nın yargıdaki kontrol hiyerarşisini kaybetmesi ve kontrolü dışında yeni bir alanın oluşmasıdır. Bu endişe, paralel yapının "çelik çekirdeğini" haklı olarak harekete geçirmiş olmalı. Çağlayan adliyesindeki ve paralel medyadaki irrasyonel reaksiyonun ardında yatan bu endişedir.

PARALEL YAPININ TARİHİ HATASI

Max Weber sosyolojik bir analizde dini bir cemaati anlayabilmek için hangi zümrenin üzerinde yükseldiğine ve geliştiğine bakmak lazım geldiğini söyler. 22 Temmuz soruşturmasına gösterilen reaksiyon, bu yapının emniyet ve adliye zümreleri üzerinde yükseldiğinin ve geliştiğinin kuvvetli bir karinesine dönüşmüştür. Sadece 22 Temmuz soruşturmasına gösterilen tepkiyle dershanelerin kapatılması kanununa gösterilen tepkinin karşılaştırılması bile, bu bağlamda aydınlatıcı olacaktır. Tevhid- Selam Örgütü iddiasıyla yapılan soruşturma, 17- 25 Aralık soruşturmasının siyasi karakterini örtmeye yarayacak yolsuzluk kalkanından yoksundur. Yolsuzluk kalkanı yerine ikame edilmek istenen terör ve İrancılık ancak psikolojik bir harekâtta işe yarayabilirdi. Paralel yapı, halihazırda bu psikolojik harbi yürütebilecek güç ve kapasiteden yoksun olduğu için adeta suçüstü yakalanmıştır.

Paralel yapı, yanlış bir durum muhakemesiyle, yanlış zamanda en yanlış soruşturmaya ve soruşturmayı yürütenlere sahip çıkarak tarihi büyük hatalardan birini yaptı. Gerçi bu hata kaçınılmazdı çünkü şimdi soruşturulan ekip bütün soruşturmaların merkezinde yer almaktadır. Bu hata, adli soruşturmayı ne ölçüde etkiler bilinmez ama bu yapıyı kendi dışındaki çevrelerde eskisinden daha şüpheli hale getirmiştir. Şüphelerin artması bu yapının üzerinde dışarıdan baskının, içeriden rasyosunu yitiren bir direnişin artışını tetikleyecektir. Bu gerilim yükseldikçe, "paralel yapı"nın toplumsallığının zayıfladığı, kırılganlığının ve sertliğinin arttığı yeni bir döneme geçilecektir.

SONUÇ

15 Temmuz, FETÖ/ PYD'nin ve müttefiklerinin 4 seçimlik bir maratonla egemenlik mücadelesini kaybettiği kesinleştikçe, bu sefer "darbe mekaniğini" harekete geçirerek bizzat darbe yapmaya teşebbüsüdür. 15 Temmuz'daki yenilgi, örgütün Türkiye'deki belkemiğinin kırıldığı bir şekilde yenilgiyle sonuçlanmıştır. FETÖ/ PYD bundan sonra tamamen yabancı istihbarat kuruluşlarının kontrol ve kucağında bir araca dönüşmüştür. Yukarıda anattığımız yenilgilerden hiçbir ders almayan örgütün ve liderinin 15 temmuz yemilgisinden ders alması ve hele nedamet getirmesi ihtimal dahilinde değildir. Buna mukabil FETÖ/ PYD dışındaki bütün siyasi aktörler ve tabanları 15 Temmuzdan ciddi dersler almıştır...

Yrd. Doç. Dr. Zekeriya IŞIK
Hitit Üniversitesi Öğretim Üyesi

OSMANLIDAN GÜNÜMÜZE
DEVLET - TARİKAT - CEMAAT İLİŞKİLERİ

Osmanlı devleti sayısını, gücünü, nüfûz alanını kestiremediği bu "Şeyh Merkezli Dinî Toplulukları" göremediği ve bilemediği yönlerinden çok, görünen ve malumat alınabilen yönleri üzerinden takip etmeye çalışmıştır. Bu takip yöntemlerinden en başlıca olanı bir şeyhin etrafında toplanan derviş, mürit ve sempatizan topluluğunun sayısal niteliğini izlemek olmuştur.

Yakın tarihimizde yaşadığımız birçok hadisede olduğu gibi Türkiye'nin işgalini hedefleyen FETÖ darbe girişimini de anlamak ve anlamlandırmak konusunda ciddi problemler yaşadığımız aşikârdır. Aynı şahısların televizyon ekranlarında bir saat içerisinde birbirini tutmayan çelişkili ifadeleri aslında hem içinde bulunduğumuz puslu havaya hem de meselenin tarihi ve sosyolojik arka planının analiz edilememesinden kaynaklanan zihin karışıklığına işaret etmektedir. Böylesine karmaşık bir ortamda devlet aklının nerede durduğu ve çok yönlü bir kangrene dönüşmüş olan bu terör örgütünü tasfiye etmek noktasında nasıl ve ne tür siyasî, sosyal ve kültürel politikalar ürettiği ya da üretmesi gerektiği meselesi ise daha büyük bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Kanaatimize göre FETÖ yapılanması, tarihi ıskalamamızın, devlet aygıtı ile cemiyet hayatımızdaki arıza ve boşlukların, nihayet bütün bu alanları planlı ve programlı bir şekilde dolduran Gülen gibi itikadı bozuk bir şahsın toplamının sonucudur.

Tarihi ıskalıyoruz, çünkü başımıza gelen her yeni hadiseyi orijinal ve biricik görüp, maziden bağımsız, onun taşıdığı bakiyeden uzak analizler yapmak suretiyle anlamaya çalışıyoruz. Ya da bu coğrafyanın ve toplumun içerisinden çıkmış hastalıklı bir yapıyı Moon tarikatı, İlluminati topluluğu ile kıyaslayarak çözümlemek gibi tali yanlış yollara sapıyoruz. Hâlbuki medeniyetimiz içerisinde bir realite olup asırlardır devlet ve toplum hayatıyla iç içe geçmiş olan tarikatların, dini zümrelerin, hem yapısal hem de inançsal ve zihinsel olarak yaşadıkları tarihi, sosyolojik değişim ve dönüşüm süreçleri temelinde hadiseye yaklaşmamız gerektiği ortadadır. Öyle ise daha en başından şu soruları kendimize sorup cevaplar aramamızın gerektiği ortadadır:

Tarihimizde ilk kez mi dinî bir zümre, tarikat ya da cemaat siyasete tevessül etmiş, devletle karşı karşıya gelmiştir?

Devlet ve tarikat, tarikatların kurumsallaştıkları 12-13. yüzyıllardan itibaren -daha öncesinde de tasavvufi şahsiyetlerle devlet yine yer yer çatışmak durumunda kalmıştı- ideolojik ve ontolojik dünyalarındaki farklılıklar nedeniyle zaman zaman karşı karşıya gelmişlerdir. Mesela Büyük Selçuklu Devleti'nin başına bela olan Hasan Sabbah hareketinin, Selçuklu ile Fatimiler arasında Ortadoğu'da yaşanan siyasî, dinî, mezhebî ve ideolojik nüfuz çatışmasında oynadıkları başat rol bunlardan sadece bir tanesidir. Fatimi Nizarî doktrini ekseninde, militarist yöntemlerle Selçuklu coğrafyasını dizayn etmeye çalışan bu örgütlü yapı, beyin ve kalpleri köleleştirilen suikastçı Bâtıni/Haşhaşi müritleri aracılığıyla devlet kademelerine özellikle de orduya sızarak bütün bir siyasî ve toplumsal düzeni çökertmek için ölümüne mücadele etmişlerdir. Bu tarihi vakıadan başka Timur devleti ile siyasî, dinî ve ideolojik çatışmaya giren Fazlullah ve müritlerinin asırlar boyu sürecek olan bâtıni Hurûfî mücadeleleri de ilginç bir örnektir. Fazlullah'ın Miranşah tarafından idam ettirilmesinin ardından müritleri ülkeyi büyük bir kaosa sürüklemiş hatta Timur'un oğlu Şahruh'a suikast düzenlemişlerdir. Kovuşturma ve sürgünlerle çevre ülkelere yayılan Hurûfîler, Karakoyunlu devlet kademelerine ve orduya sızmayı başarmışlardır. Edirne'de bulunan şehzade Mehmet'e kadar ulaşan bu şahıslar, Kanunî Sultan Süleyman döneminde dahi tehdit oluşturmayı sürdürmüşler ve nihayet kovuşturularak sürgün edilmişlerdir. Ancak bölgede ve Anadolu'da Hurûfî etkisi devletin bu mücadeleci tavrına rağmen asırlar boyu sürmüş birçok tarikat, Hurûfî inanç ve zihin dünyasından etkilenmiştir. Batınîler ve Hurûfîler, üstad merkezli katı hiyerarşik örgütlü yapıları, batınî inançlarla mürit topluluklarını motive etmeleri, her ortama ayak uyduran takiyyeci tutumları, gizlenebilme kabiliyetleri, insandan insana, lisandan lisana değişen tebliğ yöntemleri ve devlet kademelerine özellikle de ordu arasına sızmaları gibi benzer özellikler taşımışlardır.

Yine büyük bir âlim olarak çıktığı Mısır seyahatinde intisap ettiği Hüseyin Ahlatî sayesinde sûfîliğe merak salan Şeyh Bedreddin'in dinî ve tasavvufî düşüncelerini yaydığı, geniş sosyal ağlar kurduğu uzun

soluklu irşat gezileri de üzerinde durulması gereken bir başka hadisedir. Şeyh Bedreddin, Musa Çelebi'nin Kazaskerî olduğu yıllarda şehzadenin etrafındaki özellikle muhalif bütün siyasî, askerî bürokrasiye yerel beylere ve topluluklara da nüfuz etmiş, nihayet bu alt yapı tarihe şeyhlikten şahlığa terfi etmek isteyen şeyhin, isyanı ve devletle çatışması olarak geçmiştir. Bu hadiseden biraz sonra ise Erdebili (Safeviye) tarikatının, tekkeden devlete, şeyhlikten şahlığa doğru tarihi yürüyüşü başlamıştır. Oysaki II. Murat, bütün tekke ve zaviyelere inancı, kudret ve merhametinin bir göstergesi olarak her yıl ihsanlarda bulunduğu gibi Erdebili Tekkesi'ne de çerağ akçesi göndermiştir. Ancak Şeyh Cüneyt'in toprak talebi üzerine Vezir Halil Paşa'nın bir tahta iki padişah sığmaz telkiniyle sultan uyanmış bu tarikatın siyasî emeller peşinde koştuğu anlaşılmıştır. Nitekim Cüneyd'in torunları, bütün tarikat ıstılahlarını göçebe toplulukları tekke etrafında toplayarak büyük bir siyasî, askerî güce dönüştürmek için var güçleriyle mücadele etmişlerdir. Nitekim Şeyh İsmail posta oturduğunda tarihler onu artık Şah İsmail olarak yazacaktır. Amaç hâsıl olmuş, tekkeden devlet, şeyhten şah var edilmiştir. Safevi şeyhleri ile Osmanlı İmparatorluğu arasındaki tarihi mücadele sadece bu iki aktörü değil bütün İslam coğrafyasını günümüze kadar etkileyecek derin siyasî, sosyal, dinî, mezhebi ve ideolojik sonuçlar doğurmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu 19. asra hem ağır siyasi ve askerî kayıplarla hem de giderek bir sarmala dönüşen Bektâşî Tarikatı-Yeniçeri Ocağı özdeşliği ile girmiştir. Ocak-Tarikat sarmalı, bir taraftan ordu içerisindeki askerî hiyerarşiyi alt üst ederken öbür yandan da Bektaşi babalarının ocak ve devlet kademelerindeki nüfuzu bu ittifakın gücünü artırmıştır. II. Mahmut, çok kısa bir süre içerisinde ocağı bir iç çatışma ile tarikatı ise radikal hamlelerle kapatmak durumunda kalmıştır. Bu hadiseden sadece iki yıl sonra bu kez devletle Nakşî Halidîler karşı karşıya gelmiştir. Dinî yorumlama ve güncel hayatta uygulama noktasında taraflar arasında ideolojik temelli bir çatışma çıkmış, ocak-tarikat sarmalıyla mücadele esnasında devletin yakın durduğu tarikat, devletle karşı karşıya gelmiş kovuşturma ve sürgünlere muhatap olmuştur. Son derece önemli bir hadisede Sudan'da İngilizlerin talimatı üzerine mehdîlik iddiasıyla bir isyan başlatılmasıdır. Zira burada maksadın Orta Doğu Arap topraklarının Osmanlı'dan koparılması olduğu ve mehdîlik iddiasında bulunan zât ile bu tür vaatler yoluyla iş birliği yapıldığı anlaşılmaktadır. Devlet, uluslararası aktörlerin siyasi ve emperyalist emellerine toplumun dini hassasiyetleri üzerinden ulaşmak amacıyla başlattıkları bu isyan hareketiyle bir hayli uğraşmak zorunda kalmıştır. İşin ilginç ve acı tarafı 1883'de vuku bulan bu projenin yaklaşık yarım asır sonra gerçekleştirilmiş olmasıdır.

Hemen belirtelim ki biz, bütün bu tarihi olayları FETÖ hadisesiyle aynı özelliklere sahip oldukları iddiasıyla sıralamadık. "Tarih tekerrürden ibarettir" gibi tarih felsefesi ve metodolojisi açısından karşılığı olmayan bir tezi de savunmuyoruz. Tabi ki bu hadiselerin zamanları, mekânları, içine doğdukları toplum ve konjonktürel şartları birbirinden de farklıdır. Ancak mesele asırlardır yaşayagelen bâtınî akımlar, tasavvufî ıstılahlar ve inançlar olunca farklılıklar arasından akıp gelen birtakım benzerliklerin, ortak karakteristik olguların olduğunu, olabileceğini söylüyoruz. Yani bu hadiseler bize, topluma, devlet aklına bir şeyler söylemeli, söylemiş olmalı diyoruz.

Cevabını bulmamız gereken başka bir soru da geçmişte, özellikle Osmanlı toplumunda devlet-tarikat ilişkilerinin anlam ve mahiyetinin ne olduğudur.

Öncelikle ilk ortaya çıktığı Zühd hareketinden bu yana tasavvufî cereyanların bütün dünyevî organizasyonlara karşı protestocu bir karakter taşıdığı göz ardı edilmemelidir. Aynı sosyolojik düzlemde birleşmelerine rağmen tarikat ve devlet; dini yorumlama, Allah'ı, insanı, toplum ve devlet düzenini algılama bakımından farklı zihinsel koordinasyonlara sahiptir. Yapısal olarak da tarikat her şeyden önce Mistik Lider Şeyh

Merkezli bir teşkilattır. Şeyhin etrafında göle atılmış taş misali daireler oluşmuştur. Şeyhin en yakınında bulunan halife ve müritleri Ehl-i Hâl olarak nitelenmiş ve bunlar gerek tarikatın idaresi, ikbale matuf meseleleri konusunda gerekse bâtınî sır niteliği taşıyan gizli bilgi ve yorumlardan haberdar edilmişlerdir. Bunların dışında daha kalabalık ancak hem idari hem de bâtınî bilgiden mahrum olanlara ise Ehl-i Kâl denilmiştir. Tarikatın en geniş sosyal ağaları olan bu talipler topluluğu aslında tarikata en fazla ekonomik katkı ve sosyo-politik prestij kazandıranlardır. Görüldüğü gibi devletin hâkim olduğu toplumsal düzlemde ondan ayrı ve bağımsız bir hiyerarşik örgütlü yapı vardır. İşte başta bu durum olmak üzere devleti tarikat karşısında otoritesini temin konusunda zaman zaman sıkıntıya sokan bazı hususlar ortaya çıkmıştır:

Birincisi, şeyhin tartışmasız dinî ve dünyevi bir lider olarak bütün saygınlıkları, hürmetleri ve coşkun bağlılık duygularını şahsında toplaması, başka bir deyişle ihvan topluluğu için şeyhe biatin devlete/sultana olandan çok daha öncelikli ve güçlü olmasıdır. İkincisi, şeyhin dünyadan elini eteğini çekmiş mistik bir şahsiyet görüntüsü altında ne zaman alevleneceği hiç belli olmayan cezbeli birtakım ilahi yetilerle donatılmış bulunması, yani şeyhin şu an için iddiasız ama her an iddiada bulunabilecek bir potansiyele sahip olmasıdır. Üçüncüsü, bir tarikat topluluğunun diğer cemaat türlerinden çok daha güçlü bağlarla birbirlerine kenetlenmiş olmaları ve bu haliyle de Müslüman tebaanın oluşturduğu o büyük dinî cemaatten (ümmetten) ayrılmış bulunmaları ki bu tebaa arasında siyasî ve politik bir bölünmüşlüğe de zaman zaman zemin hazırlamıştır. Dördüncü problem, aynı toplum üzerinde ağlarını ören devlet ve tarikatın, farklı ontolojik ve epistemolojik algılarla yoğrulmuş ideolojilere sahip olmaları ve devletin zaman zaman bundan rahatsızlık duymasıdır. Zira devlet ve tarikatın her ikisi de dine dayanmış ancak her ikisinin dinî yorumları birbirinden farklı olması ciddi sorunlara, çatışmalara yol açmıştır. Beşincisi ise bu mistik güçlerle bezenmiş ihvan topluluğu üyelerinin nerede ve ne kadar olduklarının devlet tarafından hiç bilinemeyecek olmasının yarattığı kaygı, şüphe ve korkulardır. Yani müritlerin her yerde ama hiçbir yerde bulunmamaları meselesidir. Osmanlı Devleti için devlet-tarikat ilişkileri aslında tasvirini yapmaya çalıştığımız bu gizemli, şeffaf olmayan yapı ile hemen her şeyi ortada olan devletin eşitsizlik düzlemindeki ilişkisi şeklinde tezahür etmiştir. Devlet sayısını, gücünü, nüfûz alanını kestiremediği bu "Şeyh Merkezli Dinî Toplulukları" göremediği ve bilemediği yönlerinden çok, görünen ve malumat alınabilen yönleri üzerinden takip etmeye çalışmıştır. Bu takip yöntemlerinden en başlıca olanı bir şeyhin etrafında toplanan derviş, mürit ve sempatizan topluluğunun sayısal niteliğini izlemek olmuştur. Başka bir deyişle popülerleşme(bilinirlik ve kabul görme)-siyasîleşme özdeşliği kurulmuştur. İsyan emareleri görülen şeyhler ve halifeleri (yani Ehl-i Hâl dairesinde olanlar) daha çok kara bağlantısı olmayan Kıbrıs, Rodos, Girit gibi adalara veya Hicaz'a sürülmek suretiyle ehl-i kâl dediğimiz dervişlerle ve taliplerle irtibatları kesilmiş, ya da başta payitaht olmak üzere şehir merkezlerine getirtilmek suretiyle göz hapsinde tutulmuşlardır. Devletin burada asıl mücadelesinin tarikatın yol ve erkânını bilen, yeniden müntesipler bulmak suretiyle onu devam ettirme kabiliyeti ve kapasitesi olan Ehl-i Hâl dairesinde bulunanlarla olduğu görülmektedir.

Yine mutlaka cevabını aramamız gereken bir başka soru, geçmişten günümüze tarikatların hem yapısal hem de inanç ve zihin dünyalarında yaşanmış olan değişim ve dönüşümlerin ne tür sonuçlar doğurduğudur.

Bugün Toplumumuzdaki en büyük sıkıntılardan birisi; din, tasavvuf, tarikat gibi tarafları olan, konuların katı, esnemeyen ortamlardan soft alanlara bir türlü çekilememesi ve tartışılamamasıdır. İnsana ve insanlığa dair ne varsa değişip, dönüştüğü kabul edilirken tarikat, cemaat yapılarının sanki kadim değer yargılarını aynen koruduğu şeklinde bir yargı oluş(turul)muştur. Etrafına üç beş kişi toplanmış bir üstad, hemen Hacı Bayram Veli moduna girebilmekte ve etrafındaki-

lerden Akşemseddin sadakati ve teslimiyeti bekleyebilmektedir. Oysaki Akşemseddin sadakati beklemek için Hacı Bayram Veli, ilim ve irfanının hiç olmazsa bir kısmına sahip olmanın gerektiği göz ardı edilmektedir. Tasavvuf ve tarikatlar, özellikle 19. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren ortaya çıkan modernleşme-merkezileşme ve sekülerleşme baskıları karşısında hem yapısal olarak özerkliğini ve işlevlerini hem de sosyo-ekonomik olarak bağımsızlıklarını kaybetmişlerdir. Bu durum aynı zamanda bâtıni perspektifli inanç ve zihin dünyalarının zahirin karşısında gerilemesi gibi daha vahim bir sonuç doğurmuştur.

Osmanlı modernleşmesi tarikata resmi İslam karşısında itikadını tashih, seküler devlet ve toplum aygıtı karşısında mevcut yapısını güncellemeyi dayatmıştır. Bu kadim tasavvuf geleneğinin, tarikat, tekke anlayışının değişmek zorunda kalacağı anlamına gelmekteydi. Nitekim seküler ve kapitalist baskılar karşısındaki değişim ve dönüşüm sonucunda tarikatlar, bir taraftan resmi İslam dairesine doğru çekilerek "Şeriat, Tarikat, Mağrifet ve Hakikat" gelişim evrelerinden daha ilkine saplanıp kalmışlar, diğer taraftan da tekke duvarlarını aşarak modern kurum ve kurullar arasına, iş sahalarına girmeye çalışmışlardır. İşte bu süreç tarikattan-cemaate, tekkeden-modern kurumlara, keşkülden-holdinglere doğru evrilen değişim ve dönüşüme işaret etmektedir. Cumhuriyet dönemine geldiğimizde tekke büyük oranda işlevini kaybetmiş, tasavvuf eylem ve söylem kabiliyetini yitirmiştir. Yani son bir asırda Osmanlı Devleti, tasavvufu tutuklamak kaydıyla tarikatı serbest bırakmıştır denilebilir.

Cumhuriyet döneminde yeni kurulan sistemin yarattığı arıza ve boşluklar da göz ardı edilmemelidir.

Türkiye'nin anayasal olarak laikliği tartışıla dursun en azından kuruluşundan itibaren çeyrek asır bir laiklikten çok Bizantinizmden bahsedilebilir. Bu durum devletin dine hâkim olma hatta içini boşaltma, ulusalcı kavram ve kuramlarla onu yeniden formatlama ve ona her türlü müdahale hakkını kendinde görmesi şeklinde tezahür etmiştir. Medreselerin kapatılması ile ortodoks kitabî dinî yorumun öğrenilmesi ve ulema aracılığıyla topluma dönülerek öğretilmesi imkânı kalmamıştır. Meşihatın kapatılmasıyla da söz konusu bu dinî yorum eylem kabiliyetini ve söylem gücünü büyük oranda kaybetmiştir. Devletin sıkı kontrolü altında inşa ettiği Diyanet teşkilatı, bir açılıp bir kapatılan İmam Hatip Mektepleri ve on aylık Kur'an Kursları bu kadim coğrafya halklarının ekmek su kadar beşeri ihtiyacı olan dini öğrenme ve yaşamalarına yeterince imkân tanımamıştır. Bütün bu jakoben, baskıcı laiklik uygulamalarından tarikatlar, tekke ve zaviyeler de nasibini almış hatta ağır hakaretleri de içeren bir kanun düzenlemesiyle bütün irfan gelenekleri yasaklanmıştır (1925).

İnsana ve insanlığa dair ne varsa değişip, dönüştüğü kabul edilirken tarikat, cemaat yapılarının sanki kadim değer yargılarını aynen koruduğu şeklinde bir yargı oluş(turul)muştur. Etrafına üç beş kişi toplanmış bir üstad, hemen Hacı Bayram Veli moduna girebilmekte ve etrafındakilerden Akşemseddin sadakati ve teslimiyeti bekleyebilmektedir. Oysaki Akşemseddin sadakati beklemek için Hacı Bayram Veli, ilim ve irfanının hiç olmazsa bir kısmına sahip olmanın gerektiği göz ardı edilmektedir.

Bu durum iki önemli sonuç doğurmuştur: Birincisi, ilmiye sınıfına göre daha örgütlü bir halde bulunan meşâyih yasaklı olmasına rağmen toplum içerisinde öyle ya da böyle faaliyetlerini sürdürmeyi başarmıştır. Söz konusu bu aktörler, bir şeyh silsilesinin devamı olan ulu bir şeyh ya da tasavvufî şahsiyeti, dönemin hocası, şeyhine bağlayarak onun etrafında bir topluluk, ihvan grubu var etmişlerdir. Seküler kurum ve kurullar içerisine dağılan, mekâna bağlı olmayan, gönül birliğine dayalı bu yapılar, din konusunda ötelenen ve örselenen muhafazakâr çevrelerin zihninde ve kalbinde İslami bir kimlik mücadelesiyle özdeşleşmişlerdir. Bundan sonraki süreçte cemaatler ile muhafazakâr kitleler arasındaki ilişki güçlü bir

şifahî mutabakata dönüşmüştür. İkinci sonuç ise yasaklanma ile birlikte resmen ve hukuken meşruiyetini yitiren bu yapıların merdiven altında faaliyetlerini sürdürmek zorunda kalmalarıdır. Bu durum onların her türlü denetimden uzak kalmalarına yol açmıştır. Aynı durum liyakat ve ehliyetten uzak, tasavvufî yaşamı amaç olmaktan çok araç olarak kullanan birtakım şahısların ve arızi yapıların ortaya çıkmasına da zemin hazırlamıştır. Zaten Cumhuriyet dönemine bakiyesi azalmış olarak intikal eden tasavvufî irfan geleneği bu adamların ve çarpık sistemin çarkları arasında ezilmiş, büzülmüş, fiilen yaşama kabiliyetini, entelektüel birikimini büyük oranda kaybetmiştir. Zâhir, bâtını; materyalizm de maneviyatı boğmuş; tasavvufî ıstılahlar, deruni anlamlar ihtiva eden yol ve erkân, hayatı zahiri perspektifle yaşayan bir toplumun yaşama biçimi olan şekle ve maddeye indirgemiştir. Tasavvufun en deruni yönüne işaret eden zikir ve virtler, düğün ve toplantıların, folklorik gösterilerine hasredilmek suretiyle anlam ve mana ikliminden koparılarak tüketilmiştir.

Diğer taraftan sistemin yarattığı arıza ve boşluklar devlet ve cemiyet hayatında cemaatlere zaman zaman hiç beklemedikleri kadar önemli alanlar açmıştır. 1950'li yıllar görece cemaatlere rahat bir ortam sağlamıştır. Müslüman cemiyetin varoluş mücadelesi yerini cemiyet içerisinde cemaatin güçlü bir konum edinmesi mücadelesine bırakmıştır. Seküler ve kapitalist kurumlar ve kuramların tümü yeni cemaatin 20. yüzyıl başlarından beri hazmede geldiği yapısında çok belirgin bir hal almıştır. İşte Gülen denilen itikadı bozuk zat, söz konusu bu süreci ve sistematik boşlukları diğer tarikat ve cemaatlerden farklı olarak başkaca motivasyon araçlarıyla doldurmakta hiç de zorlanmamıştır.

FETÖ BU SÜRECİN NERESİNDEDİR?

Gülenist yapı, yukarıda izahı yapılan tarihsel süreçte kadim tasavvufî ıstılahları, modern argümanları, sistemin oluşturduğu arıza ve boşlukları kullanmak suretiyle üç önemli saç ayağı üzerinde büyümüştür. Dolayısıyla FETÖ ile yapılacak olan mücadele bu üç boyutu da karşılayan siyasî, hukuki, sosyal, kültürel kapsamda ve derinlikte orta ve uzun vadeli politikalarla yürütülmelidir. Kadim tasavvufî algıların nasıl kullanıldığı üstad/dinî lider merkezli katı hiyerarşik yapılanmadan ve üstada bahşedilen, şefaat, himmet, keramet, keşif, ilham, rüya, Mehdi vb. ıstılahların kullanılmasından anlaşılmaktadır. Nitekim Gülenistler, kendisini dini ve mistik bir lider olarak gördükleri F. Gülen'in yediği, içtiği, giydiği, çıkardığı, attığı, tuttuğu her şeyi kutsamış durumdadırlar. Bu ahir zaman kurtarıcısına! olan büyük iman devlet, millet, ümmet gibi ulvi, çatı değerlerin hepsini ötelemiş, yaşamın ve hatta ölümün merkezine sözde üstadın rızasını yerleştirmiştir. F. Gülen, hiçbir zaman kendisini tasavvuf ehli bir dinî lider olarak sunmamıştır. Ancak o, tasavvufun tarih boyunca toplulukları tesiri altına alan yukarıda adı geçen gözde ıstılahlarını ustalıkla kullanarak zihnen ve kalben köleleştirilmiş, mankurtlaştırılmış geniş mürit ağları kurmayı başarmıştır.

Modern bütün kurum ve kuramlara karşı duyarlı bir yapı inşa edilmiştir. Tv, radyo, sinema, reel ekonominin bütün dallarında yapılan yatırımlar kapitalizmin en acımasız hali eşliğinde eyleme geçirilmiştir. Kadim keşkülden yani toplumdan himmet toplamaktan da vazgeçilmemiş tarih ve o anın bütün imkânları cemaat denilen kutsanmış communal birlikteliğin emrine verilmiştir. Eğitim ise bütün bir siyasî, sosyal ve ekonomik gayelere odaklanmış olan uğraşları perdeleyen ve cemaati toplum ve devlet gözünde akredite eden bir anlam ve mahiyete sahiptir. Gönül hareketi, hizmet hareketi söylemleri eğitim alanında yapılan ulusal ve küresel hamleler sayesinde genel bir kabule dönüşmüştür. Yurt içinde toplumun en zeki çocuklarına ulaşmak ve onları müritleştirmek anlamına gelen okullaşma; yurt dışında modern, ılımlı, diyalogcu İslam gibi makul ve sempatik kavramları üretme, yayma ve küresel çevrelerin bilinçaltına üfleme misyonunu üstlenmiştir. Bu yapılanmada dershaneler post modern Alamut kalesi

fonksiyonu görerek bütün bir sistemi stratejik ve lojistik olarak domine etmiştir.

15 Temmuz gecesinde yedi düvel, bu ihanet şebekesi marifetiyle yüzyıllık bir hesabı görmek üzere birleşmiştir; o zaman bu ihanet şebekesi ve onun küresel bağlantıları ile mücadelenin ancak Çanakkale ruhunun yeniden diriltilmesiyle yani milletin topyekûn bir istiklal ve istikbal mücadelesi vermesiyle başarılabileceği görülmelidir. Bu şuurla ülkesi ve devletiyle bütünleşen milletimizi takdirle karşılamakla birlikte onun bu dik duruşuna zarar verecek siyasi, politik eylem ve söylemlerden uzak durulmalıdır.

Sistemin arıza ve boşluklarından kastımız da biri yukarıda değinilen jakoben laiklik uygulamaları ve dinî inkar politikalarına diğeri ise sürekli darbelerle boğuşan, siyasî istikrarın olmadığı naif, hastalıklı parlamenter yapıya işaret etmektedir. Devlet bu zayıf, teşkilat yapısıyla eğitimden sağlığa, ekonomiye hemen her alanda cemiyet hayatında derin boşluklar bırakmıştır. Siyaset kurumunun aczi onu her türlü güç odağıyla pazarlık yapmak ve ödünler vermek durumunda bırakmış, FETÖ bu tarihi fırsatı kendi öncelikleri mucibince hoyratça kullanmıştır.

Bütün bu tarihi ve soyolojik analizler ve değerlendirmeler sonucunda FETÖ yapılanmasına karşı uygulanacak siyasî, sosyal, kültürel politikalar nasıl olmalıdır?

Son günlerde yazılı ve görsel basını fazlasıyla işgal eden laik(çi)lerin yeniden açtıkları cepheden tümden yasaklayıcı, bütün cemaat ve tarikatları hedef alan genelleyici bir davranış ve tutumdan ısrarla ve istikrarlı bir şekilde uzak durulmalıdır. Türk milletinin İslam'ı özümseme biçimi örfü ile İslam'ı meczederek oluşturduğu kadim irfan geleneğidir. Bu irfan geleneği şefkat, merhamet, rahmet, mağrifet, feraset ve basiret gibi ilahî ve rahmanî bir duruş arz etmektedir. Bu milletin tarihi bu bağlamda diğer Müslüman toplumlardan ayrılır. Asırlardır zulme uğrayan Suriye, Irak, Kafkas, Balkan Müslümanlarını hatta gayri müslimleri bu topraklara çeken bu ülkenin altını ya da petrolü değil, İslam'ı Rahmani ve Muhammedî manasıyla anlamış olma kabiliyetindendir. Bozukları var diye bir çuval elmayı atamazsınız. Ama çürükleri ayıklamayı da başarabilmelisiniz. Dolayısıyla devlet, tarihi serüveninde zaman zaman düştüğü hataya tekrar düşerek yasaklayıcı bir yere kendisini konuşlandırmamalıdır. Hiçbir tarikat, cemaat ya da irfan geleneği kendisini savunma psikolojisi içerisinde hissetmemelidir. Burada FETÖ'cü yapılanmanın diğer cemaat ve tarikatlar arasında devlete ve topluma karşı güvensizlik, kaygı ve korku oluşturmak suretiyle onlarla devleti-hükûmeti karşı karşıya getirme çabası içerisinde olacağı göz ardı edilmemelidir.

Buradan hareketle devlet içine sızdığından daha fazla toplum içinde yuvalanmış bir örgütlü yapı ile mücadele edildiği her zaman akılda tutulmalıdır. Zira FETÖ'ye karşı verilen mücadele sadece siyasi, idari, hukuki ve askeri politikalar yoluyla yürütüldüğünde eksik kalacaktır. Kaldı ki bu tür politikaların, uzun vadede meşruiyetinin sağlanması aynı hassasiyetle sürdürülmeleri oldukça zordur. Bu nedenle geniş toplum katmanları ve toplumun örgütlü yanı olan sivil toplum kuruluşları aktif bir şekilde bu mücadelenin mutlaka içerisine çekilmelidir. Madem 15 Temmuz gecesinde yedi düvel, bu ihanet şebekesi marifetiyle yüzyıllık bir hesabı görmek üzere birleşmiştir; o zaman bu ihanet şebekesi ve onun küresel bağlantıları ile mücadelenin ancak Çanakkale ruhunun yeniden diriltilmesiyle yani milletin topyekûn bir istiklal ve istikbal mücadelesi vermesiyle başarılabileceği görülmelidir. Bu şuurla ülkesi ve devletiyle bütünleşen milletimizi takdirle karşılamakla birlikte onun bu dik duruşuna zarar verecek siyasi, politik eylem ve söylemlerden uzak durulmalıdır. Diğer taraftan tarikat geleneğinde ihvanı bir arada tutan argümanlar daha çok dinî ve mistik iken bugün alabildiğine seküler ve kapitalist bir yapıyla karşı karşıya olduğumuz unutulmamalıdır. Yani bu cemaat müntesiplerini bir arada tutan sadece dinî ve mistik inançlar değil aynı zamanda dünyevi kaygı ve beklentilerdir. İşlerine son verilerek

sokağa salınan insanlar yine bu ülkede ve bu toplum içinde yaşayacaklardır. Bu durum önlemler alınmazsa yeni saldırı türleri ve mücadele alanlarının açılması anlamına da gelebilir. Resmin bütününe bakıldığında Osmanlı tecrübesinden yeterince ders alınmadığı görülmektedir. Zira, bu tür yapılarla mücadelenin merkezine sayısal verileri koymak büyük bir hatadır. Önemli olan hangi ilde ya da kurumda kaç kişinin görevden uzaklaştırıldığı değil Ehl-i Hâl dairesinde yani imam, abi, abla gibi tamamıyla müritleşmiş, man kurtlaştırılmış kalifiye taifenin tasfiye edilip edilemediğidir. Çünkü toplumun maddi, manevi bütün birikimlerini, insan kaynaklarını cemaate taşıyan müntesip yapan ve örgüt adına değerlendiren bu kadrolardır. Bu taifenin çoğunun yurt dışına kaçtıkları bilinmektedir. Bu çok tehlikelidir ve acilen bu konuda siyasî ve hukuki olmaktan öte sosyo-kültürel, sosyo-psikolojik politikalar da üretilerek hayata geçirilmelidir. Milyonlarca Müslümanın yaşadığı Avrupa'da bu örgütün yeniden toparlanması için bütün siyasi, politik ve soyo-psikolojik unsurlar mevcuttur. Dolayısıyla sadece sınırlarımız içerisinde verilecek olan bir mücadele yetersiz ve eksik kalacaktır. Gerek yurtdışında bulundukları ülkelerde bulunan büyükelçilik, din ve ticaret ateşelikleri gibi kuruluşlarımız ve gerekse yurtdışında yaşayan vatansever vatandaşlarımız tarafından kurulan sivil toplum örgütleri uyarılmalı, uyanık olmalı ve bu ihanet şebekesinin yurtiçinde atamadığı nifak ve ihanet tohumlarını yurtdışında bulundukları ülkelerde atmalarına fırsat tanımamalıdırlar.

Son olarak bütün bu tarihi bagaja ve bilimsel çalışmalarıma dayanarak şu uyarıları yapmayı akademik etik anlayışım gereği bir borç biliyorum: Devlet, hiçbir tarikat ya da cemaati siyasetinin merkezine yerleştirerek, önceleyerek diğerlerini dışlamamalıdır. Hiçbir dini zümreye özel bir konum belirleyerek ayrıcalıklı bir rol ve pozisyon vermemeli, siyasi ve stratejik meselelerde onu bir denge unsuru görme zehabına kapılmamalıdır. Kendilerini tarikat ve cemaat olarak tanımlayan dini zümrelerin kendilerini böyle tanımlamış olsalar bile asla sadece dini kuruluşlar olmadığı/olamadığı aynı zamanda dünyevi beklentilere de cevap veren yapılar olduğu gerçeği gözden kaçırılmamalıdır. Devlet, tarikata karşı tarikat, cemaate karşı cemaat politikası gütmemelidir. Devlet memurluğu ya da devletin sunduğu imkânlardan yararlanmak hususunda temel kıstas hukuk önünde vatandaşların eşitliği, liyakat ve ehliyet olmalıdır. Dinîn, dinî yorumların, topluma anlatılması hususunda üniversiteler, Diyanet İşleri Başkanlığı ve İlahiyat Fakülteleri sivil toplum kuruluşlarını da işin içine katarak daha fazla inisiyatif almalıdır.
Bütün bunlara karşılık tarikat ve cemaatler de bu vahim hadiseyi bir öz eleştiri yapma bir takım yapısal problemlerini çözmek noktasında fırsat olarak görmelidirler. Temel misyon ve vizyonlarına sahip çıkarak içinde bulundukları irfan geleneğini yaşamak ve yaşatmak temel gayesi içinde olmalıdırlar. Tarikat, cemaat üyeliği hiçbir surette tevhit, vahdet ve ümmet bilinci ve birliğinin, millet ve vatandaşlık gibi üst, birleştirici dinî, milli ve hukuki kavramların üzerine çıkmamalı, toplumumuzu bölüp parçalayan bir hale dönüşmemelidir. Tarikat ve cemaatler kendi aralarında kuracakları yüzde yüz sivil, geniş katılımlı, güçlü kurum ya da kurullar çatısı altında birbirleriyle diyalog içinde olmalı, ilimsiz bir irfanın imkânsızlığını istikrarlı bir şekilde anlatmak ve gündemde tutmak suretiyle bu alanı cahil ve kötü niyetlilerden bizzat kendileri arındırmalıdır.

Kaynakça

Balıvet, Mıchel, Şeyh Bedreddin Tasavvuf ve İsyan, Çev. Ela Güntekin, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2011.
Bashir, Shahzad, Fazlullah Esterabâdî ve Hurufilik, Çev. Ahmet Tunç Şen, Kitap Yay., İstanbul 2012.
Bruinessen, Martin Van, Ağa, Şeyh, Devlet, İletişim Yayınları, İstanbul 2013.
Gölpınarlı, Abdülbâki, Simavna Kadısıoğlu Şeyh Bedreddin ve Menâkıbı, Milenyum Yayınları, İstanbul 2008.
Işık, Zekeriya, Şeyhler ve Şahlar-Osmanlı Toplumunda Devlet-Tarikat İlişkilerinin Gelişim ve Değişim Süreçleri, Çizgi Yayınları, Konya 2015.
"Osmanlı İmparatorluğu'nda Eğitim-Kültür Politikaları Yoluyla Bektaşilik Ve Kızılbaşlığı Tasfiye Girişimleri (1826 Sonrası)", Gazi Üniv. Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, 76, Ankara 2015, s. 31-53.
"XIX. Yüzyıl Osmanlı Toplumunda Sosyo-Ekonomik Değişim Süreci Ve Tarikatlar" Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi - Yıl 8, Sayı 2, Aralık 2015, s. 545-573.
Kara, Mustafa, Tekkeler ve Zaviyeler, Dergâh Yayınları, İstanbul 1999.
Kara, İsmail, "Bir Tenkit/Tasfiye Alanı Olarak Tasavvuf ve Tarikatlar", Haz. Ahmet Yaşar Ocak, Osmanlı Toplumunda Tasavvuf, TTK Yayınları, Ankara 2005.

Doç. Dr. Özgür ÖNDER
Dumlupınar Üniversitesi Öğretim Üyesi

TÜRKİYE'NİN
BÜROKRATİK ELİTİZMLE İMTİHANI (BÜROKRATİK ELİTİZMİN GERİ DÖNÜŞÜ)

Türk siyasal hayatının/düşüncesinin temel mesellerinden biridir bürokratik elitizm. Bürokratik elitizm Türkiye'de iktidar ve iktidar ilişkilerini kavrayabilmemizi sağlayabilecek bir yaklaşım olarak görülebilir. Elitizm, bize siyaset teorisinde gerçekliğin tamamı olmasa da önemli bir kısmıyla ilgili açıklamalar sunar. FETÖ/PDY yapısının kuruluş, oluşum ve gelişim sürecinde de güçlü etkileri görülen elitizm; yönetmenin, en doğru ve isabetli karar vermenin sahip olunan güç, etki ve kontrol alanları üzerinden oldukça vesayetçi bir kurgusunu inşa eder.

15 Temmuz'da Türkiye, bürokrasi üzerinden hükümeti devirip yönetimi ele geçirmek için yapılan kanlı bir teşebbüse şahitlik etti. İlk etapta TRT'den okutulan bildiride kullanılan dil ve söylemin hemen hemen her askeri darbede/muhtırada başvurulan bir yöntem olarak Cumhuriyet'in kurucu değerlerine referans vermesi, bürokrasinin tarihsel bir hamlesi olarak görülse de kısa zamanda bunun; yine bürokrasi tarafından ancak onun içinde kendine has yöntemlerle teşkilatlanmış, kamu yönetiminin açıklarını bilen, gizlilik içinde işleyen, güçlü bir elitizm anlayışına sahip, hiyerarşik piramidi tersine çevirebilen, kamu yönetiminin kamu yararı amacını kendi amaçlarına kanalize eden dini/milli görünümlü FETÖ/PDY olduğu anlaşılmıştır. Sürekli güncellenen bilgi trafiğinin de gösterdiği üzere bürokrasi içine sıkı sıkıya yerleşen bu yapı, onun labirentlerinde en kritik ve muhkem kaleler oluşturmuştur. Ancak her şeye rağmen toplumsal bir tabana ve meşruiyete dayanan siyaset kurumuna karşı girişilen müdahalelerde bürokrasinin kullanılıyor olması dikkatlerimizin onun üzerinde toplanmasını ve yaşananların bürokrasi üzerinden bir okumasının yapılmasını gerektirmektedir.

Türkiye gibi bürokratik devlet geleneğinden gelen bir ülkede bürokrasi ehemmiyetini kaybetmeyen bir olgu olduğu kadar değer yüklü bir kavramdır. Onun izlerini tarih, teamül ve gelenekte olduğu kadar modern olanda da takip edebiliriz. Kadim siyasetnamelerde bürokrasiyi temsil eden vezirler, hükümdarlarına iktidarın bekasının kendilerine de bağlı olduğunu hissettirirlerken; modernleşme sürecinde Tanzimat'ın reformcu bürokratları padişahları gölgede bırakacak tarzda yönetmeye hevesli olmuşlar, dolayısıyla bürokrasinin bıraktığı iz, gelenekle modern arasında bir sarkaç gibi işlev görmüştür. Siyasetin derecesi değişmekle birlikte olağan zamanlarda egemenliği adeta bürokrasi ile paylaşması, olağanın dışına çıkıldığında ise kontrolün bürokrasiye geçiyor olması bürokrasinin sadece teknik ve hukuki/rasyonel işleyen, kamu hizmeti odaklı bir yapı olmanın ötesinde bir tür elitizm üretimine de neden olabileceğini düşündürür.

Türk siyasal hayatının/düşüncesinin temel mesellerinden biridir bürokratik elitizm. Bürokratik elitizm Türkiye'de iktidar ve iktidar ilişkilerini kavrayabilmemizi sağlayabilecek bir yaklaşım olarak görülebilir. Elitizm, bize siyaset teorisinde gerçekliğin tamamı olmasa da önemli bir kısmıyla ilgili açıklamalar sunar. FETÖ/PDY yapısının kuruluş, oluşum ve gelişim sürecinde de güçlü etkileri görülen elitizm; yönetmenin, en doğru ve isabetli karar vermenin sahip olunan güç, etki ve kontrol alanları üzerinden oldukça vesayetçi bir kurgusunu inşa eder. Bu elitizmin özellikle bürokrasi içinde neşet bulmasının arkasında yatan asıl neden nedir? Uzmanlık, örgütlenme ya da bürokrasinin modern anlamda kurulan hiyerarşik piramitlerin politik sistemdeki yeri tam olarak tanımlanmamış mıdır? Ya da bürokrasinin geleneksel veya modern formları gerilim içinde biri diğerinin içinde yaşamayı sürdürmüş müdür?

Bürokraside yeri geldiğinde katı bir hukuk anlayışı, yeri geldiğinde matematiksel bir planlama düşüncesi ya da tartışmaya açık bir siyaset-yönetim ayrımı tezahür edebilmektedir. Dolayısıyla bürokrasinin modern devlette hukuki olarak yetki, görev ve sorumluluk alanlarının çizilmiş olması, bu meşruiyet kapsamına siyaset kurumunca alınması, yine siyaset tarafından atanması ona karşı şüphelenmemizi gerektirmeyecek kadar rahatlatıcı olabilir. Hatta bürokrasiye Tanpınar'ın ifadesiyle "kendi fonksiyonunu kendisi tayin edecek bir cihaz" olarak bakmaya da belki gerek yoktur. Zaten tüm iplerin seçilmişler yani siyasetin elinde olduğu bir bürokrasi için endişe duymak gereksizdir.

Max Weber modern bürokrasinin bilimsel bilgi ve bunun eliyle inşa edilmiş uzman-

lığa dayandığını söylediğinde 20. Yüzyılın başlarını yaşıyordu dünya. Yüzyılın ilk yarısının siyasal karakteristiği, bürokratik/teknokratik güçlerin hakimiyet arayışı olarak da görülebilir. Bilimsellik vurgusu duruma göre değişebilen değil tam aksine bir otoritenin varlığına ve daha da önemlisi onun meşruiyetine dayanır. Bu bilgi evrensel, hakikatın kendisi, ispatlanmış, doğruluğu üzerinde tartışmaya gerek olmayan dolayısıyla sorgulanmayan bilimsel bilgidir. Bürokrasinin üzerine inşa edildiği bu bilgi felsefesi anlayışında; yeri geldiğinde katı bir hukuk anlayışı, yeri geldiğinde matematiksel bir planlama düşüncesi ya da tartışmaya açık bir siyaset-yönetim ayrımı tezahür edebilmektedir.

Dolayısıyla bürokrasinin modern devlette hukuki olarak yetki, görev ve sorumluluk alanlarının çizilmiş olması, bu meşruiyet kapsamına siyaset kurumunca alınması, yine siyaset tarafından atanması ona karşı şüphelenmemizi gerektirmeyecek kadar rahatlatıcı olabilir. Hatta bürokrasiye Tanpınar'ın ifadesiyle "kendi fonksiyonunu kendisi tayin edecek bir cihaz" olarak bakmaya da belki gerek yoktur. Zaten tüm iplerin seçilmişler yani siyasetin elinde olduğu bir bürokrasi için endişe duymak gereksizdir. Ancak Weber'in siyasal ve toplumsal altyapısı olduktan ve demokratik bir siyasal sistemce iyi denetlendikten sonra modern bürokrasinin nesnel ve tarafsız olarak evrensel ilkelere göre işleyeceği ön kabulünün diğer pratikler kadar Türk bürokrasisi açısından da geçerliliği tartışmalıdır.

Geleneksel Türk bürokratı için devlet kavramı hayatın merkezinde olmuştur. Devletin kurtarılması düşüncesi modernleşme ile birlikte Türk devlet geleneğinin kendisine kazandırdığı temel bir düsturdur. Alınan kararların ve yapılan tercihlerin en doğru ve isabetli bir şekilde sadece kendilerince gerçekleştirileceğine romantik bir şekilde inanmış olan bürokratlar temsili demokrasiye de şüpheyle bakabilmiştir. Seçilmişlerin karşısında atanmışların üstünlüğü düşüncesi...Türk siyasal hayatına da damgasını vuran bürokratik elitizm anlayışının hikayesi buradan başlar. Bürokrasinin kendilerine sunduğu tüm yetki, imkan, imtiyaz ve kaynakları kendisini var eden siyasal/toplumsal alandan bağımsızlaştırıp, meşruiyeti başka yerlerde arayan bu anlayış başlı başına bir sorun olmuştur. Siyasetin ihtiyaç duyduğu meşruiyet sorunu bürokrasi için elzem değildir. Bürokrasi siyaset kurumunun sırtından kurban kesmenin kendisine bir sorumluluk ve maliyet getirmeyeceği genel kabulüyle hareket etmiştir. Bu, sözkonusu yapının neden açıkça siyasal bir harekete/partiye evrilip de şeffaf, meşru ve hesap verebilecek bir konum almaması ya da demokratik sistemin olmazsa olmazlarından baskı grubu niteliğine sahip olmaması sorusunun cevabını da içermektedir.

2002 sonrasındaki reformların referansları ve kullandığı dil doğrudan neo-liberalizm odaklı olmuştur. Aynı kavramsal çerçevenin uzantısı olarak da kamu yönetimi literatüründe yüz yıldan fazla zamandır tartışılan siyaset-yönetim ayrımı yanında siyaset-ekonomi ayrımı üzerinden de kamu yönetimi küresel bir dizayna tabi tutulacaktır. Yani siyasetin müdahalesinden yönetimi ve ekonomiyi uzak tutma ya da ayırma bunu yapamadığı/başaramadığı ölçüde de yönetişim üzerinden yeni aktörleri karar süreçlerine dahil etme amacı güdülmüştür. FETÖ/PDY'nin bu reformlardaki dahlini ölçecek parametreler ayrı bir çalışmanın konusu olsa da onun manevra sahasının böylelikle genişlediğini söylemek mümkündür.

Bürokrasinin politik/ideolojik hedefler açısından kendi içinde yekpare ve homojen bir niteliği olmasa da seçilmişlere karşı alınan vesayetçi tavır ve refleks AK Parti hükümetlerinde bürokratik oligarşiye karşı mücadele edilmesi gerektiğine dair güçlü bir irade ortaya çıkarmıştır. Bunun en önemli ayağını kamu yönetimi reformu oluşturmuştur.

Modern Türkiye tarihi bir yönüyle reform tarihidir. Türkiye'nin son iki yüzyıllık tarihini modern anlamda idari reformlar tarihi olarak okuyacak olursak; 19. Yüzyıldan günümüze Türk devletinin egemenlik anlayışı ve siyasal felsefesi değişse de değişmeyenin, devlet bürokrasisinin ıslah edilme çabaları olduğu görülebilir. Hemen hemen her askeri müdahaleden sonra girişilen reform çalışmaları, Özal'ın görece daha sınırlı düzenlemeleri dışında ilk kez bu kadar kapsamlı bir dönüşümü amaçlamıştır. 2002 sonrasındaki reformların referansları ve kullandığı dil doğrudan neo-liberalizm odaklı olmuştur.

Neo-liberal politikaları uygulayan ülkelerde sağ/muhafazakar partiler eliyle bu değişim gerçekleştiğinden AK Parti'nin reformları da aynı bağlamda ele alınmış olsa da bu muhafazakar siyasetin özellikle son zamanlarda daha fazla kullanılan "milli ve yerli" söylemlerinin kamu yönetimi reformları açısından sınırlı bir başarı durumu ortaya çıkardığı söylenebileceği gibi bu siyaset düşüncesinin uygulamaya koyduğu reformların küresel yönetişim vb kavramlarla da ciddi çelişkileri bulunmaktadır.

Aynı kavramsal çerçevenin uzantısı olarak da kamu yönetimi literatüründe yüz yıldan fazla zamandır tartışılan siyaset-yönetim ayrımı yanında siyaset-ekonomi ayrımı üzerinden de kamu yönetimi küresel bir dizayna tabi tutulacaktır. Yani siyasetin müdahalesinden yönetimi ve ekonomiyi uzak tutma ya da ayırma bunu yapamadığı/başaramadığı ölçüde de yönetişim üzerinden yeni aktörleri karar süreçlerine dahil etme amacı güdülmüştür. FETÖ/PDY'nin bu reformlardaki dahlini ölçecek parametreler ayrı bir çalışmanın konusu olsa da onun manevra sahasının böylelikle genişlediğini söylemek mümkündür. 2003 yılında "Değişimin Yönetimi İçin Yönetimde Değişimi" başlıklı hazırlanan Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı'nın bir bütün olarak idari reform talebi aslında siyasetin ve toplumun "bürokratik vesayet" ve "bürokratik devlet" şikayetlenmelerine bir cevap niteliğindeydi. Kamu yönetimi reformlarının ideolojik ve fikri arka planını oluşturan neo-liberal odak çerçevesinde, devletin küçültülmesi hedeflenirken işletme yönetimi teknikleri kullanılacak, etkin ve verimli, şeffaf, hesap verebilir bir idari mekanizma inşa edilecekti. Sorunlar ve sorunlara getirilen çözüm önerileri çakışmıştı. Ancak reformların başarılı olup olmadığı sorusunun halk nezdindeki karşılığını sandıkta alan AK Parti, şekli ve kağıt üzerindeki değişikliklerin bürokrasiyi aynı hızda dönüştüremeyeceği gerçeğini ıskaladı. Gerçi Neo-liberal politikaları uygulayan ülkelerde sağ/muhafazakar partiler eliyle bu değişim gerçekleştiğinden AK Parti'nin reformları da aynı bağlamda ele alınmış olsa da bu muhafazakar siyasetin özellikle son zamanlarda daha fazla kullanılan "milli ve yerli" söylemlerinin kamu yönetimi reformları açısından sınırlı bir başarı durumu ortaya çıkardığı söylenebileceği gibi bu siyaset düşüncesinin uygulamaya koyduğu reformların küresel yönetişim vb kavramlarla da ciddi çelişkileri bulunmaktadır.

Neo-liberalizm'in Türk bürokrasisi üzerindeki etkilerinden biri kamu yararı kavramının anlam ve önemini yitirmesidir. Bu kavramın kamu yönetiminin temel taşı olmakla birlikte civa gibi girdiği kabın kalıbını alabilen, oldukça romantik ve ütopik taraflarının olduğu bir gerçektir. Dolayısıyla kamu yararı görüntüsü arkasına farklı kişi, grup ve zümre menfaatleri yerleştirilebilir. Sorulması gereken soru; neo-liberal anlayışla birlikte kamu yararının gerçekten toplum menfaatlerine mi karşılık geldiğidir. Denetimden güvenliğine kadar özel sektör anlayışına açılan kamu yönetimindeki işleyişin kimin işine yaradığı, kime ve neye hizmet ettiği gittikçe bulanıklaşmaktadır.

Bu yapının özellikle ve öncelikle bürokraside hakimiyet kurmaya çalışması dikkatle üzerinde durulması gereken bir duruma

işaret eder. Öncelikle Türk siyasal ve bürokratik sisteminin açıklarını, sorunlarını bilen ve buna uygun alternatifleri oluşturabilecek bir müktesabata sahip, sıkı olarak birbirine bağlanmış küresel/ulusal/yerel bir örgütlenme üçlüsü ile karşı karşıya olduğumuzu söylemek mümkündür. Bürokratik alanın nihai bir hedef olmamakla birlikte merkez hedef seçilmesinin anlamı ve önemi üzerinde düşünmeye değer. Ekonomi, medya, finans, eğitim vb kritik önemi haiz mevziler oluşturulsa da konunun sınırlarını aşmama kaygısıyla şu söylenebilir ki; devlet bürokrasisi doğrudan, etki alanı oluşturularak dolaylı ya da farklı araçlarla uzaktan kontrol edildiğinde sözkonusu sektörlerin dolayısıyla bu yapının varlığı ve sürdürebilirliği garanti altına alınacaktır. Bu hedefler, bir işbölümü çerçevesinde yukardaki üçlü sacayağı üzerinden her birinde ayrı ayrı ama aynı yerden emir-kumanda edilecektir.

Türkiye'de bürokrasi anayasal/yasal çerçevede olduğu kadar uygulamada da birçok yetki, görev ve sorumlulukla donatılmıştır. Mevzuatı uygulayan, denetleyen, zor kullanan, ceza kesen, işlem tesis eden, belge veren, ihale açan, ruhsat düzenleyen, kişilerin hukuki durumlarında değişiklik yapabilen, onların mülkiyet, hak, ödev ve hürriyetleri üzerinde etki oluşturma gücüne sahip, hülasa gündelik hayatı dönüştürülebilen bir mekanizmadır

Türkiye'de bürokrasi anayasal/yasal çerçevede olduğu kadar uygulamada da birçok yetki, görev ve sorumlulukla donatılmıştır. Mevzuatı uygulayan, denetleyen, zor kullanan, ceza kesen, işlem tesis eden, belge veren, ihale açan, ruhsat düzenleyen, kişilerin hukuki durumlarında değişiklik yapabilen, onların mülkiyet, hak, ödev ve hürriyetleri üzerinde etki oluşturma gücüne sahip, hülasa gündelik hayatı dönüştürülebilen bir mekanizmadır bürokrasi. Bürokrasiyi dolayısıyla devleti kontrol etmek isteyen bu yapının sonu gelmeyen sözkonusu liste iştahını kabarttığı gibi bürokrasinin sadece mevzuatın uygulanmasından sorumlu olmadığı, her ne kadar Weber ihmal etmiş olsa da takdir hakkının da kullanılmasında muhatabının durumuna göre farklı uygulama seçeneklerini içerdiği unutmamalıdır.

Bu yapının geleneksel bürokrasi ve yeni bürokrasiler üzerinde hakimiyet kurmaya çalıştığı/kurduğu ifade edilebilir. Devletin klasik alanı diyebileceğimiz milli savunma, maliye, mülkiye, adliye, güvenlik ve milli eğitim sahasındaki bürokrasiler ilk dikkati çeken geleneksel unsurlar. Tabi bunların üniformalı olan eğitim kuruluşlarını da bu listeye eklemeliyiz. Kapatılan ya da dönüştürülen askeri ve polis eğitim kuruluşları, Adalet Akademisi vb kurumlar ilk sıralarda gelmektedir. Bunlar dışında yeni bürokratik kurum ve kuruluşlara da yönelmişlerdir.

Medya, finans, bankacılık, enerji, rekabet, kamu ihale üzerine oluşturulmuş denetleyici ve düzenleyici üst kurullara yönelmenin mezkur sektörler açısından ne kadar da hayati olduğu dikkatlerden kaçmaz. Bu yeni bürokrasilerin kuruluş felsefesi, yukarıda da ifade edildiği gibi Neo-liberalizmin siyaset-ekonomi arasındaki bağı koparark yani meşru siyaset kurumunun ekonomiye müdahalesini sınırlandırma ya da ortadan kaldırma düşüncesiyle büyük oranda çakışır.

Bakanlık örgütlenmesi gibi klasik yapılar yanında benzer alanlarda iştigal eden ama hiyerarşik olarak değil de işlevsel anlamda ayrı örgütlenmeler olarak en çok cazibe denetleyici ve düzenleyici kurullar/kurumlar üzerinde olmuştur. Ha keza kalkınma ajanslarına da göz dikilmesinin sebepleri yine bu bağlamda okunmalı ve aranmalıdır. Değişimi istenen bürokrasinin ortaya çıkmamasında idari reformların pasif direnişle karşılaşması da yatar. İdari reform bir kamu politikası olarak siyasi iradede tarafından belirlense de bürokratların elinde uygulama ile şeklini alır. AK Parti'nin bürokrasiyi politize ettiği eleştirilerine rağmen bürokrasi içine yuvalanmış ve ayrı bir merkezden

komuta edilen söz konusu yapının 15 Temmuz'daki kalkışması siyaset kurumunun bürokrasi üzerindeki kontrolünün de sınırlılığını gösteriyor.

Türkiye'nin 2012'den bu güne şiddeti artan bir kaotik duruma sokulmaya çalışıldığı gözlemlenmektedir. Küresel sistem; ekonomik, hukuki, siyasal, diplomatik, ekolojik ve askeri olarak bir dönüşüm içinde ve tarihinde olmadığı kadar da risk altında görülüyor. Sistemin geleceği garanti altına alınmak istenmekte ve jeo-politik ve jeo-stratejik yönüyle Türkiye de buna tehdit olarak görülmektedir. Önümüze konulan ve uygulanması istenen siyasal/idari reformlar küresel sistemin işleyişini kolaylaştırmak ve sistem-dışı görülen ülke modellerinin de standartlaştırılarak sisteme bağlanmasını içeriyor. Hiç şüphesiz burada çok güçlü bir küresel elitizm anlayışı küresel elitler eliyle hakim kılınmaya çalışılıyor.

Türk kamu yönetiminde ABD'deki Patronaj Sistemi'ne benzer tarzda bakana müsteşardan daha yakın yeni bir siyasi/bürokratik kademenin-bakan yardımcılığı- ihdas edilmesi, karşı bürokrasiler ya da danışman kadrolarından icrai kadrolara bürokrat devşirilmesinin söz konusu şikayetlenilen vesayeti aşmada benzer sınırlı sonuçları verdiğini düşünebiliriz. Farklı siyasi iklimlere ve saiklere rağmen Sultan Abdülhamid'in otuz yılı aşkın iktidarında modern bir bürokrasi inşa etmek için elindeki tüm imkanlarını kullanmasına, sadakati önemsemekle birlikte bir liyakat sistemini kurmaya yönelik düzenlemelere (Mülkiye'den derece ile mezun olanların Mabeyn'de istihdamı vb) hatta Yıldız Sarayı'ndan valileri ile bizzat telgrafla yazışacak kadar sıkı bir bürokrasi kurmasına rağmen bürokraside kendisinin muhalifleri olarak Jön Türklerin hakim unsur haline gelebilmiş olmasındaki benzerlik tarihten bugüne Türk bürokrasinin değişmeyen özelliklerine götürür bizi. Ancak bugün tartışılan meselenin bürokrasi üzerinden okuması yapılırken bağlamından koparılmaması adına elitizm ve vesayet odağına dönüşen bürokrasinin kuruluş amacına uygun hareket etmesini sağlayacak siyasi ve idari reformların hangi çerçevede yapıldığı meselesine kafa yormak gerekiyor.

Bürokrasinin elindeki teknik, teknolojik araçlar ve idari/mali yetkilere hakim ve bunu kendi amaçları doğrultusunda istediği yerde ve konumda kullanabilme kapasitesine gelmiş paralel yapıların, önce hukuki kılıflar ve dolmabaçlarla, başaramadığında başka yöntemlerle, yine olmadıysa silahlı bürokrasi üzerinden emellerine ulaşmak istemesi bürokrasi tarihimizde bu yöntem, sistematik ve kurgusuyla bir ilktir. Ancak bu girişimin sadece bürokrasi üzerinden bir darbe olmadığı içerde ve dışarda yaşanan olay ve gelişmeler üzerinden okunabilir.

Türkiye'nin 2012'den bu güne şiddeti artan bir kaotik duruma sokulmaya çalışıldığı gözlemlenmektedir. Küresel sistem; ekonomik, hukuki, siyasal, diplomatik, ekolojik ve askeri olarak bir dönüşüm içinde ve tarihinde olmadığı kadar da risk altında görülüyor. Sistemin geleceği garanti altına alınmak istenmekte ve jeo-politik ve jeo-stratejik yönüyle Türkiye de buna tehdit olarak görülmektedir. Önümüze konulan ve uygulanması istenen siyasal/idari reformlar küresel sistemin işleyişini kolaylaştırmak ve sistem-dışı görülen ülke modellerinin de standartlaştırılarak sisteme bağlanmasını içeriyor. Hiç şüphesiz burada çok güçlü bir küresel elitizm anlayışı küresel elitler eliyle hakim kılınmaya çalışılıyor. Ancak Türkiye krizler karşısında bocalasa da bürokratik/diplomatik hafızası, tecrübesi ve müktesabatı iyi yönetebilecek siyasal aktörler ve karar vericilerin eşgüdümünde malum sorunlara çare üretme kabiliyeti ve kapasitesini sürdürebildiğini de test etmiş olduk.

Bülent ORAKOĞLU
Emniyet İstihbarat Dairesi Eski Başkan Vekili
Söyleşi : Egemen DOĞAN

"TÜRKİYE KARDEŞLİĞİNE SAHİP ÇIKTI"

15 Temmuz hain darbe girişimi başarılı olsaydı, biz şu anda burada konuşamıyor olacaktık ve şüphesiz Türkiye'de birçok kişi idam edilecek veya kurşuna dizilecekti. Darbecilerin bu amaçla toplu mezarlar hazırladığı yönünde güçlü iddialar ortaya atılmıştı. Türkiye açık bir şekilde iç savaşın eşiğine getirilecek ve batılı idarecilerin iki dudağının arasına hapsedilecekti. Tüm bu kanlı planları cumhurbaşkanı ve millet bozdu.

15 Temmuz kanlı darbe girişiminin amacı neydi, cuntacılar neden hedefe ulaşamadılar?

- 15 Temmuz kalkışmasının amacı, Türkiye'de iç savaş çıkartarak, düşman ülkeler tarafından işgal edilmesinin önünü açmak suretiyle Türkiye'nin Suriyeleştirilmesi veya Iraklaştırılması olarak özetlenebilir. 15 Temmuz Kalkışması bu açıdan klasik darbelerden farklı olarak, ülkemizin toprak bütünlüğü ve milli güvenliğini tehdit eden, küresel emperyalist ülkeler veya güçlerin güdümünde, ordu içine sızmış Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) militanlarından oluşan "Yurtta Sulh" cuntasının Türk milleti ve devletini hedef alan çok yönlü terör saldırılarıdır. FETÖ'nün 17/25 Aralık'ta polis ve yargı içine sızmış militanlarınca ''Hukuk Örtüsü'' altında gerçekleştirmek istedikleri darbe girişiminin başarısızlıkla sonuçlanması üzerine son olarak FETÖ'nün ordu ayağınca Cumhurbaşkanı Erdoğan ve AK Parti iktidarı başta olmak üzere Türk Milleti ve Devletini hedef alan kanlı kalkışma devlet-millet işbirliği içinde Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Türk milletinin feraseti ve darbecilere karşı meydanlara çıkması sayesinde engellendi.

TÜRKİYE'NİN ORTADOĞU'DA SÖZ SAHİBİ OLMASI ÜST AKLI RAHATSIZ ETTİ

Türkiye uzun yıllardır ayrılıkçı PKK terör örgütü ile mücadele ediyor. PKK'nın ardındaki güçleri geçmişten beri biliyoruz. Suriye ve Ortadoğu terörünün PKK-YPG, DEAŞ, DHKP/C ve FETÖ'yü kullanan üst akıl tarafından, Türkiye taşınmaya çalışıldığını da gözlemliyoruz. 15 Temmuz'a giden süreçte, Suriye'de ABD öncülüğünde ve desteği ile oluşturulan özerk bölgelerin, Türkiye içlerine taşınma ve bu bölgelerin de Suriye'de oluşturulan özerk bölgelerle birleştirilme amacıyla 3 il ve10 ilçede hendek ve çukur siyaseti yapılmaya başlanmıştı. Bu amaçla PKK'nın sözde asayiş birimleri olarak adlandırılan Yurtsever Devrimci Gençlik Hareketine(YDG/H) mensup genç teröristlerce, hendekler, çukurlar kazıldı, kendi deyimleriyle şehir savaşları başlatıldı. PKK ''Devrimci Halk Stratejisi'' hedefleri doğrultusunda gerek metropollerde gerekse hendek ve çukur stratejisi yürüttüğü bölgelerde bombalı araçlarla intihar saldırıları şeklinde terör eylemleri gerçekleştirdi. Bu dönemde Türkiye'ye karşı, terör örgütleri konsorsiyumu kuruldu. Bu konsorsiyum içinde yer alan terör örgütleri, Tel Abyad'ta (Kobani) ABD Özel Kuvvetler Komutanlığına bağlı savaş eğitmenleri tarafından el yapımı patlayıcılar ve şehir savaşları konusunda eğitildiler. Güneydoğu başta olmak üzere güvenlik güçleri karakollar emniyet müdürlükleri ve özellikle siviller hedef alındı Türkiye'nin çeşitli bölgelerine bombalı terör eylemleri düzenlendi. Bu saldırıların amacı Türkiye'yi kendi içinde terörle meşgul ederken Ortadoğu'ya Fransız kalmasını sağlamaktı. Zira Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan Cumhuriyet tarihinde bir ilk olarak küresel güçlerin Ortadoğu'daki büyük oyununu bozmuştu. Türkiye ABD'ye rağmen güvenli bölge ve Fırat Kalkanı Operasyonlarıyla Amerika'nın bölgedeki bazı aktör ülkeleri de kullanarak Türkiye-Suriye sınırında oluşturmaya çalıştığı "Terör koridoru"nu engellemiş ve en son olarak El-Bab'ın da alınmasıyla ülkemizin milli güvenliğini tehdit eden Suriye ve Irak'tan kaynaklanan terörün tamamen sonlandırılması sağlanmıştır. Bu nedenle Cumhurbaşkanı Erdoğan ve AK Parti iktidarı güvenlik ve istihbarat alanında en üst düzeyde stratejik ortaklarımız ABD ve bazı Batılı ülkelerin, Türkiye içindeki uzantıları işbirlikçi hainler tarafından hedef alınarak çeşitli algı operasyonları ve kişilik suikastları ile iç ve dış kamuoyunda yıpratılma ve itibarsızlaştırılma ve darbelerle muhatap kılınmışlardı.

Üst aklın önemli bir saldırısı da Türkiye'yi, terör örgütlerine yardım eden bir ülke olarak lanse etme çabasıydı. Nitekim Adana ve Hatay'da FETÖ'cü savcı ve hakimlerce durdurulan MİT TIR'ları operasyonu, bu amaca hizmet etmesi açısından, FETÖ'cülerin vatana ihanet ve casusluk faaliyetlerini gözler

önüne sermişti. Asıl hedef ise Türkiye'nin üst düzey yöneticilerini Lahey Adalet Divanında yargılatma amacıydı. Üst Aklın kontrolündeki etki ve nüfuz ajanı olarak Türkiye aleyhinde içte ve dışta faaliyet gösteren FETÖ militan ve ajanları DEAŞ, PKK ve FETÖ işbirliği içinde gerçekleştirdikleri terör saldırıları ile Türkiye'de darbelere zemin hazırlamaya çalıştıkları günümüz Türkiye'sinde ortaya çıkmış gerçekleri gözler önüne seriyor. 15 Temmuz'un ilk işareti aslında 17-25 Aralık'ta verilmişti. 17-25 Aralık'ta başarılı olamayan üst akıl, son hamlesini de daha büyük ve örgütlü ve kanlı bir biçimde 15 Temmuz'da gerçekleştirmek istediyse de Türk milleti cumhurbaşkanıyla devletiyle bir bütün olarak İkinci Kurtuluş Savaşı verdiği bu süreçte ihanet şebekelerinin yurdumuzu bölme ve parçalama senaryolarına izin vermemişti.

15 Temmuz kalkışmasının Milli İstihbarat Teşkilatımızca istihbar edilip kalkışmanın Başbakan ve Cumhurbaşkanımıza bildirilmemesine rağmen ordu içindeki FETÖ'cü militanların başarılı olamamaları şüphesiz başta Cumhurbaşkanımız Tayyip Erdoğan'ın ve Türk milletinin darbecilere karşı gösterdikleri dik duruş ve ferasetten kaynaklanıyor. Ayrıca TSK içinde kalkışmanın başladığı saatlerde üst komuta heyetini derdest ederek ordu içinde bir belirsizlik ve kaos ortamı yaratmaya çalışan FETÖ'cü hainlere rağmen inisiyatif alarak emir komutayı üstlenen 1'nci Ordu, Ege Ordusu, Özel Kuvvetler Komutanları başta olmak üzere diğer birçok komutanın darbecilere karşı orduya liderlik etmeleri ve derdest edildiği halde FETÖ'cü hainlere ve kalkışmaya destek vermeyen üst komuta heyeti şüphesiz kalkışmanın başarısız olmasında önemli rol oynamışlardı.

Özel Kuvvetlerde görevli Astsubay Başçavuş Ömer Halisdemir'in, başbakan, önemli bakan ve bürokratları enterne ederek, darbe girişimine karşı direnişi sona erdirmeyi planlayan FETÖ/PDY terör örgütü üyesi Tuğgeneral Semih Terzi'yi hayatının pahasına etkisiz hale getirmesi, sayın cumhurbaşkanının hayati riski olmasına karşın, gökyüzünde dolaşan silah yüklü örgüt mensuplarının kontrolündeki jet uçaklarına rağmen uçağa binerek İstanbul'a gelmesi ve halkı direnişe çağırması sonucu Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarihindeki en utanç verici ve rezil darbe girişimi ülke genelinde kontrol altına alınmıştı. 17/25 Aralık polis ve

yargı darbesinde kötü bir sınav veren polis teşkilatımız bu kez, milli iradenin yanında yer alarak milleti ile bütünleşerek vatan haini FETÖ'cülere karşı İstanbul, Şırnak, Kars, Bursa, Ankara, İzmir başta olmak üzere tüm illerimizde başarılı bir mücadele sergilemiştir. Bu mücadelede 17/25 Aralık darbe girişiminde deşifre olan FETÖ'cülerin polis teşkilatından temizlenmeleri önemli bir rol oynamıştır.

"15 TEMMUZ'DA MİLLET TARİHİ BİR DURUŞ SERGİLEDİ"

Sürecin kırılma anlarından birisi de Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıklamalarıydı. Erdoğan açıklamasıyla halkı sokağa davet etti ve insanlar alanları doldurdu. Bu refleksin kanlı kalkışmaya yönelik etkisi sizce hangi nispette oldu?

15 Temmuz gecesi darbe girişiminin kritik bir sürecinde, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın akıbeti merak edilirken cumhurbaşkanımızın, bir televizyon kanalına yaptığı açıklamalarda, görevinin başında olduğunu darbecilere karşı meydanlara inilmesi talimatı ile Türkiye genelinde milyonlar alanlara inerek darbecilere karşı koymuşlardır. Kalkışmanın ikinci kırılması sayabileceğimiz bu açıklama ve meydanlara davet Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın darbecilere karşı koyabilecek tek gücün o anda millet olduğuna vurgu yapması bir sözü ile milyonların alanlara inmesi liderlik vasfının en önemli göstergesidir. İkinci Kurtuluş Savaşını yaşadığımız 15-16 Temmuz'da orduya sızmış FETÖ'cü hainlerin devletin tankları, savaş uçakları ve helikopterleriyle 247 vatandaşımızı şehit ederken 2192 vatandaşımızı yaralamışlardır. Türkiye Cumhuriyeti Devletini içten vurmaya çalışan bu hainler Marmaris'te ailesi ile birlikte bulunan cumhurbaşkanımızı öldürmek amacıyla Marmaris'teki otele 15 dakikalık bir gecikmeyle gitmeleri Türkiye'nin işgal edilmesine ve iç savaşa zemin hazırlama gayesindeki bu kalkışmada ilk kırılmanın işaretlerini taşımıştır. Bu önemli kırılma anıyla darbe teşebbüsü savuşturulabilmiş ve tarihi bir duruşa imza atılmıştır.

"TÜRKİYE 15 TEMMUZ'DA KARDEŞLİĞİNE SAHİP ÇIKTI"

**** 15 Temmuz kanlı darbe girişimi başarılı olsaydı Türkiye'yi nasıl bir gelecek bekliyordu?***

-15 Temmuz kalkışmasını planlayanlar, cuntacıları binlerce insanları öldürmek üzere programlamışlardı. Bunu kurgulayan sistemin, Türkiye'yi "Suriyelileştirmek" üzere çalışmalar yaptığını, Türkiye'nin birliğini hedef almış olduğunu görüyoruz. Hatay o günlerde çok önemli bir merkez haline gelmişti. Hatta sonraki süreçte ele geçirilen bulgularda, işgal girişiminin merkezinin Hatay olabileceğine dair önemli deliller vardı. Bölgede daha sonra PKK ve FETÖ'nün işbirliği yaptığı hatta darbe sözleşmesi bile yapılarak PKK'ın üst düzey hainleri telsizde darbe öncesi ve darbe gecesi askerlere eylem yapmama talimatı verdikleri ortaya çıkarılmıştı. Darbe girişimi başarılı olsaydı, sınırda PKK/PYD gibi yapılar tarafından bekletilen teröristlerin Türkiye sınırları içine geçirileceği ve işgal hareketinin başlayacağına dair önemli bilgilendirmeler vardı. Nihayetinde bunu itirafçılardan doğrulayanlar da var. Bölgede Sunni-Alevi çatışması, Türk-Kürt çatışması başlatılmaya çalışıldı ama, Türkiye bu oyuna gelmedi ve cevabını en net şekilde alanlarda verdi, kardeşliğine sahip çıktı.

15 Temmuz hain darbe girişimi başarılı olsaydı, biz şu anda bunları konuşamıyor olacaktık ve şüphesiz Türkiye'de birçok kişi idam edilecek veya kurşuna dizilecekti. Darbecilerin bu amaçla toplu mezarlar hazırladığı yönünde güçlü iddialar ortaya atılmıştı. Türkiye açık bir şekilde iç savaşın eşiğine getirilecek ve batılı idarecilerin iki dudağının arasına hapsedilecekti. Tüm bu kanlı planları cumhurbaşkanı ve millet bozdu.

"BATILILARIN ALGI

OPERASYONLARIYLA DA MÜCADELE ETMELİYİZ”

**** Bir yazınızda Batılı devletlerin, Türkiye’yi güvensiz bir ülke olarak lanse etme çabalarının olduğunu belirttiniz. 15 Temmuz kanlı darbe kalkışmasının bu çabaya nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?***

-Batı’nın, Türkiye’de terör olaylarının devam ettiğine yönelik söylemlerini ve Türkiye’ye giden vatandaşları için, “Türkiye güvensiz bir ülke” telkinlerini sürdürdüğünü biliyoruz. Batı bunu tabi ki sadece son süreçte yapmadı. Mevcut durumun bu hale evrilmesinde Batı’nın kamuoyunu medya aracılığıyla yönlendirmesi de büyük etki sağladı. Batı gerek diplomatik girişimlerle, gerekse de örtülü olarak yürüttüğü faaliyetlerle Türkiye’de bir infial yaratma girişiminde bulundu. Bu söylemlerin önceden beri yayılmaya çalışıldığını ve Türkiye’yi, “teröre destek veren” bir ülke olarak lanse etme çabaları olduğunu görüyoruz. 15 Temmuz kalkışmasından sonra da bu tutumları sürüyor. Batı, medyayı, tamamıyla kamuoyu algısını yönetmek ve dezenformasyon haberleri yaymak amacıyla kullanıyor.

15 Temmuz girişiminin başarısız olmasından sonra da meramlarını açıktan dile getirmeye başladılar ve PKK’ya destek verdiklerini ikrar ettiler. Türkiye olarak bu algı operasyonlarına karşı ciddi şekilde mücadele vermeli ve üretilen yalan yanlış bilgilere karşı, gerçeği tüm dünyaya duyurabilecek enstrümanları çoğaltacak tedbirleri kısa zamanda almak zorunda görünüyor. TRT Word’un dünyanın birçok ülkesinde faaliyet göstermesi enformasyon açısından önemli bir gelişme sanırım.

“FETÖ, GLADİO YAPILANMASIDIR”

**** Peki, “28 Şubat Postmodern Darbe” süreci ile 15 Temmuz kanlı darbe girişimi arasında bir bağ kurmak mümkün mü?***

-28 Şubat darbesinde mahkemelerce birçok kişi gözaltına alındı ama 28 Şubat’ta FETÖ’cülerin rolüne yönelik bir araştırma yapılmadı. Ancak şu çok açık ki, FETÖ’cülerin 28 Şubat darbesini gerçekleştirenlerle bir ilişkisi vardı. Ve darbe sürecine verdikleri destek çok açıktı. 28 Şubat’ta bazı delilsiz tutuklamalara verilen cezalardaki hukuksuzluklar FETÖ’cü hâkim ve savcıları gündeme getirmişti. Türkiye’nin 28 Şubat’a yolculuğunda incelenmesi gereken önemli faili meçhul cinayetler var, mesela Uğur Mumcu cinayeti. Şu unutulmamalıdır ki FETÖ bir gladio yapılanmasıdır. Bu gladio yapılanmasının da, Türkiye’nin kaderiyle oynayan birçok faili meçhul cinayetlerde ve darbelerde rol aldığına dair önemli iddialar var. Bunlar gözardı edilmemeli. 28 Şubat’ın sonrasında AK Parti’nin iktidara gelmesiyle faili meçhul cinayetler sürdü. Hrant Dink ve Muhsin Yazıcıoğlu, Hablemitoğlu, Behçet Oktay gibi cinayetler işlendi. Hala aydınlatılamayan bu cinayetlerde de FETÖ’nün izlerine rastlanıyor. Daha sonra ASELSAN cinayetleri dediğimiz faili meçhul cinayetler serisinde Türkiye’nin milli savunmasında ve uzay sanayinde önemli Ar-Ge çalışması yürüten kişilerin hedef alınmasında önemli şüpheler mevcut. Türkiye’nin yerli ve milli savunmasına katkı sağlayacak mühendisler bir bir öldürüldü. Yaşanan bu olayların kesinlikle aydınlatılması ve FETÖ’yle olan ilişkisi açığa çıkarılmalıdır. Başta da söylediğim gibi 28 Şubat darbesinde FETÖ’nün dahli vardır. Bu sürecin tamamıyla aydınlatılabilmesi için 28 Şubat ile FETÖ arasındaki bağlantı hukuk eliyle ortaya çıkarılmalıdır.

“KRİPTOCULARI EKRANLARDAN UZAK TUTUN”

**** FETÖ ile mücadelede devlet başarı sağladı mı? Bir tehlike görüyor musunuz? Alınması gereken acil önlemler var mı?***

-FETÖ ile mücadele edilirken, FETÖ’nün örgütlenme yapısının da dikkate alınarak, bilhassa dış ülke gizli ve derin yapıları ile ilişkilerinde bu yapının kazandığı reflekslerin incelenerek tespit edilmesi mücadelenin de buna göre yapılması gerekiyor. FETÖ’nün

163 ülkede üst aklın kontrolündeki gizli servisler ile ilişkili ve bu ülkelerin etki ve nüfuz ajanları olarak faaliyet göstermeleri hatta ABD istihbaratının FETÖ'cüleri duble ajan olarak nitelemeleri bu yapının Türkiye dışında faaliyet gösterdiği ülkelerde de büyük bir tehdit oluşturduğunu açık işaretlerini taşıyor. FETÖ'nün masonik bir örgütlenme bir organizasyon olduğu artık iddiadan öte neredeyse ortaya çıkmış gerçeklere işaret ediyor. Gizlilik, şifreleme, semboller, dışa kapalılık gibi kriterler FETÖ yapılanmasının masonik organizasyonu rol model aldığının bir ispatı sanki. Bu karmaşık yapıyı daha fazla karmaşık hale getiren bazı itirafçılar iyi incelenmeli. Televizyon ekranlarında boy gösteren bazı isimler olayı sulandırıyor, bulandırıyor ve gerçek mecrasından saptırıyor. Medya öncelikle reyting uğruna ülkenin milli güvenliğini ilgilendiren psikolojik harp metotlarına karşı uyanık olmalıdır.

"FETÖ İLE MÜCADELE ÖZEL BİRİMİ OLUŞTURULSUN"

Alınması gereken önlemler tabi ki var. Ancak öncelikli olarak sistematik ve etkili bir mücadele yapmak üzere kesinlikle bu yapı için özel bir birim veya bakanlık oluşturulmalıdır. Örgütle mücadelenin yolu, örgütün iyi tanınmasından ve onlarla ilişkili olduğu düşünülen eylemlerin ortaya çıkarılmasından geçiyor. Acilen sis perdelerin dağıtılması, karanlıkta kalan dosyaların aydınlatılması için özel bir birim kurulmalıdır.

FETÖ operasyonlarının birçok alanda yapıldığını görüyoruz. Ancak girilmesi ve temizlenmesi gereken birkaç nokta daha var. Bu noktalara da gereken müdahalenin yapılmasının mücadele açısından faydalı olacağını düşünüyorum.

Geçtiğimiz günlerde FETÖ'nün cezaevindeki militanları, mailler atmak suretiyle tekrar gündemi yönlendirmeye yönelik bir girişimde bulundular. Yazılanlar doğruysa şayet, 5 bin 300 FETÖ'cünün aynı cezaevinde tutulması büyük bir yanlıştır. Bunların hepsi Türkiye'deki cezaevlerine taksim edilmelidir. Cezaevlerine koruyan gardiyanlara yönelik de bir takım şüpheler var. Bunlara gereken operasyon yapılmalı ve yapıyla ilişkili olanlar tespit edilmelidir. FETÖ'cülerin üç aşamalı gizli kripto yazışmaları ByLock ve Eagle'de milyonlarca yazışmalar istihbarat birimleri tarafından şifreleri kırılarak FETÖ mensuplarının deşifre edilmeleri devam etmektedir.

"MEMUR-SEN, 15 TEMMUZ'DA ÖNEMLİ BİR ROL OYNADI"

****15 Temmuz'da STK'ların oynadığı rolü nasıl değerlendiriyorsunuz?***

-"28 Şubat Postmodern Darbe" sürecinde ne yazık ki darbecilere teşne hareket eden STK'lar mevcuttu. Darbecilerin meşruiyetini sağlamak üzere hareket eden kuruluşlar vardı. Bunlara beşli çete deniliyordu. Ancak 15 Temmuz'da Memur-Sen gibi büyük ve örgütlü kuruluşlar ağırlığını koyarak sürecin önemli bir bileşeni oldular, hain darbe girişiminin engellenmesinde büyük rol oynadılar. Zaten 28 Şubat sürecinde Memur-Sen bugün olduğu gücüne sahip olsaydı, örgütlü yapılarımızın sayıları fazla olsaydı cuntacılar yine başarısız olurdu diye düşünüyorum. STK'ların önümüzdeki süreçte de önemli roller üstleneceği varsayımı ile hareket edersek, Türkiye'nin normalleşmesi için sivil toplum örgütlerimizin organize çalışmalarına ihtiyacımız olduğu gerçeği ile karşılaşırız. Sivil Toplum Örgütleri ülkenin geleceğine ışık tutmalıdır. Geleceğimizi karartmaya çalışan illegal yapıların karanlık maskelerini tuttukları ışık ile deşifre etmeleri gerekiyor. Sivilleşme diyorsak, sivil toplumsuz bunu sağlayamayız. Sivil toplum olmadan sivilleşme olmaz.

Tarkan ZENGİN
Çalışma Hayatı Uzmanı

15 TEMMUZ

FETÖ DARBESİNDE SENDİKA VE MESLEK ÖRGÜTLERİNİN TUTUMLARI

Ülkemizde daha önce yaşanan darbelerde sendikalar, sivil toplum kuruluşları ve meslek örgütleri farklı tutumlar gösterirdi. Darbeye zemin hazırlayan sendikalar ve meslek örgütleri olduğu gibi darbenin meşrulaşmasına da yardım ederlerdi. 15 Temmuz işgal hareketinde ise darbe karşıtlığında tüm örgütler ortak hareket ederken, darbeye karşı tutumlarında farklılıklar ortaya çıktı.

I.GİRİŞ

Türkiye 15 Temmuz akşamı FETÖ/PDY tarafından bir işgal/darbe teşebbüsü yaşadı. Darbe teşebbüsüne karşı milletimiz büyük bir kahramanlık göstererek destansı bir mücadele verdi. Bu mücadele sırasında 246 şehit verdik, 2 bini aşan gazimiz var. Ülkemizde sendika konfederasyonları, meslek örgütleri ile sivil toplum örgütlerinin önemli bir çoğunluğu tarihe geçen bu şanlı mücadelenin bir parçası oldu. Ancak bu süreçte darbe teşebbüsü ve sonrasında yeterli tepki vermeyen yapılarda oldu. Yazıda konfederasyonların, meslek örgütlerinin ve uluslararası sendikal örgütlerin darbe ve sonrasındaki tutumları değerlendirilecektir.

FETÖ'cüler milletimizi maddi ve manevi olarak sömürerek elde ettikleri gücü yurt dışındaki işbirlikçileriyle milletimize silah olarak kullandılar. Milletten gaspettikleri paraları ülkemizin aleyhine kullanmaktan geri durmadıkları gibi beyinlerini yıkadıkları üniformalı teröristleri milletimize kurşun atan ve bomba yağdıran birer makineye dönüştürdüler. FETÖ tankları, silahları ve uçakları imanlarıyla durduran bir halk olduğunu düşünmemişti.

II. DARBELER VE 15 TEMMUZ KALKIŞMASI

Türkiye ortalama her on yılda bir darbe gerçeğiyle karşılaşıyor. Millet ne zaman iktidar olmak istese birileri devreye girer bu ülkenin gerçek sahibi biziz derlerdi. Milletin değerlerine düşman bu güruh milletin silahını millete doğrulturdu. Gözleri dönmüş bu güruh Menderes'i asmış, Özal'a nefes aldırmamış, Erbakan Hocayı psikolojik harp yöntemleriyle Hükümetten etmiş ancak yine de istemedikleri meşru hükümetlere operasyon yapmaktan vazgeçmemişlerdi. Bu vesayet odakları Erdoğan'a karşı da yıllardır tekrar ettikleri aynı algı operasyonlarını çekmişlerdi. Amaçları bağımsız ve yerli-milli politika uygulayan güçlü Türkiye'nin önünü kesmek. 2006'dan itibaren yapılan darbe planları, Cumhuriyet Mitingleri, 17/25 Aralık darbe teşebbüsü, Gezi Kalkışması ve nihayet FETÖ'cülerin darbe teşebbüsü büyüyen ve bağımsız politikalar yürüten yeni Türkiye'nin önünü kesmek için yapılmıştı. Ancak vesayet odakları geçmişte aynı taktiklerle başarılı olurken yeni dönemde milletin değişimini öngörmedikleri için her denemede başarısız oldular. Her başarısızlık onları daha da öfkelendirdi. Sonuçta tarihimizin en karanlık ve en kanlı darbe teşebbüsünü gerçekleştirdiler. FETÖ'cüler milletimizi maddi ve manevi olarak sömürerek elde ettikleri gücü yurt dışındaki işbirlikçileriyle milletimize silah olarak kullandılar. Milletten gaspettikleri paraları ülkemizin aleyhine kullanmaktan geri durmadıkları gibi beyinlerini yıkadıkları üniformalı teröristleri milletimize kurşun atan ve bomba yağdıran birer makineye dönüştürdüler. FETÖ tankları, silahları ve uçakları imanlarıyla durduran bir halk olduğunu düşünmemişti. Menderes'in asılmasını evlerinde gözyaşları içinde sessizce protesto edenlerin torunları bu sefer meydanlara çıkmış ve darbecileri durdurdu. Darbeler parantezi bizzat halkımız tarafından bir daha açılmamak üzere kapatıldı.

III. DARBELERİN ÇALIŞMA HAYATINA VE SENDİKAL HAKLARA ETKİSİ

Darbelerin toplumların hayatına yansıyan birçok olumsuz etkisi vardır. Ülkemizde yapılan tüm darbelerde ilk fatura çalışanlara çıkarılmıştır. Darbe kalkışması başarılı olsaydı çalışma hayatında neler olacaktı sorusunun cevabı önemlidir. Geçmişte yaşadığımız darbelerin hemen sonrasında emek hareketinin ekonomik ve sosyal haklarında birtakım kısıtlamalara gidilmiştir. Kamu

çalışanlarına sendikal örgütlenme hakkını veren ilk yasa 1965 yılında çıkarılan 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları kanunudur. Memurların örgütlenme imkanı veren bu kanun 12 Mart 1971 muhtırasıyla ortadan kaldırılmıştır. 12 Eylül askeri darbesi bazı sendikaları kapatırken bazılarının faaliyetlerini durdurmuştur. Dönemin darbe yasalarından 1983 yılında çıkarılan 2821 sayılı kanun ve 2822 sayılı kanun işçilerin sendikal haklarında geriye gidişe neden olmuştur. Kıdem tazminatına tavan getirilmiştir, ondan önce tavan yoktu. SSK yönetiminde işçiler büyük oranda söz sahibiydiler darbeyle SSK yönetimi anti-demokratik hale getirildi. İkramiyeler kamu kesiminde yılda toplam 112 gün, özel kesimde yılda toplam 120 günle sınırlandı.

Eskiden darbelere selam duran konfederasyonlar varken şimdi konfederasyonların çoğunun darbelerin karşısında durması ülkemizde sendikal hareketin doğru insanların eliyle işlevine uygun hareket etmesinin ne kadar önemli olduğunu gösterdi. Bir başka önemli nokta ise eskiden "darbe mekaniğini çalıştıran" sendikal hareket baskın bir güç iken son yıllarda örgütlenme bilincinin etkisiyle "darbe mekaniğini durduran" bir sendikal hareket artık baskın güç olmuştur.

TRT yönetim kurulunda 1980 öncesinde işçilerin bir temsilcisi varken 12 Eylül'le birlikte bu yönetim kurulu üyeliği kaldırıldı. Çok sayıda işçi çalıştıran Kamu İktisadi Teşekküllerinde yine yönetime katılma adına işçileri temsilen yönetim kurulu üyeleri varken 12 Eylül'le birlikte bu da ortadan kaldırıldı. 12 Eylül öncesinde sendikaların özel radyo ve televizyon istasyonu kurmaları ve bunlara ortak olmaları serbest iken 12 Eylül sonrasında bu hakları da ellerinden alınmış oldu. Çalışanların kıdem tazminatına tavan getirilmesi, vergilerin artırılması ve ücretlerde reel olarak düşüş yine darbe döneminde çalışanları olumsuz olarak etkileyen ekonomik gelişmeler olmuştur. 1980-1983 arasında toplu sözleşme görüşmeleri yapılmamış ve toplu sözleşmeler askıya alınmıştır. Darbe sonrası dönemin en belirgin sonuçlarından biri de çalışanların satın alma güçlerinin azalmasıdır. DPT Sosyal Planlama Başkanlığı (1988) Memur, İşçi ve Emeklilerin Nominal Ücret Serileri (1963-1987) verilerine göre 1983 yılındaki net gerçek aylıklar, 1980 yılına göre yüzde 10 azalmıştı. 12 Eylül'de resmi verilerin yanı sıra memurların ekonomik yaşantılarına darbenin yansıması maaşlarının gerçek olarak da reel olarak da azalmasıdır. Darbeler her dönemde çalışanların maaşlarını azaltan vergileri artıran bir etkiye sahiptir. 28 Şubat sürecinde de darbenin faturası yine çalışanlara çıkarılmıştı. İçi boşaltılan bankaların ve yolsuzlukların tüm bedeli çalışanlara ödetilmiştir.

IV. DARBELERİ DESTEKLEYEN SENDİKACILIKTAN DARBE KARŞITI SENDİKACILIĞA

Eskiden darbelere selam duran konfederasyonlar varken şimdi konfederasyonların çoğunun darbelerin karşısında durması ülkemizde sendikal hareketin doğru insanların eliyle işlevine uygun hareket etmesinin ne kadar önemli olduğunu gösterdi. Bir başka önemli nokta ise eskiden "darbe mekaniğini çalıştıran" sendikal hareket baskın bir güç iken son yıllarda örgütlenme bilincinin etkisiyle "darbe mekaniğini durduran" bir sendikal hareket artık baskın güç olmuştur. Bu sendikal dönüşümün sağlanmasına sendikal birikimleri ve mücadeleleriyle katkı veren sendikal yapıların varlığı ülkemizin ve demokratik hayatın geleceği açısından önemlidir.

Ülkemizde daha önce yaşanan darbelerde sendikalar, sivil toplum kuruluşları ve mes-

lek örgütleri farklı tutumlar gösterirdi. Darbeye zemin hazırlayan sendikalar ve meslek örgütleri olduğu gibi darbenin meşrulaşmasına da yardım ederlerdi. 15 Temmuz işgal hareketinde ise darbe karşıtlığında tüm örgütler ortak hareket ederken, darbeye karşı tutumlarında farklılıklar ortaya çıktı. Bu kalkışmada kimi sendikalar daha ilk andan itibaren darbe girişiminin karşısında olduğunu söyleyerek üyelerini alanlara davet ederken kimi sendikalar "darbe kötü ama Erdoğan'da şöyle" gibi cümleler kurdular. 28 Şubat sürecinde "ne şeriat ne darbe" diyerek darbeye örtülü destek verenler, 15 Temmuz'da "Darbeye de Erdoğan'a da karşıyız" demek suretiyle darbecilere örtülü destek verdiler.

Söylemlerinde darbe karşıtlığı olan KESK, DİSK ve TMMOB darbeye karşı olduğunu söylemenin dışında darbe sonrası darbecilerle mücadeleye destek vermemiştir. Her konuda alanlara çıkmayı alışkanlık haline getiren bu örgütlerin 29 gün süren demokrasi nöbetlerine katılmamaları ise şaşırtıcıdır. Çünkü darbe tehlikesi hala sıcaklığını korurken darbecilere karşı güçlü bir duruşun sembolü olan demokrasi nöbetlerine katılmamak darbecileri desteklemek anlamını taşımaktadır.

15 Temmuz darbe kalkışmasında emek örgütlerinden ilk kez şehitler oldu. Türk-İş'e bağlı sendikaların üyelerinden 6 şehit, 7'si ağır yaralı olmak üzere yüze yakın gazi var. Memur-Sen'e bağlı sendikaların üyelerinden 4 şehit ve yüze yakın gazi var. Hak-İş'e bağlı sendikaların üyelerinden 3 şehit ve yüze yakın gazi var. Kamu-Sen'e üye sendikalardan ise 2 şehit var. DİSK ve KESK'ten ise şehit yok. Memur-Sen Genel Başkanı Ali Yalçın ilk açıklamayı yaptı ve bir milyon üyesini alanlara davet etti. Türk-İş ve Hak-İş de güçlü biçimde darbenin karşısında durdu, alanlara çıktı ve üyelerini darbecilerle mücadele için alanlara davet etti. Kamu-Sen gece yarısı darbeye karşı olduğunu açıkladı ve ertesi gün yürüyüşle basın açıklaması yaptı. KESK ve DİSK ise darbenin ertesi günü açıklama yaptı. Ancak açıklamada darbecilerden daha çok Erdoğan eleştirildi. Alanlara ise ancak bir hafta sonra CHP'nin çağrısına uyarak çıkabildiler.

V. 15 TEMMUZ KALKIŞMASINA KARŞI GÜÇLÜ BİR DURUŞ SERGİLEMEYEN KESK, DİSK VE TMMOB'UN TUTUMLARI

Tüm metinlerinde ve söylemlerinde darbe karşıtlığı olan KESK, DİSK ve TMMOB darbeye karşı olduğunu söylemenin dışında darbe sonrası darbecilerle mücadeleye destek vermemiştir. Her konuda alanlara çıkmayı alışkanlık haline getiren bu örgütlerin 29 gün süren demokrasi nöbetlerine katılmamaları ise şaşırtıcıdır. Çünkü darbe tehlikesi hala sıcaklığını korurken darbecilere karşı güçlü bir duruşun sembolü olan demokrasi nöbetlerine katılmamak darbecileri desteklemek anlamını taşımaktadır. Demokrasi nöbetlerine halkın tüm kesimlerinden ve farklı siyasi partilerden insanlar katılırken bu örgütlerin katılmamasının izahı zordur. Darbeye yeterince tepki verememenin travmasını yaşayan bu örgütler darbeden üç gün sonra bir bahane bularak ortak bir açıklama yaptı. Açıklama darbecilere karşı değil darbe karşıtlarına karşı yapıldı.

KESK, DİSK ve TMMOB; Gar önünde 10 Ekim'de katledilenlerin resimlerinin olduğu kartonların darbe karşıtlarınca parçalandığı iddiasıyla 18 Temmuz'da Gar'da basın açıklaması yapacağını ilan etti. Darbe karşıtlarının "DAEŞ"çi olmakla suçlandığı açıklama sanki darbe için sokağa çıkamamanın mahcubiyetini gidermek için yapılmıştı. Çünkü ülke o günlerde hala darbenin sıcaklığını yaşarken ve tehlike bertaraf edilmemişken

darbeciler yerine darbe karşıtlarının suçlanması tarihi bir çelişki olarak kayıtlara geçmiştir.

1. KESK

Sürekli olarak 12 Eylül darbesinde bedel ödediklerini söyleyen sendikalar 15 Temmuz FETÖ darbe girişimine "Erdoğan'a destek anlamına gelebilir endişesiyle" yüksek sesle karşı duramadılar. Açıklamalarında darbecilerden daha çok Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı eleştirdiler. KESK bir gün sonra yaptığı 8 paragraflık darbe açıklamasının 2 paragrafından darbeyi, 6 paragrafında ise Erdoğan'ı eleştiriyor. KESK açıklamasında darbenin nedeni olarak şu görülüyor: "7 Hazirandan bu yana otoriter-totaliter, tekçi, mezhepçi, dayatmacı, toplumu kutuplaştırıcı bir siyaset ile başkanlık sistemini saray darbesiyle inşa etmeye çalışan AKP, bu süreçte torba yasalar, genelgelerle her türlü demokratik hakkın kullanımını ortadan kaldırmış, kuvvetler ayrılığı yerine kuvvetler birliği ikame edilmiş, anayasa tanınmayarak hukuk ortadan kaldırılmış, milletvekillerinin "dokunulmazlıkları" kaldırarak parlamento kendini işlevsizleştirmiş, seçilmiş belediye başkanları yerine kayyum atayarak halk iradesini hiçe saymak için adımlar atılmıştır". Açıklamada kullandığı bu ifadelerle herhalde KESK "darbeyi hakettiniz" demek istiyor.

Yaşanan fiili bir darbenin hemen ertesinde kullanılan bu ifadeler darbecilere açık bir destektir. Terör örgütüne destek veren milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılmasını ve belediyelere kayyum atanmasını bile darbenin nedenlerinden olarak görmek ancak darbecilerin katliamlarından bahsetmemek darbecilere destek değil de nedir? KESK açıklamada "Bütün bu süreç ve iktidarı paylaşma kavgası bir askeri darbe girişimi ile sonuçlanmıştır. Türkiye emek ve demokrasi güçleri kırk katır mı kırk satır mı dayatması ile yüz yüze kalmıştır" diyerek ilginç bir tespit yapıyor. Milletin hain bir işgal girişimini kahramanca bastırması nasıl oluyor da "kırk katır mı kırk satır mı" dayatması oluyor. Kendilerine dayatılan bir şey yoktu çünkü millet kanıyla canıyla darbeyi durdurmuştu. KESK'ten beklenen darbeye açık biçimde karşı durmaktı. Onu da maalesef yapamadılar.

DİSK ülkemizde gerçekleştiren birçok darbeden sadece 12 Eylül darbesinin mağduru olmuştur. DİSK'in destek verdiği 28 Şubat darbesi ortadadır. DİSK'in tarihi kurulduğu 1967 yılında başlayıp kapatıldığı 1980'de bitiyor değil. 12 Eylül darbesinde kapatılmış olmanın sermayesi sonraki darbelerdeki rolü nedeniyle tüketilmiştir. 15 Temmuz FETÖ darbesine güçlü bir şekilde tepki vermeyerek, üyelerini alanlara davet etmeyerek, "amasız" ve "fakatsız" darbeye karşı duramayarak darbecilere örtülü destek verilmiştir.

2.DİSK

DİSK açıklamasında da benzer şekilde Erdoğan'a gönderme yapılarak eleştirilmektedir. DİSK'in 16 Temmuz öğlen saatlerinde yaptığı açıklama şöyle: "Darbelerden ve baskı rejimlerinden en büyük zararı görmüş, faaliyetleri durdurulmuş ve yöneticileri darbeciler tarafından idamla yargılanmış bir işçi örgütü olan DİSK, darbelerin demokrasi ve işçi haklarına verdiği zararların bilincinde olarak, kimden gelirse gelsin demokrasiye ve özgürlüklere kast eden her türlü askeri ve sivil darbeye ve diktaya karşıdır. Ülkemiz darbecilerden darbeci, diktatörlerden diktatör seçmeye mahkum değildir". Darbeyi yapan FETÖ'cü hainlerden hiç bahsetmeden "sivil dikta" vurgusu yapılıyor.

Darbe kendilerine karşı yapılınca tam karşıtlık, Erdoğan'a karşı yapılınca "amalı",

"fakatlı" darbe karşıtlığına evriliyor. DİSK'in darbe karşıtlığının ilkesel değil konjonktürel olduğu görülmektedir. Gezi eylemlerine ve LGBTİ'lilere destek veren, hatta terör örgütü PKK ile devletin mücadelesine karşı bile üyelerini alanlara davet edenlerin darbeye karşı bir gün sonra açıklama yapması ve ancak bir hafta sonra alanlara çıkması söylemlerin eylemlere dönüşmediğinin göstergesidir. DİSK ülkemizde gerçekleştiren birçok darbeden sadece 12 Eylül darbesinin mağduru olmuştur. DİSK'in destek verdiği 28 Şubat darbesi ortadadır. DİSK'in tarihi kurulduğu 1967 yılında başlayıp kapatıldığı 1980'de bitiyor değil. 12 Eylül darbesinde kapatılmış olmanın sermayesi sonraki darbelerdeki rolü nedeniyle tüketilmiştir. 15 Temmuz FETÖ darbesine güçlü bir şekilde tepki vermeyerek, üyelerini alanlara davet etmeyerek, "amasız" ve "fakatsız" darbeye karşı duramayarak darbecilere örtülü destek verilmiştir.

3.TMMOB

TMMOB ise "bu kavganın tarafı değiliz" (demokrasinin tarafı değillermiş) diyerek utanç verici bir açıklama yapmıştır. Her açıklamasında "demokrasi ve özgürlük" kavramını kullanan TMMOB'un 16 Temmuz'da yaptığı şu açıklama tarihin utanç sayfalarında yerini almıştır: "Şu an süren kavga bizim için verilen bir kavga değildir. Bizim mücadelemiz aynı zamanda bu kavganın tarafları iledir. Bu nedenle ne AKP karanlığına teslim olacağız, ne de çözümü darbelerde arayacağız. Askeri darbe girişiminin, camilerden okunan ve halk üzerinde daha ağır bir diktatörlüğe varacak olan cihat çağrılarına dönüşmesi ile yeni bir kaotik ortama giriyoruz". TMMOB'un bir meslek örgütünden daha çok marjinal bir siyasi parti gibi hareket eden bir örgüt olduğu algısı var. Çünkü yakın zamana kadar başörtülü olan mühendis ve mimarlara belge vermeyerek ayrımcılık yapan bir kuruluştan bahsediyoruz. O kadar halktan kopuklar ki Camilerde okunan selalara "cihat çağrısı" olarak bakıyorlar. Demokrasinin var ettiği kurumlar demokrasinin tarafı olamıyorlar. Darbecilere vermesi gereken tepkileri Ak Partiye ve Erdoğan'a gösteriyorlar. Açıklamalarında kullandıkları dilde darbeye maruz kalmayı Ak Partinin suçu gibi göstermeye çalışıyorlar.

ITUC özellikle Erdoğan'a ve Ak Parti hükümetine karşı uluslararası alanda yürütülen kara propagandaya sürekli alet olmaktadır. 15 Temmuz darbe kalkışmasında da yaptığı açıklamayla kara propagandaya malzeme olacak açıklamalar yapmıştır. Darbeyi engelleyen bir millet ve sivil siyaset varken açıklamada yer alan "Türkiye diktatörlüğe bir adım daha yakın" ifadesi anlaşılır gibi değil. "Darbe başarısız olmuş olmasına rağmen, demokrasi halen tehlike altındadır" sözünü de anlamak mümkün değil. Demokrasiyi ortadan kaldırmak isteyen bir darbe girişimi bastırılmış olmasına rağmen ITUC demokrasinin tehlike altında olduğunu söylüyor.

VI. ULUSLARARASI SENDİKAL KONFEDERASYONLARIN DARBE GİRİŞİMİNDEKİ TUTUMLARI

1. ITUC (ULUSLARARASI SENDİKALAR KONFEDERASYONU)

ITUC'un ve ETUC'un darbe sonrası açıklamaları ise DİSK ve KESK'in darbe sonrası açıklamalarının neredeyse kopyası. ITUC yaptığı açıklamada "Başarısız ve elim darbe girişiminden sonra Türkiye diktatörlüğe bir adım daha yakın" diyerek darbecilerden daha çok Hükümeti ve Erdoğan'ı suçluyor. Halkın demokrasi mücadelesini görmezden geliyor. ITUC Genel Sekreteri Sharan Burrow açıklamasında şunları söylüyor; "Kalbimiz, trajik bir şekilde hayatını kaybedenle-

rin yakınlarıyla ve yaralanan yüzlerce kişiyle birliktedir. ITUC, tartışmasız bir biçimde, askeri güç ile yönetimi ele geçirme çabalarını kınamaktadır ve sorumluların hukukun üstünlüğüne uygun bir şekilde yargılanması çağrısında bulunmaktadır. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, binlerce hakim ve savcıyı, 8000 polis ve çok sayıda kamu görevlisini görevden alma hızı kaygı vericidir. Darbe başarısız olmuş olmasına rağmen, demokrasi halen tehlike altındadır.

Türkiye ve komşuları için sonucu ne olursa olsun yetkililerin gücü daha fazla ellerinde toplama kararlılıkları bunu göstermektedir". ITUC özellikle Erdoğan'a ve Ak Parti hükümetine karşı uluslararası alanda yürütülen kara propagandaya sürekli alet olmaktadır. 15 Temmuz darbe kalkışmasında da yaptığı açıklamayla kara propagandaya malzeme olacak açıklamalar yapmıştır. Darbeyi engelleyen bir millet ve sivil siyaset varken açıklamada yer alan "Türkiye diktatörlüğe bir adım daha yakın" ifadesi anlaşılır gibi değil. "Darbe başarısız olmuş olmasına rağmen, demokrasi halen tehlike altındadır" sözünü de anlamak mümkün değil. Demokrasiyi ortadan kaldırmak isteyen bir darbe girişimi bastırılmış olmasına rağmen ITUC demokrasinin tehlike altında olduğunu söylüyor. ITUC'un açıklamasını darbenin başarısız olmasından duyulan rahatsızlığın dışavurumu olarak okumak gerekir mi?

2. ETUC (AVRUPA SENDİKALAR KONFEDERASYONU)

ETUC'ta benzer şekilde "Darbe girişimini ve hükümetin baskıcı uygulamalarını kınıyoruz" diyerek hükümeti eleştiriyor. ETUC Genel Sekreteri Luca Visentini şunları söylemişti: "Bu anti-demokratik dalga Türkiye'deki mültecilerin durumu ile ilgili kaygılara yenilerini eklemektedir; kaldı ki Türkiye'nin korunmaya ihtiyaç duyan insanlar için güvenli bir sığınak olduğunu düşünmek olanaklı değildir. Şimdi AB'nin, AB-Türkiye ilişkilerinden sorumlu olanların ve üye devletlerin, mültecilerin ortak ve geliştirilmiş bir sığınma sistemine dâhil edilmesi için çabalarını artırması gerekmektedir". Mültecileri açık sularda ölüme mahkum eden anlayışın darbe kalkışması vesilesiyle mültecilerle ilgili kaygı duyduklarını ifade etmeleri hiçte gerçekçi değil. ETUC'un fiili bir darbede şehitlerimiz ve gazilerimizden hiç bahsetmeden mültecilerden bahsetmesi enteresandır. 246 şehit ve 2 binden fazla gazinin olduğu bir ülkede "Hükümetin baskıcı uygulamalarını kınıyoruz" demek ya olanlardan bihaber olmaktır ya da bilerek kara propaganda yapmaktır. ETUC Genel Sekreteri hızını alamayarak şunları söylüyor: "Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, Avrupa Komisyonu ve Avrupa Konseyi'ni Türkiye'deki sert ve baskıcı 'önlemleri' açıkça kınamaya ve –durum AB'nin temel değerlerinin ihlal edildiği bir hal aldığı takdirde–AB'ye üyelik sürecinin askıya alınması da dâhil olmak üzere gerekli tüm önlemleri göz önünde bulundurmaya davet etmektedir". Neredeyse darbeyi önlediği için milletin ve Hükümetin cezalandırılmasını istiyor.

Kendini ilerici olarak tanımlayan KESK, DİSK ve TMMOB gibi örgütler, her şeyiyle sade ve samimi olan insanların mücadelesi karşısında travma yaşadılar. Yaşadıkları bu travma uzun süre devam edecek gibi duruyor. Çünkü hala darbeye maruz kalan Hükümeti, Erdoğan'ı ve darbeyi durduran halkı suçluyorlar. Halkı "biatçı" ve "DAEŞ'ci" diye aşağılıyorlar. Darbeye karşı büyük mücadele veren sendikacıları "yandaş" ve "yalaka" olarak küçümsüyor, sendikaları da "arka bahçe" olmakla suçluyorlar.

VII. SONUÇ

Türkiye 15 Temmuz gecesi halkın verdiği önemli mücadeleyle büyük bir badire at-

lattı. Milletimiz darbenin hemen sonrasında 29 gün süren demokrasi nöbetlerinde kazandığı mücadelenin arkasında durduğunu gösterdi. Darbe kalkışmasında ve sonrasında milletin yaptıkları millet olma şuurunun anlamını yaşamamızı sağladı. Bu arada demokrasinin var ettiği kurumlardan olan sendika konfederasyonları ve meslek örgütleri darbe karşıtlığında söylem düzeyinde ortaklaştılar. Darbe karşıtlığında ortak hareket etmelerine rağmen darbeye karşı tutumlarında farklılıklar yaşandı. Bu kalkışmada kimi sendikalar daha ilk andan itibaren darbe girişiminin karşısında olduğunu söyleyerek üyelerini alanlara davet ederken kimi sendikalar "darbe kötü ama Erdoğan'da şöyle" gibi cümleler kurdular. 28 Şubat sürecinde "ne şeriat ne darbe" diyerek darbeye verilen örtülü destek verenler, 15 Temmuz'da "Darbeye de Erdoğan'a da karşıyız" sloganıyla darbeye karşı net duruş sergileyemediler.

Kendini ilerici olarak tanımlayan KESK, DİSK ve TMMOB gibi örgütler, her şeyiyle sade ve samimi olan insanların mücadelesi karşısında travma yaşadılar. Yaşadıkları bu travma uzun süre devam edecek gibi duruyor. Çünkü hala darbeye maruz kalan Hükümeti, Erdoğan'ı ve darbeyi durduran halkı suçluyorlar. Halkı "biatçı" ve "DAEŞ'ci" diye aşağılıyorlar. Darbeye karşı büyük mücadele veren sendikacıları "yandaş" ve "yalaka" olarak küçümsüyor, sendikaları da "arka bahçe" olmakla suçluyorlar. Uluslararası alanda ise milletin kahramanca kazandığı mücadeleyi karalamak isteyen terör örgütlerinin ittifak halinde olduğunu görüyoruz. Bunu kırabilmenin yolu 15 Temmuz mücadelesini doğru anlatmaktan geçiyor.

Darbeye karşı önemli bir duruş gösteren konfederasyonlar ve meslek örgütleri darbe girişimini anlatan yayınlar ve belgeseller hazırlamalıdır. Bu materyaller farklı dillerde hazırlanarak muhataplara gönderilmelidir. Farklı ülkelerde 15 Temmuz FETÖ kalkışmasını anlatacak toplantılar, paneller ve konferanslar mutlaka yapılmalıdır. Milletin kazandığı mücadelenin bireysel bir başarı değil, toplumsal bir başarı olduğunu yurt içinde ve yurt dışında her fırsatta anlatmalıyız. Milletin alanda kazandığı mücadelenin masa da iyi anlatılması için yoğun bir çaba göstermemiz gerektiği bilinmelidir.

Turgay YERLİKAYA
Marmara Üniversitesi

BATI BASININDA 15 TEMMUZ DARBESİ:

ERDOĞAN VE TÜRKİYE KARŞITLIĞININ SÜREKLİLİĞİ

Batı basınında Gezi sonrası ivmesinin arttıran Erdoğan karşıtlığı, Erdoğan'ın demokrasi karşıtı yollarla devrilmesinin mümkün olabileceğine ilişkin yorumları da beraberinde getirmiştir. 15 Temmuz darbe girişimi öncesinde Türkiye'de askeri müdahalenin imkan ve ihtimallerini ele alan bazı yazılarda, Erdoğan liderliğinde diktatöryel bir pozisyona savrulan Türkiye'nin sarsılan demokratik düzeninin yeniden tesisi için askeri müdahalenin gerekli olduğu yönünde değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Batı basınında darbe girişimi sonrasında Türkiye ile ilgili haberlerin niteliğinin ideolojik pozisyonlar gözetildiğinde büyük bir farklılık içermediği söylenebilir. 15 Temmuz'da akim kalan darbe girişimi sonrasında Türkiye haberlerinin seyri de bu biçimde olmuş ve otoriterlik, güç yoğunlaşması, mülteciler, OHAL, Gülen Hareketi, Gülen'in iadesi gibi konular haber ve değerlendirmelerin ana temalarını oluşturmuştur. Bu doğrultuda bakıldığında özellikle son dönemlerdeki haberlerin tematik olarak ülkelerin dış politik temayülleriyle birlikte ilerlediği görülmektedir. Örneğin Almanya'daki haberlerin temel gündemi Türkiye ile AB arasındaki mülteci anlaşması iken Avusturya'daki haberler Türkiye'nin AB'den çıkartılmasına yönelik açıklamalarla teşkil edilmiştir. Öte yandan İngiliz ve ABD basınında da (özellikle muhafazakar basında) Erdoğan diktatörlüğü, İslami faşizm gibi kavram ve temaların Türkiye haberlerini şekillendiren ana parametreler olduğu görülmektedir. Hem Amerikan hem de Avrupa basınında dikkat çeken bir konu da 15 Temmuz darbe girişiminin Türkiye'deki iki gücün ya da (Erdoğan-Gülen) İslamcıların iç çatışması olarak ele alınmasıdır.

Türkiye'nin özellikle dış politikadaki proaktif hamleleri ve bölgesinde etkin olma iddiasıyla başlattığı girişimler, önemli meydan okumalarla karşı karşıya kaldı. Kronolojik olarak bakıldığında 2009 Davos krizi ve 2010 BM'deki İran ambargo görüşmeleri sonrasında ortaya çıkan eksen kayması tartışmaları ve Türkiye'nin geleneksel müttefiklerinden koptuğu iddiaları, 2013 Gezi olayları esnasında Erdoğan'ın otoriterleştiği eleştirileri, 2014 yerel seçimleri ve 2014 Ağustos'unda yapılan cumhurbaşkanlığı seçimlerindeki Erdoğan karşıtı bloğa olan destek, 2015 Haziran ve Kasım seçimleri öncesindeki Ak Parti karşıtı tutum ve bu süre boyunca DAEŞ ve Türkiye ilişkisini farklı düzeylerde kurmaya çalışan haber, yorum ve değerlendirmeler Batı basınının Türkiye'ye yönelik haber dilinin ideolojik olduğunun da yakın tarihli örnekleridir.

Türkiye'ye yönelik katı karşıtlığın politik olmakla birlikte farklı veçheleri olduğu bilinmektedir. Söz konusu karşıtlık ve bilgi asimetrisi sonucu ortaya çıkan çarpık algıların değiştirilmesi adına, Türkiye diasporasının etkin biçimde lobicilik faaliyetlerine katılması ve bulundukları ülkelerdeki politik karar alma süreçlerine dâhil edilmeleri gerekmektedir. Türkiye'nin kamu diplomasi alanındaki etki gücü arttırılmalı ve bu alanda çeşitli çalışmalar yapılmalıdır. Diaspora'da teşkil edilen kamu diplomasi araçlarının bulundukları yerlerdeki baskı grupları ve yayın organlarını etkilemeleri yanlış bilgilendirmelerin de önüne geçme adına önemli bir katkı sunacaktır.

Batı basınında Türkiye temalı haberlerin genellikle negatif bir içerikle kurgulandığı bilinmektedir. Haberlerin teması her ne olursa olsun Türkiye'ye ilişkin klasik oryantalist diskur kendisini açık biçimde göstermektedir. Batı basını olarak kategorize edilen New York Times, BBC ve Der Spiegel gibi ana akım gazete ve yayın organlarının, Middle East İnstitute, Middle East Forum ve Washington İnstitute gibi think tank'lerin ürettiği Türkiye temalı haber, yorum ve makalelere bakıldığında önemli bir problem alanının varlığı ortaya çıkmaktadır. Söz konusu problem alanı bir yönüyle ideolojik/İslamofobik bir yönüyle de siyasi çıktıları olan bir sürekliliği içerisinde barındırmaktadır.

Olgunun okurlara objektif bir biçimde aktarılması olarak tarif edilebilecek tarafsız habercilik pratiği, hem kurumların sahip olduğu önyargılarla hem de yararlandıkları yerel kaynakların sağladığı enformasyonlarla tahribata uğratılmakta ve bu durum söz konusu Türkiye olduğunda süreklilik kazanmaktadır. Türkiye temsilcileri ve yabancı basının temsil ettiği ile gerçeklik arasındaki asimetri, habere konu olan olayların da yanlış anlaşılmasına neden olmaktadır. Olguya itibar edilmeksizin üretilen haber dili bu yönüyle bakıldığında ideolojik bir karak-

ter taşımakta ve objektifliğe gölge düşürmektedir.

Batı basınındaki çarpık ve objektiflikten uzak bir Türkiye algısının en önemli unsuru Cumhurbaşkanı Erdoğan'a yönelik karşıtlığın varlığıdır. Erdoğan'ın özellikle Başbakan olduğu Gezi olayları esnasında tedavüle sokulan "seçilmiş diktatör" (electoral dictatorship) tanımlaması[1] , sözü edilen karşıtlığın kotarıldığı bir söylem alanı yaratmıştır. Gezi olayları ile tırmanışa geçen bu söylemin son zamanlarda desteklendiği argüman ise Türkiye'de yaşanan "15 Temmuz darbe girişimi" dir. Gerçekleştirilen darbe girişiminin Erdoğan'a bir fırsat sunduğu ve Türkiye siyasetinde radikal dönüşümler yapmasına imkân tanıdığı, 15 Temmuz'un hemen ardından hem Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) hem de Batı basınında dile getirilen bir iddia olmuştur. Bu iddianın dile getirilmesindeki temel neden ise Erdoğan'ın darbe girişimi ardından FETÖ'ye yaptığı tasfiye operasyonlarıdır. FETÖ'ye yönelik tasfiye operasyonları ve devlet bürokrasisinin söz konusu örgütten arındırılması, Batı kamuoyunda da karşılık bulmuştur.

Diasporadaki etki gücü yakından bilinen örgütün bahse konu yerlerde ürettiği ve Türkiye karşıtlılarıyla senkronize biçimde dile getirdiği iddialar da önemli oranda sahiplenilmiştir. "Ruthless president" (Acımasız Başkan) temalı yazıda Türkiye'de ekonomik ilerlemelere rağmen katı bir yönetimin hâkim olduğu, farklı fikirlere tahammül gösterilmediği, Erdoğan'ın otoriter bir kişilik olduğu vurgusu yapılan tasfiye operasyonları sonrasında dile getirilmiştir. Bunun yanı sıra makalede Türkiye yerli ve yabancı gazetecilerin tutuklandığı veya sınır dışı edildiği bir ülke olarak gösterilmekte ve Erdoğan'ın bütün imkânları kullanarak Başkanlık yolunda güç kazandığı iddia edilmektedir.[2]

Batı basınında Gezi sonrası ivmesinin arttıran Erdoğan karşıtlığı, Erdoğan'ın demokrasi karşıtı yollarla devrilmesinin mümkün olabileceğine ilişkin yorumları da beraberinde getirmiştir.[3] 15 Temmuz darbe girişimi öncesinde Türkiye'de askeri müdahalenin imkan ve ihtimallerini ele alan bazı yazılarda, Erdoğan liderliğinde diktatöryel bir pozisyona savrulan Türkiye'nin sarsılan demokratik düzeninin yeniden tesisi için askeri müdahalenin gerekli olduğu yönünde değerlendirmelerde bulunulmuştur. Micheal Rubin Nisan ayında yazdığı "Could there be a coup in Turkey" (Türkiye'de Bir Askeri Darbe Olabilir mi?) başlıklı yazıda, Türkiye'de terör dalgasının yanı sıra ekonomik ve toplumsal anlamda bir otoriter yönelim olduğu iddiası dile getirilmiştir. Bu iddianın ardından Rubin, "Türk ordusu Erdoğan'ı yerinden etmek isterse, yakın çevresinde onu korumak için kimin kalacağı belirsizliğini korumaktadır" ifadelerini kullanmıştır. Rubin'in yazısında dikkat çeken en önemli husus ise yazının "eğer Türkiye'nin sallantıda olan siyaseti çok yakında tekrar sallanırsa kimse şaşırmasın" yönündeki politik öngörü ile bitişidir.

1 Timur Kuran, "Turkey's Electoral Dictatorship" https://www.project-syndicate.org/commentary/timur-kuran-warns-that-recent-local-elections-will-reinforce-recep-tayyip-erdo-an-s-authoritarian-turn?barrier=true, Erişim Tarihi: 09.10.2016

2 "Recep Tayyip Erdogan: Turkey's ruthless president", http://www.bbc.com/news/world-europe-13746679?intlink_from_url=http://www.bbc.com/news/topics/a30418d5-3efe-415d-b2d2-1480eaf2eb4a/turkey&link_location=live-reporting-story, Erişim Tarihi: 15.08.2016.

3 Özellikle dikkat çekilmesi gereken bir konu da Türkiye'ye yönelik otoriterlik ve diktatörlük söylemlerinin demokrasi dışı müdahalelerle çözülebilme konusunun tartışılmasıdır. 15 Temmuz darbe girişiminin öncesinde çeşitli platformlarda Micheal Rubin, Gönül Tol, Dion Nissenbaum gibi isimler tarafından yazılan yazılardaki ana konu Türkiye'de askeri müdahalenin imkan ve ihtimalidir. 15 Temmuz darbe girişiminin aylar öncesinde Batı dünyası içerisinde bu konunun tartışılır olması ve kimileri tarafından Türk demokrasinin Erdoğan tarafından krize sokulduğu, ülkenin tüm ekonomik ve toplumsal dinamiğini etkileyen otoriter bir yönetimin Erdoğan'ın tek adam iktidarını yarattığı ve Türkiye'de demokrasinin yeniden tesisi için askeri müdahalenin kaçınılmaz olduğu yönünde yönündeki bazı radikal tezler de dile getirilen hususlardır. 15 Temmuz darbe girişiminin öncesinde Türkiye'de askeri müdahalenin imkân ve ihtimallerini tartışan değerlendirmeler için bkz. Dıon Nıssenbaum, "Turkish Military's Influence Rises Again", http://www.wsj.com/articles/turkish-militarys-influence-rises-again-1463346285 , Gönül Tol, "Turkey's Next Military Coup: How Empowering the Generals Could Backfire", https://www.foreignaffairs.com/articles/2016-05-30/turkeys-next-military-coup ,Micheal Rubin, "Could there be a coup in Turkey", http://www.aei.org/publication/could-there-be-a-coup-in-turkey/, Erişim Tarihi: 10.09.2016.

Histerik bir hal alan Erdoğan karşıtlığının Batı'nın savunduğu demokrasi söylemlerinin göz ardı edilmesine sebep olduğu gibi yeni bir ideal demokratik düzenin tesisi için de her türlü anti-demokratik hamleyi meşru görmektedir. Katı bir islamofobik olan Middele East Forum'un Başkanı Daniel Pipes'in 15 Temmuz darbe girişimi esnasında Erdoğan'a yönelik attığı tweet, küresel bir Erdoğan karşıtlığının hangi noktalara vardığını ve gayri meşru yöntemlerin nasıl meşrulaştırıldığını göstermesi açısından önemli bir diğer örnektir.

Öyle ki Pipes'in "Erdoğan bir despottu bu darbeyi hak etti umarım bu girişim başarılı olur" şeklindeki tweeti, Batı dünyasında var olan bu histerinin ne düzeye geldiğini de göstermesi açısından önemli bir örnektir. Pipes, 18 Temmuz günü yazdığı "Why I Rooted for the Turkish Coup Attempt" (Türkiye'deki Darbe Girişimini Neden Destekledim) adlı makale ile Türkiye'deki darbeyi neden desteklediğini açıklamış ve darbe girişiminin ideal bir demokratik düzenin için meşru olduğunu savunmuştur. Türkiye'nin radikal bir despot tarafından yönetildiğini düşünen Pipes'in askeri müdahaleyi meşru bir hak görmesi ve yazdığı yazıda Çevik Bir'in 28 Şubat Postmodern darbe sürecinde demokrasi savunusu içeren sözlerine atıf yapması "Pirus zaferi"ni andıran türdedir.[4]

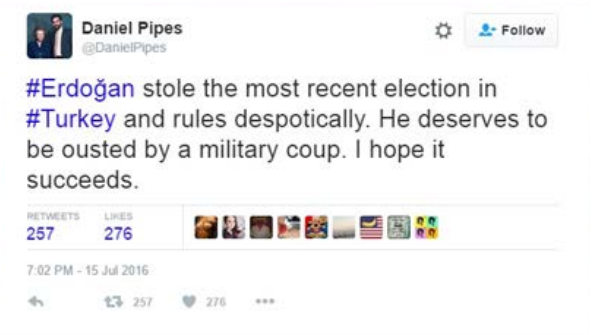

Resim 1: Daniel Pipes: Erdoğan Darbeyi Hak Etti, Umarım Darbe Başarılı Olur

4 Daniel Pipes "Why I Rooted for the Turkish Coup Attempt", http://www.danielpipes.org/16823/why-i-rooted-for-the-turkish-coup-attempt. Erişim Tarihi: 21.08.2016.

Gezi olayları ile tırmanışa geçen ve radikalliğini peyder pey arttıran Erdoğan ve Türkiye karşıtlığının 15 Temmuz başarısız darbe girişimi ile zirve yaptığı söylenebilir. Söz konusu karşıtlığın temel argümanlarından olan Türkiye DAEŞ'e yardım ediyor, Türkiye İslamcılaşıyor ve Erdoğan bir diktatör olma yolunda söylemlerinin nihai kertede bir amacı olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu amacın 15 Temmuz darbe girişiminin gerçekleşmesi durumunda bahse konu argümanları daha yaygın hale getirmek suretiyle darbenin meşruiyetini oluşturacağı bugün daha iyi anlaşılmaktadır.

NELER YAPMALI

Türkiye'ye yönelik katı karşıtlığın politik olmakla birlikte farklı veçheleri olduğu bilinmektedir. Söz konusu karşıtlık ve bilgi asimetrisi sonucu ortaya çıkan çarpık algıların değiştirilmesi adına, Türkiye diasporasının etkin biçimde lobicilik faaliyetlerine katılması ve bulundukları ülkelerdeki politik karar alma süreçlerine dâhil edilmeleri gerekmektedir. Türkiye'nin kamu diplomasi alanındaki etki gücü arttırılmalı ve bu alanda çeşitli çalışmalar yapılmalıdır. Diaspora'da teşkil edilen kamu diplomasi araçlarının bulundukları yerlerdeki baskı grupları ve yayın organlarını etkilemeleri yanlış bilgilendirmelerin de önüne geçme adına önemli bir katkı sunacaktır.

Türkiye'deki konularda uluslararası networkler aracılığıyla değerlendirmelerde bulunan kişi ve çevre sayısının görece homojen bir yapı arz ettiği bilinmektedir. Bu konuda başta akademi olmak üzere çeşitli bilgilendirme kaynakları üretilmeli ve tekel kırılmaya çalışılmalıdır. Batı basını ve think-thanklerin Türkiye uzmanları ile yapılacak periyodik toplantılar Türkiye'deki sosyo-politik gündemin anlaşılmasına da katkı sağlayacaktır.

Yrd. Doç. Dr. Yusuf ÖZKIR
İstanbul Medipol Üniversitesi
Öğretim Üyesi

15 TEMMUZ
DARBE GİRİŞİMİNİN PÜSKÜRTÜLMESİNDE MEDYANIN ROLÜ

Medyanın bir bütün olarak darbeciler lehine değil de siyaset lehine yayın yapması darbecilerin toplum üzerinde oluşturmak istediği korku ve panik atmosferinin dağılmasına ve darbenin bastırılmasına katkı sundu. Türkiye'nin darbelerle dolu olan siyasi tarihinde ana akım medya 27 Mayıs'tan 12 Eylül'e ve 28 Şubat'tan 27 Nisan'a uzanan darbeler silsilesinde çok büyük ölçüde darbecileri desteklemiş ve onların sözcülüğünü yaparak yayınlarını gerçekleştirmişti. 15 Temmuz'da ise medya sorumlu gazetecilik örneği göstererek özgürlüklerin ve milli iradenin yanında yer alarak kendi tarihinde de bir dönüm noktasını yaşamış oldu.

Türkiye'nin 15 Temmuz'da maruz kaldığı askeri darbe girişimi kendi tarihi içinde dört açıdan önemliydi. Birincisi darbe girişiminin faili Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) tankları, zırhlı araçları ve F-16 savaş uçaklarını aynı anda doğrudan halkın üzerine sürerek 241 kişiyi şehit etti. 2194 kişinin yalanmasına neden oldu. Türkiye'nin bağımsızlığının sembolü olan TBMM cuntacıların kullandığı savaş uçakları tarafından bombalandı. Fetullahçı cuntacılar Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'ın Marmaris'te kaldığı otele baskın yaparak Erdoğan'a suikast girişiminde bulundu. Yine cuntacıların kullandığı savaş uçakları Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın içinde bulunduğu uçağı hedef almak istedi. İstanbul'da Anadolu'dan Avrupa yakasına geçişi sağlayan iki köprü tanklarla trafiğe kapatıldı ve özellikle adı sonradan Şehitler Köprüsü olarak değiştirilen Boğaziçi Köprüsünde tam bir katliam işlendi. Bu yönüyle darbe girişimi Türkiye'de milli iradenin gasp edildiği darbelerin içinde doğrudan sivilleri hedef almasıyla en kanlısı oldu.

Darbe girişimini önceki darbelerden ayrıştıran ikinci nokta ise Türkiye'de toplum ilk kez askeri darbe girişimine direndi ve demokratik yollarla yönetime getirdiği insanlara sahip çıktı. Sandıkta seçtiğini darbecilere teslim etmedi. Bunun için tanklara karşı bedenini siper etmekten geri durmadı. Bu tarihi direniş Türk milletinin iradesine sahip çıkma noktasında isteksiz olduğu, sadece verili olanla yetinebileceği ve asker postalı karşısında sessiz kaldığı yönündeki arızalı yaklaşımı da tarihin çöp sepetine fırlatmış oldu. Millet, 15-16 Temmuz'da Fetullah Gülen'e bağlı darbecileri püskürttü ve Türkiye'nin demokrasi tarihinde yeni bir sayfa açtı. 15 Temmuz'u ayrıcalıklı hale getiren üçüncü nokta Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan başta olmak üzere siyaset mekanizmasının darbe karşısında dik ve cesur durmasıydı. Cumhurbaşkanı Erdoğan darbeciler kendisini doğrudan hedef almalarına ve hakkında çıkartılan Almanya'dan sığınma istedi manipülasyonuna rağmen televizyonlar aracılığıyla milleti meydanlara çıkmaya davet etti ve kendisinin de ölümüne meydanlarda halkıyla birlikte olacağını açıkladı. Uçağının düşürülme ihtimaline rağmen risk alarak Dalaman'dan İstanbul'a hareket etti. Türkiye'nin tecrübe ettiği darbe süreçleriyle kıyaslandığında Erdoğan'ın cuntacılara karşı gösterdiği cesur duruş Türk siyasal yaşamı açısından dönüm noktalarından birisini oluşturdu. 15 Temmuz darbe girişiminin püskürtülmesinde dikkat çeken dördüncü nokta ise darbenin engellenmesinde medyanın oynadığı rol oldu. Medya (az sayıda çatlak ses olmasına rağmen) bir bütün olarak darbeye karşı durdu ve darbe gecesi milli iradeyi savunan yayınlar yaptı. Medyanın normal karşılanması gereken yayınlarını ayrıcalıklı yapan ve kırılma noktası haline getiren durum ise kuşkusuz Türk medyasının geçmişiyle ve geçmişteki darbelerdeki yayınlarıyla ilgilidir.

27 MAYIS DARBESİNDEN 27 NİSAN E-MUHTIRASINA MEDYANIN TUTUMU

Modern Türkiye'nin siyasi tarihinde darbelerin ilki 27 Mayıs 1960'ta albaylar cuntası tarafından yapıldı. Kendilerine Milli Birlik Komitesi adını veren askeri cunta sivil hükümetin alaşağı edilmesinde Demokrat Parti'den nefret eden kesimlerin de desteğini almıştı. Kemal Karpat bu desteği açıklarken "*Ordu; aydınların, bürokrasinin, üniversitenin önemli bir kısmının ve basının desteğiyle bu müdahaleyi gerçekleştirdi*" ifadelerini kullanır. Darbenin sonucunda Başbakan Adnan Menderes ve iki bakanı Fatin Rüştü Zorlu ve Hasan Polatkan idam edilmiş ve başta Cumhurbaşkanı Celal Bayar olmak üzere binlerce siyasetçi hapse tıkılmıştı.

Darbeden sonra ülkeyi yeniden tanzim eden cuntacıların yapılanması içinde basın da kamuoyu oluşturucu bir dış alan olarak yer aldı. Dönemin gazetecilerinden Cüneyt Arcayürek, 27 Mayıs sürecini irdelediği kitabında ordunun niyetini aktarırken "*Ordu sadece üniversiteden değil Babıâli'den de*

geçmek istiyordu" ifadelerine yer vererek dönemin egemen anlayışına işaret eder. 27 Mayıs darbesiyle başlayan medyanın darbe sever yaklaşımı sonraki darbelerde de devam etti. 12 Mart muhtırasında, 12 Eylül darbesinde, 28 Şubat post modern darbesinde ve 27 Nisan e-muhtırasında ana akım medya sivil siyasetin karşısında yer aldı ve askerlerin sivillere yönelik baskılarına destek oldu. 27 Mayıs'tan sonra gazeteci-asker ilişkisinde ortaya çıkan ve askeri özne, gazeteciyi nesne konumuna yerleştiren süreç basının neredeyse her hareketinde orduyu öncelikli merci olarak kabul ettiği bir atmosferi üretti. Bu atmosfer içinde üretilen haberler de çok büyük ölçüde askerin hassasiyetlerini gözeten bir dille yazıldı ve gazeteciler Ankara'da Genelkurmay'ın ışıklarının yanıp yanmadığı meselesini heyecanla takip eden birer aktarıcıya dönüştü. Ragıp Duran'ın 'Apoletli Medya' ifadesiyle tanımladığı bu uzun dönemin ardından 15 Temmuz gecesi yaşananlar medyanın sivil siyasetten yana tavır aldığı, darbeci askerlerin dayatmalarına boyun eğmediği ve genel olarak demokrasi ile medya arasında kurulan ilişki çerçevesinde davrandığını gösteren bir tablo sundu.

15 TEMMUZ GECESİ MEDYA

Darbe girişiminin püskürtülmesinde medyanın üstlendiği rolün önemi darbecilerin 15 Temmuz gecesi kendi aralarındaki Whatsapp yazışmalarından da net şekilde anlaşıldı. Darbeciler yazışmalarında sürekli olarak yayınların kesilmesi gerektiğine vurgu yapıyordu. Darbeciler bu amaçla medya kuruluşlarını ele geçirmek için saldırı başlattı. İlk hedeflerden birisi TRT oldu. Saat 22.05'te TRT'yi ele geçiren cuntacılar spiker Tigen Karaş'a darbe bildirisini silah zoruyla okuttular. Darbe bildirisi saat 24.02 okutulmaya başlandı. Fakat yaşadığımız iletişim çağında sadece TRT'nin ele geçirilmesinin yeterli olması mümkün değildi. Tam bu noktada diğer medya organlarının nasıl bir tavır takınacağı önem kazanmıştı. Nitekim darbe bildirisinde yer alan "bu bildirinin diğer televizyonlar tarafından da yayınlanması" emrine(!) medya itibar etmedi. Tam tersine önce Başbakan Binali Yıldırım'ı, sonrasında Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'ı (telefonla) canlı yayına alarak 'direniş' mesajlarını topluma ulaştırdı. Darbecilerin ele geçirdiği TRT'nin yayınları TÜRKSAT tarafından kesilince darbeciler bu kez TÜRKSAT'ın Gölbaşı'ndaki tesislerine askeri helikopterle saldırdı. 00.57'de gerçekleşen saldırıda iki polis şehit olmasına rağmen darbeciler TÜRKSAT'ı ele geçirmedi. Saat 00.25'te Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'ın darbeye karşı milleti meydanlara çıkmaya davet ettiği açıklamasının CNNTÜRK aracılığıyla yapılması önemliydi. Hande Fırat'ın sunduğu programa cep telefonu üzerinden görüntülü bir şekilde bağlanan Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın mesajları darbenin seyrini değiştiren kritik eşiklerden birisi oldu. Başbakan Binali Yıldırım da saat 23.05'te A Haber'e telefonla bağlanarak Türkiye'nin askeri bir kalkışmayla karşı karşıya olduğunu belirterek gereğinin yapılacağını açıklamıştı.

Darbeci askerlerin medyaya yönelik saldırılarından birisi de gece 03.29 ve 03.30 sularında Hürriyet gazetesi ve CNNTÜRK'ün bulunduğu binaların ele geçirilmesiyle yaşandı. CNNTÜRK'ün yayınını kesen cuntacılar Hürriyet gazetesini yayına hazırlanma sürecini de sekteye uğrattılar. Saat 05.10'da vatandaşlarla birlikte polisin Doğan Medya Center'a gitmesiyle cuntacı askerler teslim alındı ve hem CNNTÜRK yayınlarına başladı hem de 16 Temmuz'da yayınlanacak olan Hürriyet gazetesinin hazırlıkları devam etti. 15 Temmuz'u 16 Temmuz'a bağlayan gece cuntacıların girmeye çalıştığı yerlerden birisi de A Haber'in yayın yaptığı Balmumcu'daki Turkuvaz binasıydı. Fakat darbecilerin binaya gelişi vatandaşların desteği ile engellendi. Darbeciler NTV'nin bahçesine de helikopterle inmek istemiş fakat başarılı olamamışlardı. Ayrıca Saat 03.30 sularında Digitürk platformu darbeciler tarafından ele geçirilip bir süre karartıldıysa da uzun süre darbecilerin elinde kalmadan polis-

vatandaş işbirliğiyle kurtarıldı. Aynı şekilde TRT'nin cuntacılardan kurtarılmasında da polis-vatandaş işbirliği vardı. Ertesi gün raflara çıkan gazetelerin manşetlerinde de darbeyi kınayan ve milli iradenin yanında saf tutan bir söylem hâkimdi. FETÖ üyesi askerlerin darbe girişimine karşı medya birbirleriyle olan ideolojik bakış açısı farklılıklarına rağmen ortak bir tavır geliştirdi. Dolayısıyla CNN Türk'ten NTV'ye, A Haber'den Ulusal Kanal'a, 24'ten Habertürk'e ve TVNET'ten TRT'ye uzanan çizgide medya darbeye karşıtı yayın yaparak cuntacıların püskürtülmesinde güçlü bir rol üstlendi.

YURTTAŞ GAZETECİLİĞİNİN ETKİSİ

16 Temmuz'dan sonra yapılan kamuoyu araştırmalarında yer alan sorulardan birisi darbe girişiminin hangi iletişim aracından öğrenildiği yönündeydi. Araştırmaya katılanların bu soruya verdiği cevap şirketlere göre değişiklik gösterse de oranlar neredeyse birbirine yakındı. Bu oranların ortalaması alındığında toplumun yüzde 75'inin darbeyi televizyondan öğrendiği, yüzde 8'inin ise sosyal medyadan öğrendiği yönündeydi. Bu oranlar Gezi Parkı Şiddet eylemleri ile kıyaslandığında tam tersi rakamların olduğu görülür. 15 Temmuz gecesi darbe girişimi başladığında insanların evlerinde TV başında olmasının da bu tablonun ortaya çıkmasında etkili olduğunu söylemek gerekir.

Bununla birlikte sosyal medya oranlarının az olmasına rağmen Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Hande Fırat'ın programına akıllı telefonuyla bağlanarak FaceTime üzerinden görüntülü açıklama yapması ve bunun da TV ekranından canlı yayında izleyiciye ulaşması kitle iletişim araçlarının melezleştiği ve iç içe geçtiği bir düzlemin artık tecrübe edildiğinin işaretidir. Hande Fırat'ın anlatımına göre Cumhurbaşkanlığı yetkilileri FaceTime görüşmesinden önce Periscope üzerinden yayın yapmayı denemişler. Skype adı geçmiş. Fakat bunlar gerçekleşmemiş.

Darbenin püskürtülmesinde yeni iletişim teknolojileri ve geleneksel kitle iletişim araçlarının bir arada kullanılmasıyla elde edilen sonuç bu alanda yapılacak çalışmalara da yeni bir ufuk açabilir. Kuşkusuz burada Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın TV'nin kendi ekranından değil de cep telefonu ekranından açıklama yaması; bu açıklamayı yaparken ekrana yansıyan cep telefonundaki basık ve dar çerçeveli görüntü de bir taraftan kitleler üzerinde Cumhurbaşkanının zor durumda olduğu algısını oluşturarak onları meydanlara çıkmaya daha fazla motive etmiş de olabilir.

Ayrıca darbenin püskürtülmesinden sonra 15-16 Temmuz'a ait pek çok görüntü ortaya çıktı. Görüntülerle ilgili dikkati çeken noktalardan birisi bu görüntülerin neredeyse tümünün akıllı cep telefonlarıyla çekilmiş olmasıydı. Darbeci askerleri püskürtmek için kamu binalarına ve köprülere giden vatandaşlar bir taraftan da yurttaş gazeteciliğinin iyi örneklerinden birisini göstererek olayla ilgili hem fotoğraf hem de görüntü çekimi yaparak paylaşmışlardı. Bu görüntüler o gece darbe girişimine duyulan tepkinin artmasında etkili oldu. Sonrasında yapılan araştırmalara delil ve kaynak oluşturdu.

Son tahlilde medyanın bir bütün olarak darbeciler lehine değil de siyaset lehine yayın yapması darbecilerin toplum üzerinde oluşturmak istediği korku ve panik atmosferinin dağılmasına ve darbenin bastırılmasına katkı sundu. Türkiye'nin darbelerle dolu olan siyasi tarihinde ana akım medya 27 Mayıs'tan 12 Eylül'e ve 28 Şubat'tan 27 Nisan'a uzanan darbeler silsilesinde çok büyük ölçüde darbecileri desteklemiş ve onların sözcülüğünü yaparak yayınlarını gerçekleştirmişti. 15 Temmuz'da ise medya sorumlu gazetecilik örneği göstererek özgürlüklerin ve milli iradenin yanında yer alarak kendi tarihinde de bir dönüm noktasını yaşamış oldu. Fakat aynı şeyi küresel medya için söylemek mümkün değildir.

Dr. H. Alpay KARASOY
Necmettin Erbakan Üniversitesi
Öğretim Üyesi

15 TEMMUZ SONRASI:

KAMU POLİTİKASINDA LİYAKATİN ÖNEMİ

15 Temmuz'dan sonrası göstermiştir ki; sistem içerisinde liyakat ilkesinin de yer aldığı bir takım kanunlar ve kurallar silsilesi, sadece siyasi iktidarlar değil, devlete sızan hain örgütlerce de sabotaja maruz kalabilmektedir. Kanunlarda bazı memuriyetler için gereken KPSS şartını aşabilmek adına soruların çalındığını ve haksız sonuçlar sağlandığını ortaya çıkan tabloda rahatlıkla görebilmekteyiz. Halbuki, adayların fırsat eşitliği açısından açık bir yarışma olması gereken bu sınavlar, adaylar arasında kuruma karşı güven sağlaması gerekmektedir.

GİRİŞ

Devlet ve en önemli aktörü bürokrasi, kamu politikalarıyla şekil almakta ve yönetilmektedir. Bürokraside yer alan görevler, yine bir kamu politikası olarak belirlenen personel sistemiyle yürütülmektedir. Kamu personel politikalarını belirleyen aktörlerden en önemlileri, yasama, hükümet, kamu yönetimi gibi resmi aktörlerdir. Bu aktörler sayesinde personel politikaları, personel kalitesi, işe alımları, terfileri şekillenmektedir. 15 Temmuz darbe teşebbüsü, ülkemizde uygulanan, basit bir kamu politikası olarak görülen personel sisteminin ve liyakat ilkesinin ne kadar önemli olduğunu ve mevcut sistemin şeklen prosedürüne uydurularak, liyakat ilkesi üzerinden oynanan oyunları ortaya çıkarmıştır. Çalışmamızda kamu personel politikası olarak devlet memurları kanununun liyakat ilkesinin, kamu yönetimi için önemi, eksiklikleri ve bu eksikliklerin giderilmesine yönelik öneriler ele alınacaktır.

1. KAMU POLİTİKASI VE AKTÖRLERİ

Kamu politikaları, devletin, hükümetin, bürokrasinin, gerek planlı gerekse plansız bir şekilde yapmış oldukları idari bir süreçtir. Bu süreçte karar almada aşağıda bahsedilen aktörlerin kararın niteliğine göre rolleri ve önemleri değişmektedir. Kamu politikalarının belirlenmesinde, ulusal güvenlik, ekonomi, ülke çıkarları, kamuoyu gibi birçok faktör dikkate alınmaktadır (Ergün, 2004: 310). Aşağıda sadece konumuzla ilgili olan aktörlere, herhangi bir sınıflandırmaya tabi tutmadan kısaca değinilecektir.

a) Meclis: Siyasi partilerin, halka beyan ettikleri her türlü politika seçeneklerinden, halkın benimsediği, desteklediği, demokratik seçimler vasıtasıyla, vekillerle oluşturulan önemli aktördür. Meclis, halktan aldığı bu yetkiyle kamu politikalarının belirlenmesindeki esas ve usûl açısından belirleyici rol oynar.

b) Hükümet: Anayasamıza göre yürütme kanadının siyaseten sorumlu kanadıdır. Kamu politikasının oluşumu ve yürütülmesinde etkin rolü vardır (Çevik ve Demirci, 2008: 37). Aldığı kararlarla genel politika ve bürokrasiye yön vermektedir. Bu yetkiyi olağanüstü durumlarda, tıpkı bugünkü gibi olağanüstü hal K.H.K. ile meclis yetkisi gibi kullanabilir. Anlaşılacağı üzere, kamu politikalarının, oluşumu ve yürütülmesinde temel faktördür.

c) Siyasi Partiler: Demokrasinin temel unsurlarından olan partiler, seçim programlarında ülkenin bütün alanlarına yönelik politikalarını halkın beğenisine sunarak, iktidar olmayı amaçlayan temsili demokrasinin önemli bir oyuncusudur. İktidar veya muhalefet olsun partiler, kamu politikalarının belirlenmesi sürecinde etkili olmaya çalışırlar.

d) Kamu Yönetimi Bürokrasisi: Politik programların içerik ve şekil açısından hazır duruma getiren bürokrasi uygulanmasını da yapmaktadır (Çevik, 2003: 146). İşte bu noktada siyasiler güvendikleri bürokratlarla çalışmak isterler. Bu yüzden bürokratların seçimi, atanması liyakatli olması sistemin bel kemiğini oluşturur. 15 Temmuz hain darbe teşebbüsüne bu açıdan bakılırsa, bürokratların oynamış olduğu rolün önemi daha iyi anlaşılacaktır.

e) Yargı: Yukarıda kısaca belirtildiği gibi kamu politikalarını yasama, yürütme oluşturmaktadır. Bu idari işlemler ise yargı tarafından denetlenmektedir. Yargı, yasal ve idari işlemleri iptal edebildiği gibi, uygulamasını da durdurabilir. Yargının bağımsızlığı, anayasal teminat altındadır. Ancak, fetö terör örgütünün yargıdaki örgütlenmeleri, seçilmiş hükümete karşı icraatleri, yargı mensuplarının mesleki niteliklerini ve etkilerinin önemini göstermiştir.

2. KAMU POLİTİKASININ DÖNÜŞÜMÜNDE ANAHTAR: LİYAKAT

1960'tan sonra Türk Kamu Yönetimine giren

kalkınma planları, bir nevi kamu politikalarının yol haritası olmuştur. Konumuzla ilgili zaman süreci gereği, bu beş yıllık kalkınma planlarının kamu personel sistemiyle ilgili olan 8. B.Y.K.P. (2001-2006) ve 9. B.Y.K.P. (2007-2013)'e vurgu yapılarak, uygulamadaki olumsuzluklara değinilecektir.

2.1. Yasal Düzenlemelerde Liyakat

1965 yılında kabul edilen Devlet Memurları Kanunu, 1970 yılında 1327 sayılı kanunla ve bu tarihten sonraki K.H.K.'lerle yapılan değişikliklerle uygulanmaktadır. Bu kanunda, kamu hizmetine girmeyi, ilerlemeyi, yükselmeyi, görevin sona erdirilmesini, liyakatla ilgili düzenlemeleri görebiliriz. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977) da ise, liyakata önem verilmesini vurgulamıştır.

Liyakat, kamu hizmetlerinde ve kamu kuruluşlarında görev alacak personele, göreve çağrılmada, almada, yükselmede, yer değiştirmelerde, uzaklaştırmada, çıkarılmada, kısaca bütün şartlarda ehliyetin temel ilkesidir. (Aykaç, 2003). Kanunlarda geçen ve bilimsel tanımların sonucunda liyakatın, personel kalitesinin artırılması ve kayırmacılığın karşıtlığı olarak yorumlayabiliriz. 8. B.Y.K.P. (2001-/2006)'da, Avrupa Birliği'ne uyum çerçevesinde, ücret, istihdam vb. hakların tek kanunda yer alması, memuriyetin açıkça tanımının yapılması, seçim ve atamalarda, liyakatin esas alınması, hizmet içi eğitimlere önem verilmesi gibi önemli maddeler yer almıştır. Bu yıllar arasında, kamu personeliyle ilgili olarak toplamda 37 kanun düzenlemesi yapılmıştır.

Kamuda işe alımlar 2002 yılına kadar personel alımları, her kurumun kendi yapmış olduğu, kendi belirlemiş olduğu kriterlere göre düzenlenen sınavlarla gerçekleştiriliyordu. 2002'den sonra KPSS sınavıyla, adayların mezuniyet durumlarına göre alt sınıflara ayrılan merkezi sınav sistemine geçilmiştir. Bu yarışma sınavıyla, liyakat ilkesinin gereği, en başarılı adaylar seçilmek istenmiştir. Ancak gelinen noktada, KPSS sorularının çalınması istenen sonucun aksine, önemli zafiyetler doğurmuştur.

9. B.Y.K.P. (2007-2012)'da ise veto edilen ve hükümsüz sayılanlar dahilinde 13 kanun uygulaması gözlemlenmektedir. Bu kanunlarda ana hatlarıyla;

- Kamuda çalışanların performansının ölçümünde objektif standartlar,
- Hizmetiçi eğitim
- Performansın ücrete yansıması,
- Norm kadro çalışmaları
- Etkili insan kaynakları planlaması

gibi düzenlemelerle liyakat ilkesine atıf yapılmıştır.

Yukarıda bahsedilen yasal düzenlemeler dikkate alındığında, bir şekilde liyakat vurgusu yapıldığı rahatlıkla gözlemlenmektedir. Bir kamu politikası aracı olan liyakat hemen her dönemde yer almasına rağmen, ilk bölümde bahsi geçen aktörler tarafından ihmal edilerek, 15 temmuz sonrası ortaya çıkan tabloda nasıl vahim sonuçlara yol açtığı hafızalara kazınmıştır.

2.2. Liyakat Erozyonu

Kamu hizmetlerini ifa eden personelin geçtiğimiz yıllarda seçimi, siyasi iktidarların bir takım hesapları için, niteliklerine bakılmaksızın kullandıkları işe yerleştirme aracı olmuştur. Başka bir deyişle sübjektif atama liyakatin en büyük zaafı olmuştur. 15 Temmuz'dan sonrası göstermiştir ki; sistem içerisinde liyakat ilkesinin de yer aldığı bir takım kanunlar ve kurallar silsilesi, sadece siyasi iktidarlar değil, devlete sızan hain örgütlerce de sabotaja maruz kalabilmektedir. Kanunlarda bazı memuriyetler için gereken KPSS şartını aşabilmek adına soruların çalındığını ve haksız sonuçlar sağlandığını ortaya çıkan tabloda rahatlıkla görebilmekteyiz. Halbuki, adayların fırsat eşitliği açısından açık bir yarışma olması gereken bu sınavlar, adaylar arasında kuruma karşı güven sağlaması gerekmektedir. Böylece Kurum açısından ise en iyi adayın seçimiyle,

verimli bir çalışma sağlanmış olur (Ataoğlu, 2009: 95). Günümüzde ise terör örgütünün bürokrasi içindeki üyeleri en iyi adayı değil, kendi adaylarının seçilmesini sağlayarak, devlete değil kendilerine hizmet edilmesini sağlamıştır.

Liyakat ilkesinin bir diğer önemli özelliği de hizmet içi değerlemedir. Hizmet içi değerlendirmeyi yapan amirin, objektif olması gerekmektedir. Çünkü bu değerlendirmeler gelecekteki kurum yöneticilerini belirleyeceğinden son derece önemlidir. Paralel yapı mensupları, liyakatli olan, yükselmeyi hak eden personel yerine, kendi yapısı içindeki personelin yükselmesini sağlayarak haksız terfilere yol açmıştır. Görevini yapan personelin siyasi ve idari baskı, kötü muamele, adam kayırmacılık (Sezer, 2006: 82), şeklindeki olumsuzluklara maruz kalmaları, memuriyetin dolayısıyla liyakatin uygulamasındaki güvenini zayıflatmaktadır. Kamu personeli bu güvence olmadığı takdirde, kamu hizmetinin gereğinin yerine, baskı yapanların istediklerini uygulayacaktır. Böylece devlet içinde önemli zafiyetler görülecektir.

Kamu politikasında konumuzla ilgili olan aktörleri sayarken, yargıdan da bahsetmiştik. Herhangi bir personelin, terfilere yönelik değerlendirmelerle önü kesilemediği zaman, idari işlem tarafının, daha geniş açıdan alınırsa hükümetin bile maruz kaldığı yargının uygulamalarının kamu politikalarını nasıl sekteye uğrattığını ve devlette olan adalet inancını nasıl sarstığı açıkça ortadadır. Haksız suçlamalarla verilen cezalar, terfi baskıları, kılıfına uydurulan idari davalar, personelin sindirilmesine yönelik örneklerdir. Yargının da bu şekilde kullanılarak, kamu bürokrasi içerisinde paralel örgütlenmenin güçlenmesi sağlanmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

15 Temmuz sonrası OHAL ilanı, buna müteakip çıkarılan K.H.K. ile ; İlgili kamu personel mevzuatları çiğnenerek, liyakat ilkesi göz ardı edilerek, işe yerleştirilen paralel devlet yapılanmasına mensup olanlar ya meslekten ihraç edilmiş, ya da görevinden uzaklaştırılmışlardır. Bu tarihten sonra devlet personel sistemine yönelik, hükümet tarafından yapılan açıklamalarda, "liyakat" ilkesinin önemine vurgu yapılmıştır. Yaşanan acı tecrübeler göstermiştir ki, bürokrasinin temelini işe alımından, terfisine kadar liyakat ilkesi oluşturmaktadır. 15 Temmuz'dan sonra bir kamu politikası olarak personel sistemi ve liyakat ilkeleriyle ilgili aşağıdaki tespit ve önerilerde bulunabiliriz.

- 15 Temmuz sonrası, kamu politikası aktörlerinden olan devlet ve hükümet yetkilileri, bürokrasi ve yargıda fetö temizliğine başlamışlardır.
- Liyakat ilkesinin önemi, devletin her kademesinde yeterince anlaşıldığı verilen siyasi beyanatlarda görülmektedir. Ancak müspet anlamda kamu politikası olarak, yasal anlamda kariyer ve liyakat prensiplerinin, herkese güven verecek şekilde yeniden ele alınması da göz ardı edilmemelidir.
- Devletin KPSS sınavları ve kurumların kendi sınavlarını, kayırmacılıktan uzak, objektif kriterlere göre yeniden herkese güven verecek şekilde düzenlemesi kaçınılmaz hale gelmiştir.
- Devletin en önemli kademelerini oluşturan istisnai memur atamalarının da siyasallıktan uzak, ayrıntılı kriterlerle, yeniden belirlenerek kamu vicdanını rahatlatacak şekilde olması gerekmektedir.
- Kamu politikalarında, yeni kamu yönetimi anlayışı çerçevesinde gelişen hesap verebilirlik, şeffaflık gibi yönetişimin ilkelerinde uygulanabilir düzenlemeleri yapmak.
- 15 Temmuz sonrası, kamu politikası olarak, personel sisteminde, ilgili aktörlerde anlayış değişikliklerini rahatlıkla gözlemleyebiliriz. Ancak bu durumun ,var olan yasalardan, yönetmeliğe kadar yeniden revize edilerek, hükümet yerine bir devlet politikası haline getirilmesi için gerekli somut çalışmaların bir an evvel başlaması kanaatimce kaçınılmaz olmuştur.

Memur-Sen'in
Bilimsel, Akademik ve Sosyal Hayata
Katkısıdır